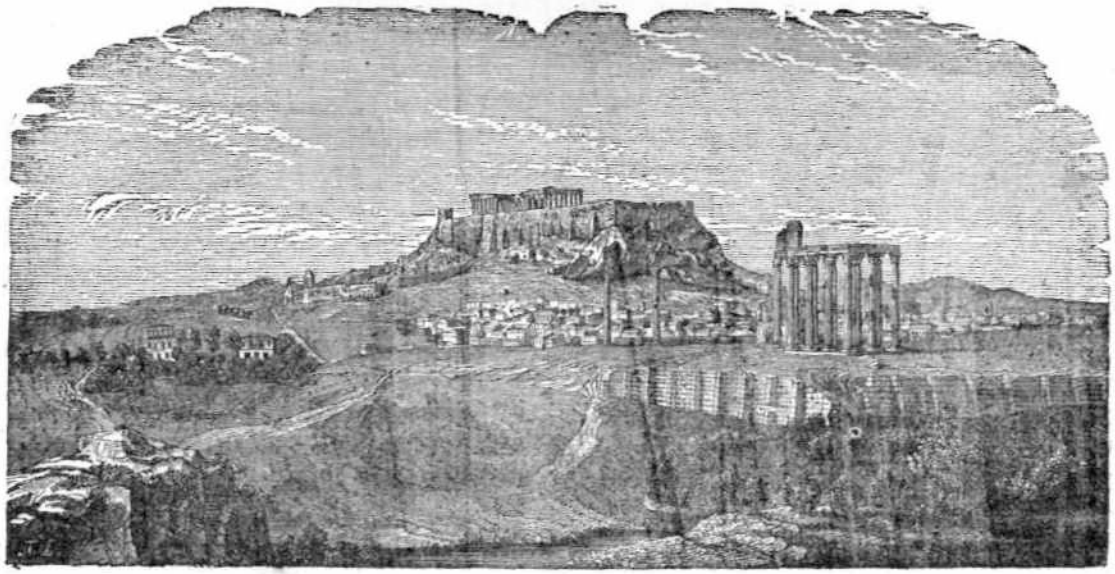

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 1866. ΤΟΜΟΣ Ιϛ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 379.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ.

(Συνέχ. Ἴδε φυλλάδ. 378.)

Α.

Τέσσαρες λαοὶ ὑπάρχουσιν, ἂν δὲν λανθάνωμαι, καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον ἔχοντες τὸ δικαίωμα νὰ καυχηθῶσιν ὅτι πάντες οἱ πολῖται γινώσκουσι τὸ ἀναγινώσκειν· ὁ τῆς ἀρκτώας Γερμανίας, ὁ τῆς Νορβηγίας, ὁ τῆς Ἑλβετίας καὶ ὁ τῶν Ὁμοσπόνδων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς· οὗτος μάλιστα οὐ μόνον γινώσκει τὸ ἀναγινώσκειν, ἀλλὰ καὶ ἀναγινώσκει ὅπως διδαχθῇ, ὅπως εὐφρανθῇ, ὅπως ἅψηται τῶν δημοσίων, ὅπως βελτιώσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ, ὅπως μάθῃ νὰ κερδαίνῃ πλείονα, ἢ ὅπως κάλλιον καρπωθῇ τὰς θρησκευτικὰς ἀληθείας. Ἕνεκα τούτου τὰ διὰ τοῦ τύπου δημοσιευόμενα εἰσὶ διπλάσια τῶν ἀλλαχοῦ ἐκδιδομένων, μόνη δὲ ἡ Ἀμερικὴ καταναλίσκει χάρτην ὅσον ἥ τε Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία. Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς ἐφημερίδας συνδρομῶν ὑπερβαίνει, κατὰ τὰς ἐπισήμους εἰδήσεις, καὶ τὸν τῶν οἰκογενειῶν· ἄρα ἑκάστη οἰκογένεια συντρέχει εἰς μίαν καὶ ἐπέκεινα ἐφημερίδα. Τῶν καθ' ἡμέραν ἐκδιδομένων τὰ ἀντίτυπα ἀναβαίνουσιν εἰς ἑκατὸν χιλιάδας, τινῶν δὲ ἐκ τῶν ἑβδομαδικῶν καὶ εἰς τετρακοσίας. Πάντες οἱ περιηγηταὶ ἐξίστανται βλέποντες ὅτι καὶ οἱ ἐλάχιστοι ἀναγινώσκουσι. Τὸ ἔαρ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ἐπισκεφθεὶς τὴν μεγαλοπρεπῆ ἀμερικανικὴν ῥρεγάδαν *Νιαγάραν* ἐν τῷ λιμένι τῆς Ἀμβέρσης, εἶδον πάντας τοὺς μὴ ἐν ὑπηρεσίᾳ ναύτας κρατοῦντας ἢ βιβλία, ἢ *ἐπιθεώρησιν* ἢ ἐφημερίδα. Ἐν Εὐρώπῃ ὅταν ἐξέλθῃ τις τοῦ σχολείου ἢ καταγραφῇ εἰς τὸν στρατὸν ἐξετάζουσιν ἂν γινώσκῃ, ναὶ ἢ οὔ, νὰ συλλαβίζῃ γραμμάς τινας· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τοῦ ἀλφαβήτου ἡ ἐπιπολαία γνῶσις μένει πολλάκις ἄχρηστος, διότι οὔτε ἀναγινώσκει οὔτε γράφει. Ἐν τῇ Ἀμερικῇ ὅμως ἡ ἀνάγνωσις εἶναι καθημερινὴ ἕξις, πηγὴ τῆς γενικῆς εὐτυχίας καὶ οὐσιώδης ὅρος τῆς διατηρήσεως τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν.

Τὰ δημοτικὰ σχολεῖα εἰσί, τῇ ὁμολογίᾳ πάντων τῶν Ἀμερικανῶν, τὰ θεμέλια τοῦ κράτους καὶ ἡ κρηπὶς τῆς Ὁμοσπονδίας. Ἡ διδασκαλία διανέμεται δωρεάν, καὶ ἐπειδὴ εἰς τὰ σχολεῖα φοιτῶσι πάσης τάξεως καὶ θρησκείας παῖδες, αἱ κοινωνικαὶ διακρίσεις ἐξαλείφονται, τὸ θρησκευτικὸν μῖσος καταστέλλεται, ἐξολοθρεύονται αἱ ἀντιπάθειαι καὶ αἱ προλήψεις, καὶ ἐνσταλάζεται εἰς τὰς καρδίας πάντων ὁ ἔρως τῆς κοινῆς πατρίδος καὶ τὸ πρὸς τοὺς νόμους σέβας. Ἀπορεῖ τις βλέπων τοὺς ἀεννάως ἐποικοῦντας σωροὺς ξένων εἰς τὴν Ἀμερικὴν, συσσωματουμένους καὶ συγχωνευομένους ἀμέσως μετὰ τοῦ ἔθνους. Τὰ σχολεῖα σφραγίζοντα αὐτοὺς, ἀπὸ τῆς

πρώτης γενεᾶς, διὰ τῆς σφραγῖδος τῶν ἐθνικῶν ἠθῶν, καὶ μεταδίδοντα τὰς ἐπικρατούσας ἰδέας, καθιστᾶσιν ἀξίους νὰ ἐκπληρῶσι τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτου· ἄνευ δὲ τῶν σχολείων πρὸ πολλοῦ ἤθελον καταστραφῆ αἱ Πολιτεῖαι ὑπὸ τῶν φατριῶν καὶ τῶν κυμάτων τῆς ἀμαθείας, ἅτινα ὠθοῦσι πρὸς αὐτὰς ἡ Γερμανία καὶ μάλιστα ἡ Ἰρλανδία. Ἐκ τῶν τελευταίων ὑπολογισμῶν προκύπτει ὅτι ἂν ἡ ἐποίκισις ἔπαυεν ἀπὸ τοῦ 1830, ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἐλευθέρου λαοῦ τῶν Πολιτειῶν ἀντὶ νὰ συμποσοῦται τὸ 1864 εἰς 29,902,000 ψυχῶν, μόλις ἤθελεν ἀναβαίνει εἰς δέκα καὶ ἥμισυ ἑκατομμύρια· ἄρα οἱ ἔποικοι καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν ἀποτελοῦσι τὰ δύο τρίτα τοῦ πληθυσμοῦ. Διὰ τῆς διδασκαλίας τὸ ἐγχώριον στοιχεῖον, εἰ καὶ πολὺ πλέον εὐάριθμον τοῦ ξενικοῦ, μεταδίδει εἰς τοῦτο τὰς πρωτοτύπους καὶ ἰσχυρὰς ἀρετὰς τῆς ἀρχαίας ἀγγλοσαξωνικῆς φυλῆς καὶ οἰκειοῦται αὐτό.

Ποσάκις, διαρκοῦντος τοῦ τελευταίου ἐμφυλίου πολέμου, ἐῤῥέθη ὅτι αἱ πρὸς δυσμὰς Πολιτεῖαι ἔμελλον νὰ χωρισθῶσιν ἀπὸ τῶν τοῦ Ἀτλαντικοῦ, καὶ ὅτι καὶ ἡ Καλλιφορνία ἔμελλε νὰ κηρυχθῆ ἀνεξάρτητος πολιτεία. Καὶ δὲν ἦτο ἀπίθανον νὰ θελήσωσιν αἱ μεμακρυσμέναι αὐταὶ ἐπαρχίαι νὰ σωθῶσιν ἀπὸ τῶν συνεισφορῶν τῶν πρὸς ἀπότισιν τοῦ δημοσίου χρέους καὶ ἀπὸ τοῦ φόρου τοῦ αἵματος· καὶ ὅμως οὐδ' ἐσκέφθησαν περὶ τούτου. Οἱ διδάσκαλοι, ἐλθόντες πολυάριθμοι ἐκ τῶν Ὁμοσπόνδων Πολιτειῶν, ἐνέσπειραν εἰς τὰς καρδίας τῶν νέων πολιτῶν τὸ αἴσθημα τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος, τὰ δὲ σχολεῖα ἐγένοντο οἱ δεσμοὶ οἱ συμπήξαντες ἰσχυρῶς τὰ διεσπαρμένα μέρη τοῦ γιγαντείου οἰκοδομήματος. Δικαίως ἄρα ἐθαύμασεν ἡ Εὐρώπη τὴν δύναμιν καὶ τὴν καρτερίαν τοῦ νέου αὐτοῦ ἔθνους, ὅπερ ἀγωνιζόμενον ὑπὲρ δικαίου ζητήματος εὗρεν ἐν τῷ διαστήματι τεσσάρων ἐτῶν δύο ἑκατομμύρια στρατιωτῶν καὶ ἐδαπάνησεν εἴκοσι χιλιεκατομμύρια φράγκων. Ἀνήκουστος ἀπόδειξις ἰσχύος καὶ πλούτου! καὶ τὸ θαυμαστότερον, τὸ ἄξιον μάλιστα ἐπαίνου εἶναι, ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ λαὸς εἰ καὶ ὑπεβάλλετο εἰς μυρίας φορολογίας καὶ στενοχωρίας ἕνεκα τοῦ πολέμου, αὐτὸς ὅςτις ἕως τότε ἐφορολογεῖτο ἀνεπαισθήτως, ὑπεστήριζε τὴν ἀπαιτοῦσαν τὰς θυσίας ταύτας κυβέρνησιν. Τοῦτο εἶναι τεκμήριον μεγίστης φρονήσεως καὶ μεγίστης προνοίας, φρονήσεως καὶ προνοίας ἀγνώστου εἰς τοὺς ἀμαθεῖς λαούς. Τὰ σχολεῖα ἔσωσαν τὴν Ὁμοσπονδίαν.

Ἰδοὺ δὲ καὶ ἡ διοργάνωσις αὐτῶν·

Μόλις ἀποβάντες εἰς τὴν νέαν αὐτῶν πατρίδα οἱ πρῶτοι ἄποικοι, οἱ pilgrimfathers, ἐφρόντισαν περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδίων. Κανονισμός τις τοῦ 1642 περιέχει καὶ τοῦτο· « Ἀπαγορεύεται ἡ βαρβαρότης ἡ μὴ ἐπιτρέπουσα εἰς τὰ παιδία νὰ μανθάνωσι τὸ ἀναγινώσκειν καὶ τὸ γινώσκειν τοὺς ποινικοὺς νόμους. » Ἡ διδασκαλία ἄρα ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τῆς ἐξουσίας, διενέμετο ὑπὸ διδασκάλων ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν γονέων, καὶ ἀμιλλώμεναι αἱ νέαι ἐπαρχίαι κατέστησαν σχολεῖα, ἐν οἷς ἐμορφώθη ἡ θρησκευτική, ἠθική, πρακτική καὶ ἐπιχειρηματική φυλή, ἥτις εἶναι τὸ ἄλας τὸ συντηροῦν τὴν μεγάλην ταύτην δημοκρατίαν. Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ οὐδεὶς ἦτο ἀγράμματος, καὶ πάντες ἐδιδάσκοντο σχεδὸν τὰ αὐτά. Μετὰ ταῦτα, διὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμον, τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας, τὴν σύστασιν νέων πολιτειῶν καὶ τὴν κατασκευὴν ὁδῶν, διωρύγων καὶ σιδηροδρόμων, παρημελήθη ὁπωσοῦν ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις· μέγας δὲ ἀριθμὸς ἐποίκων ἦσαν πτωχοὶ καὶ ἀμαθεῖς· ὁ νόμος ὁ καθιστῶν ὑποχρεωτικὴν τὴν διδασκαλίαν ἐλησμονήθη καὶ ἡ ἀμάθεια ἐξηπλοῦτο· ἀλλὰ πρὸ τριάκοντα ἐτῶν, καταδειχθέντος τοῦ ἀτοπήματος, ἐξηγέρθη ἡ κοινὴ γνώμη καὶ συνεκροτήθησαν πανταχοῦ ἑταιρίαι σκοπὸν ἔχουσαι τὴν βελτίωσιν τῶν τῆς παιδείας. Περιοδικαὶ συγγραφαὶ καὶ ἐφημερίδες, φανεῖσαι διὰ μιᾶς, συνεζήτουν τὰ περὶ αὐτῆς, πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν πλέον διακεκριμένων μεταβάντες εἰς τὴν Εὐρώπην ἵνα μελετήσωσι τὰ ὀνομαστότερα συστήματα τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἐγένοντο ἀρχηγοὶ τοῦ *κινήματος* (agitation). Ἀνεκδιήγητος εἶναι ἡ δραστηριότης ἣν τινα ἀνέπτυξαν οἱ ἰδιῶται κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην· ἰδοὺ ἓν μόνον παράδειγμα· ὁ Κ. Ἐῤῥῖκος Βάρναρ, λαβὼν ἐντολὴν ὑπὸ τῆς Πολιτείας Rhode-Island νὰ παρασκευάσῃ σχέδια μεταῤῥυθμίσεων, ἐπεσκέφθη δὶς πάντας τοὺς δήμους, ἀνέκρινε τετρακοσίους καὶ ἐπέκεινα διδασκάλους περὶ τῆς μεθόδου αὐτῶν, ὑπέβαλεν εἰς ἐξετάσεις τοὺς μαθητὰς πάντων τῶν σχολείων, καὶ ὑπὲρ τὰς χιλίας ἐπιστολὰς ἀπέστειλε πρὸς ἄνδρας δυναμένους νὰ διακοινώσωσιν αὐτῷ ἰδέας χρησίμους. Ἐν ἑκάστῳ δὲ δήμῳ συνεκάλεσε συνέλευσιν ἵνα συζητήσῃ τὰ περὶ τῆς διδασκαλίας. Πεντακόσια καὶ ἔτι πρὸς ἀναγνώσματα (lectures) ἀπήγγειλε δημοσίᾳ περὶ αὐτῆς, καὶ διωργάνωσε πολλὰς ἑταιρίας καθῆκον ἐχούσας νὰ προαγάγωσι τὸ κίνημα· συνέστησε δὲ καὶ ἐφημερίδα, ἥτις διενέμετο δωρεάν. Καὶ μόνον ἀφοῦ ἐρωτίσθη ὑπὸ τῆς δημοσίας συζητήσεως καὶ ἐρώτισε τὸν λαόν, προέτεινε τὰς μεταῤῥυθμίσεις, αἵτινες ἐγένοντο δεκταὶ ὑπὸ τῆς Πολιτείας.

Αὐτὰ ταῦτα ἐγένοντο, γίνονται δὲ καὶ σήμερον καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς Πολιτείας.

Ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὅμως ἄλλως πως ἀποφασίζονται τὰ τοιαῦτα· ἡ κυβέρνησις διορίζει ἐπιτροπήν· ἡ ἐπιτροπὴ ἐργάζεται ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ μετὰ πολλὰ ἔτη μυστηριώδους προπαρασκευῆς δημοσιεύεται νόμος, ἀξιόλογος μὲν ἴσως, ἀνίκανος ὅμως νὰ φέρῃ καρπὸν, διότι ἡ κοινὴ γνώμη δὲν εἶχε προετοιμασθῆ. Μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι οἱ περὶ δημοσίας παιδείας νόμοι, ὅσους δὲν στηρίζει ἡ κοινὴ συναίνεσις τῶν πολιτῶν, μένουσιν ἄκαρποι.

Ἐπειδὴ ἡ κυβέρνησις τῆς Ὁμοσπονδίας δὲν καταγίνεται αὐτὴ εἰς τὰ τῆς παιδείας, ἡ διοργάνωσις τῆς διδασκαλίας διαφέρει καὶ κατὰ τὰς τριακονταπέντε Πολιτείας· αἱ γενικαὶ ὅμως βάσεις εἰσὶν αἱ αὐταὶ κατὰ τὰς Πολιτείας ὅσαι δὲν εἶχον δούλους, καθόσον μάλιστα ἡ μία μιμεῖται ὅ,τι καλὸν βλέπει παρὰ τῇ ἑτέρᾳ. Καὶ ναὶ μὲν τὴν δημοτικὴν παιδείαν διαχειρίζονται οἱ δῆμοι, ὁ νόμος ὅμως ὑποχρεοῖ αὐτοὺς νὰ ἔχωσι σχολεῖα διὰ πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ παιδία. Εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν δὲ τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης ἐπαγρυπνοῦσι πρῶτον μὲν ἡ Πολιτεία, ἀναγκάζουσα εἰ δέον τὸν δῆμον νὰ φορολογηθῇ ἐπὶ τούτῳ, δεύτερον δὲ οἱ γονεῖς, οἵτινες εἴποτε δὲν γίνει δεκτὸν τὸ τέκνον αὐτῶν, ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσωσιν ἀποζημίωσιν (compensation).

Ἕκαστος δῆμος, περιλαμβάνων δύο ἢ τρεῖς χιλιάδας ψυχῶν, διαιρεῖται εἰς σχολικὰ τμήματα (school districts), ὧν ἕκαστον περιέχει 180 ἕως 300 κατοίκους καὶ ἓν σχολεῖον. Ἀπίστευτος δὲ εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων, οὐδ' ἔχομεν ὅμοιον παράδειγμα κατὰ τὴν Εὐρώπην. Τὸ 1861 ἐν τῇ Πολιτείᾳ τοῦ Νεοεβοράκου, κατοικουμένῃ ὑπὸ 3,880,735, ὑπῆρχον 11,750 δημοτικὰ σχολεῖα, ἤτοι ἓν σχολεῖον διὰ τριακοσίους. Ἐν δὲ Μασασουσέτῃ 4,605 σχολεῖα διὰ 1,231,066 κατοίκους, ἤτοι ἓν σχολεῖον διὰ 170 ψυχάς. Ἐν ταῖς δυτικαῖς Πολιτείαις ἡ ἀναλογία εἶναι ἔτι πλέον ἀξιοσημείωτος· διότι ἐν μὲν Ὀΐῳ 160 κάτοικοι, ἐν δὲ Οὐϊσκονσίνῳ 130 ἔχουσιν ἓν σχολεῖον. Ἐν τῇ Γαλλίᾳ ὅμως, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ 1865 ἔτους, ὑπάρχουσι 38,836 κοινὰ σχολεῖα διὰ 37,382,225 κατοίκους, ἤτοι ἓν σχολεῖον διὰ 984, ἑπτάκις ὀλιγώτερον τῶν ἐν τῇ νεωτάτῃ ἐπικρατείᾳ τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐπλανῶντο ἀντὶ ἀνθρώπων ἄρκτοι καὶ βόνασσοι. Ὅπως φθάσῃ τὴν Ἀμερικὴν ἡ Γαλλία ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἔτι διακοσίας χιλιάδας σχολείων. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ αἱ πλεῖσται ἄλλαι εὐρωπαϊκαὶ ἐπικράτειαι ἔχουσιν ὡς πρὸς τοῦτο ὅπως καὶ ἡ Γαλλία.

Ποῖαι δὲ αἱ ἀρχαὶ αἱ διέπουσαι τὰ τῶν ἀμερικανικῶν σχολείων; ἡ διοργάνωσις αὐτῶν εἶναι ὅλως διάφορος τῆς ἐν Εὐρώπῃ· ἡ ἡμετέρα ἱεραρχία εἶναι ἄγνωστος ἐκεῖ· ἐξ ἐναντίας ἐπιτροπαὶ ἐπιτόπιαι, ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὑπεύθυνοι πρὸς τὸ κοινὸν ἢ πρὸς τὰ δικαστήρια ἐὰν παραβῶσι τὸν νόμον, διευθύνουσιν αὐτά. Πρῶτον ἔρχεται ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ τμήματος (prudential committee ἢ committee of trustees), ἥτις διοριζομένη ὑπὸ τῶν ἐκλογέων, φροντίζει περὶ τῆς οἰκοδομῆς καὶ τῆς διατηρήσεως τῶν κτιρίων, ἐκλέγει τοὺς διδασκάλους, ἐπιθεωρεῖ τὰ σχολεῖα καὶ φυλάττει τὴν εὐταξίαν. Αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται σύγκεινται ὑπὸ ἑνὸς ἢ τριῶν μελῶν τὸ πολύ· διαρκεῖ δὲ ἓν ἔτος ἡ ὑπηρεσία αὐτῶν. Συγκαλοῦντες ἐνιαυσίως τοὺς ἐκλογεῖς δίδουσι λόγον τῶν πεπραγμένων καὶ ἀποκρίνονται εἰς τὰς γινομένας ἐρωτήσεις· ὑποβάλλουσι δὲ καὶ εἰς τὴν κεντρικὴν διεύθυνσιν τῆς παιδείας ἔκθεσιν περὶ τῶν κατὰ τὴν διδασκαλίαν. Μετὰ τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ὑπάρχει καὶ ἄλλη, ἡ τοῦ township λεγομένη, ἥτις λαμβάνουσα τάς τε δημοσίας χορηγίας καὶ τὰς δημοτικὰς εἰσφορὰς, διανέμει αὐτὰς εἰς τὰ τμήματα. Ὑποβάλλει τοὺς ὑποψηφίους διδασκάλους εἰς ἐξετάσεις· ἐκδίδει ἀποδείξεις ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν γίνονται δεκτοί· προσδιορίζει τὰ βιβλία καὶ τὰς μεθόδους· ἐπιθεωρεῖ τακτικῶς τὰ διάφορα σχολεῖα· ἑνὶ λόγῳ ἔχει τὴν διεύθυνσιν τῆς νοητικῆς καὶ ἠθικῆς διδασκαλίας.

Εἰς δὲ τὸ κέντρον τῆς Πολιτείας ὑπάρχει τὸ γραφεῖον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως (board of education), διευθυνόμενον ὑπὸ λειτουργοῦ ἀνώτερον ἔχοντος βαθμὸν, τοῦ λεγομένου γενικοῦ διευθυντοῦ ἢ ἐπιμελητοῦ (superintendent of public instruction). Ἐκλέγεται δὲ ποῦ μὲν, ὡς ἐν Νεοεβοράκῳ, ὑπὸ τῆς βουλῆς, ποῦ δὲ ὑπὸ τῶν ἐκλογέων. Πόσον δὲ τιμᾶται ἡ δημοσία διδασκαλία, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ μισθοῦ τοῦ λειτουργοῦ τούτου, διότι ὁ μισθὸς αὐτοῦ εἶναι ἴσος πρὸς τὸν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς κυβερνήσεως, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἀνώτερος. Ἀλλ' ὅσον ὑψηλὴ καὶ ἂν εἶναι ἡ θέσις αὐτοῦ, οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῶν ἐπιτροπῶν, διότι εἰσὶν ἀνεξάρτητοι. Μόνον καθῆκον ἔχει νὰ δίδῃ πληροφορίας εἴς τε τὴν βουλὴν καὶ τὸ δημόσιον. Συνάγει εἰδήσεις, ἐπισκέπτεται τὰ σχολεῖα, καὶ προσπαθεῖ διὰ δημοσίων ὁμιλιῶν, διὰ meetings (συνελεύσεων) καὶ ἐκθέσεων πρὸς τὸν λαὸν νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν πρὸς τὴν παιδείαν κοινὴν ἔφεσιν. Ὑποβάλλει κατ' ἔτος εἰς τὴν βουλὴν λεπτομερῆ ἔκθεσιν περὶ τῆς διδασκαλίας, διανεμομένην καὶ πρὸς πάντα τὰ τμήματα, καὶ καταδεικνύει πάσας τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰς ἀναγκαίας διορθώσεις. Ἄξιαι μελέτης εἰσὶ πολλαὶ τῶν ἐκθέσεων τούτων. Τυποῦνται δὲ ἐπὶ καλλίστου χάρτου διὰ καλλίστων στοιχείων, καὶ συνδέονται κομψῶς, διότι ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀποδείξωσι καὶ διὰ τῶν ἐλαχίστων τεκμηρίων πόσον περὶ πολλοῦ ποιεῖται ὁ λαὸς τὴν παιδείαν.

Δύο τινὰ πρὸ πάντων μοὶ φαίνονται ἀξιοσημείωτα ἐν τῇ διοργανώσει ταύτῃ· πρῶτον ἡ ἐφαρμογὴ τῆς οἰκονομικῆς ἀρχῆς ἐπὶ τοῦ μερισμοῦ τῆς ἐργασίας. Ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ αἱ διοικητικαὶ ἀρχαὶ ἐπιβλέπουσι τὴν δημοτικὴν διδασκαλίαν· ἐν τῇ Ἀμερικῇ ὅμως ὀνομάζονται ἐπίτηδες ἐπιτροπαὶ, μόνον τὰ περὶ τῶν σχολείων καθῆκον ἔχουσαι. Προτιμότε-

ρον δὲ τὸ σύστημα τοῦτο, διότι οἱ διοριζόμενοι εἰσὶν εἰδικοί, ἔχουσιν ἰδιαίτερον καθῆκον, καὶ εἰσὶν ἰδίως ὑπεύθυνοι διὰ τὰς πράξεις αὐτῶν. Δεύτερον δὲ, ἡ δημοσιότης. Ὁμιλίαι δημοσίᾳ γινόμεναι καὶ τύπος, ἰδοὺ τὰ ἰσχυρότατα ὄργανα τῆς προόδου. Τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ ἡ μεγίστη ἐπιῤῥοὴ ἐπενεργεῖ ἐπί τε τῶν νομοθετῶν, τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν ἐκλογέων δι' ὁμιλιῶν καὶ ἐκθέσεων. Ἡ πεποίθησις κατορθοῖ τὰ πάντα, ἡ βία οὐδέν. Ναὶ μὲν τὸ σύστημα τοῦτο ἀπαιτεῖ καὶ πλείονα φῶτα καὶ πλείονας ἀγῶνας· εἶναι ὅμως ἀποτελεσματικώτερον, καθὸ ὑποστηριζόμενον παρὰ πάντων. Ὁμολογῶ ὅτι ἄκαιρος εἶναι ἡ παραδοχὴ αὐτοῦ πανταχοῦ ἐν Εὐρώπῃ· εἶναι ὅμως καὶ ἔντιμον καὶ εὐεργετικὸν νὰ τείνωμεν πρὸς αὐτό.

Τὰ κτίρια τῶν σχολείων διαφέρουσι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τῆς Πολιτείας. Κατὰ τὰς δυτικὰς, παραδείγματος χάριν, ἐπειδὴ αἱ οἰκογένειαι μόλις ἀποκαθίστανται, εἰσὶν ἄλλαι καλύβαι (log-house). Κατὰ τὰ πρὸς ἀνατολὰς χωρία εἰσὶν οἰκίαι μονόροφοι, χαρίεσσαι, εἰς ὑγειᾶ θέσιν κείμεναι, μεταξὺ χλόης, ἀνθέων καὶ ἀμπέλων. Κατὰ δὲ τὰς πόλεις, ὡς ἐν Φιλαδελφίᾳ, Βοστόνῃ καὶ Νεοεβοράκῳ, εἰσὶ τριόροφα μεγαλοπρεπῆ κτίρια, πλὴν τοῦ ἰσοπέδου, καταλλήλως διεσκευασμένα. Ἡ πρώτη ὀροφὴ, ἡ πρόσγειος, περιέχει αἴθουσαν ὅπου παίζουσι τὰ παιδία (play-room) καὶ οἴκημα διὰ τὸν θυρωρὸν (janitor 's rooms)· ἡ δευτέρα, ἐξ δωμάτια διὰ ἐξ μικρὰς κλάσεις, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αἴθουσαν (reception room), εἰς ἣν συνερχόμενοι οἱ μαθηταὶ ἐπιδίδονται εἴς τινα γυμνάσια· ἡ τρίτη, δέκα κλάσεων δωμάτια, καὶ ἡ ἀνωτάτη, αἴθουσαν, καὶ ἐξ δωμάτια ὅπως καὶ ἡ δευτέρα· ὁλόκληρον δὲ τὸ οἰκοδόμημα θερμαίνεται δι' ἀτμοῦ καὶ ἀερίζεται θαυμασίως· ἔχουσι δὲ καὶ ὕδωρ πᾶσαι αἱ ὀροφαί. Ἕκαστος μαθητὴς ἔχει πρὸ αὐτοῦ ἀναλόγιον ἐκ στιλπνοῦ ξύλου καὶ χωριστὸν θρανίον, ἀμφότερα κομψὰ καὶ καινουργῆ· ὑπάρχει δὲ τόπος διὰ 2,000 παιδίων. Αἱ αἴθουσαι καὶ τὰ δωμάτια ἔχουσι πλουσίας βιβλιοθήκας, χάρτας, σφαίρας, μικρὰς συλλογὰς φυσικῶν ἀντικειμένων, ἔργα χειροποίητα καὶ κύμβαλον. Τὸ 1860, ἤτοι ἐντὸς ἑνὸς μόνου ἔτους, ἡ πόλις τοῦ Νεοεβοράκου ἐδαπάνησε 39 χιλιάδας δραχμῶν εἰς ἀγορὰν τοιούτων ὀργάνων, ἅτινα τέρπουσι τὰ παιδία. Ἕκαστον σχολεῖον ὀφείλει νὰ ἔχῃ βιβλιοθήκην, τῆς ὁποίας τὰ βιβλία δανείζονται πρὸς τοὺς μαθητὰς μετὰ τὰς ὥρας τῆς διδασκαλίας· πρὸς τοῦτο δὲ συνεισφέρουσιν ἰδιαιτέρως χρήματα αἱ Πολιτεῖαι. Αἱ βιβλιοθῆκαι τῶν ἐν τῇ Πολιτείᾳ τοῦ Νεοεβοράκου σχολείων περιέχουσιν ἓν καὶ ἥμισυ ἑκατομμύριον τόμων, ἀναλογούντων 1300 εἰς ἕκαστον τῶν 11, 750 σχολείων.

Ἀπερίγραπτοι εἰσὶν αἱ θυσίαι ὅσαι κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἐγένοντο ἐν Ἀμερικῇ χάριν βελτιώσεως τῶν κτιρίων τῶν σχολείων, διότι ἀπερίγραπτος εἶναι καὶ ὁ περὶ τούτου κοινὸς ζῆλος. Ἐντὸς δέκα ἐτῶν πάντα τὰ παλαιὰ σχολεῖα τοῦ Νεοεβοράκου ἀνῳκοδομήθησαν καὶ ἐπλατύνθησαν· ἀνηγέρθησαν δὲ καὶ 25 νέα, ὧν ἕκαστον περιλαμβάνει 1500 ἢ καὶ 2000 μαθητάς. Ἐν τῷ διαστήματι ἐννέα περίπου ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1853 μέχρι τοῦ 1861, ἐδαπανήθησαν διὰ τοῦτο ἐννέα περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν διδασκάλων εἰσὶν ἀξιοθαύμαστα πρὸς ἡμᾶς τοὺς Εὐρωπαίους. Σημειωτέον ἐν πρώτοις ὅτι ὁ μείζων ἀριθμὸς τῶν διδασκόντων ἐν τοῖς πολυαρίθμοις σχολείοις εἰσὶ γυναῖκες. Τὸ 1861 ἐν μὲν Μασασουσέτῃ ὑπῆρχον 4000 διδασκάλισσαι καὶ 1500 διδάσκαλοι, ἐν δὲ Νεοεβοράκῳ 18,915 διδασκάλισσαι καὶ 7,583 διδάσκαλοι· ἐν τοῖς σχολίοις *ἰδίως* τῶν πόλεων, πλὴν τῶν διευθυντῶν καὶ τῶν ἰδιαιτέρων διδασκάλων, μόνον γυναῖκες διδάσκουσιν. Ἐν Φιλαδελφίᾳ, φέρ' εἰπεῖν, εὑρίσκεις 82 διδασκάλους καὶ 1112 διδασκαλίσσας· ἐν δὲ τοῖς μεγάλοις σχολείοις τοῦ Νεοεβοράκου ἐν ἑκάστῳ κατ' ἀναλογίαν τρεῖς διδασκάλους καὶ 21 ἢ 22 διδασκαλίσσας. Εἰς τὰ χωρία καὶ μάλιστα εἰς τὰς δυτικὰς Πολιτείας, ἡ ἀναλογία δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ, διότι μία νέα δὲν δύναται νὰ κατοικῇ μόνη. Τὰ ἄῤῥενα καὶ τὰ θήλεα φοιτῶσιν ἀναμὶξ εἰς τὸ αὐτὸ σχολεῖον καὶ τὰς αὐτὰς κλάσεις μέχρι τῆς ἡλικίας δεκαπέντε ἢ δεκαὲξ ἐτῶν· θαυμάζει δέ τις βλέπων τὴν νέαν διδασκάλισσαν τηροῦσαν τὴν τάξιν μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν, ὧν οὐκ ὀλίγοι εἰσὶν ὁμήλικες σχεδὸν αὐτῆς. « Ἐλθὼν εἰς Ἀμερικὴν, λέγει τις περιηγητὴς καλῶς μελετήσας αὐτὴν, ἐπεσκέφθην τὴν ἀκαδημίαν τοῦ Οὐεστφῖλδ, τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης κώμης ἥτις κεῖται παρὰ τὴν λίμνην Ἐριέ. Φιλοξενηθεὶς δὲ παρὰ τοῦ ἐφημερίου εἶδον κατοικοῦντα παρ' αὐτῷ νέαν δεκαεννέα ἐτῶν, διδασκάλισσαν τῶν μαθηματικῶν καὶ νέον εἰκοσιτριῶν, προπαρασκευαζόμενον εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας, ὅστις ὅμως ἄπορος ὢν ὑπηρέτει τὸν ἐφημέριον, καὶ συγχρόνως ἤκουε τὰ μαθήματα, ὧν τὰ δυσκολώτερα ἐδίδασκεν ἡ νέα. Εἰς τὰς ἐκτεταμένας αἰθούσας ἐδιδάσκοντο ἀναμὶξ ἑκατὸν νέοι καὶ νέαι, τέκνα τῶν γεωργῶν· ἡ δὲ διδασκάλισσα εἶχε μεταξὺ τῶν ἀκροωμένων καὶ πωγωνίας ἄνδρας, πρὸς οὓς ἡρμήνευε πρόβλημά τι τῆς ὑψηλῆς μαθηματικῆς μετὰ σπανίας σαφηνείας καὶ ἀρετῆς. » Τοῦ συστήματος τούτου τὰ πλεονεκτήματα εἰσὶ πολλά· πρῶτον τὸ τῆς οἰκονομίας· διότι αἱ διδασκάλισσαι λαμβάνουσιν ἓν τρίτον ὀλιγώτερον τῶν ἀνδρῶν· καὶ ἐπειδὴ ἐν Ἀμερικῇ τῶν σχολείων ὁ ἀριθμὸς εἶναι τετράκις ἢ

καὶ πεντάκις ἀνώτερος τῶν ἐν Εὐρώπῃ, τὸ κέρδος εἶναι ἄξιον λόγου. Δεύτερον, ἡ γυνὴ, καὶ τοῦτο εἶναι ἀναντίῤῥητον, μεταδίδει κάλλιον τῶν ἀνδρῶν ὅ,τι γινώσκει πρὸς τὰ παιδία· διότι ἔχει καὶ ὑπομονὴν, καὶ φαντασίαν, καὶ γλυκύτητα πλείονα, καὶ δὲν εἶναι τραχεῖα, ξηρὰ καὶ δοκησίσοφος ὡς οἱ ἄνδρες. Ἔχουσα φύσει συμπαθείας μητρὸς, ἑλκύει εὐκολώτερον τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν καὶ καθιστᾷ τὴν διδασκαλίαν, ἧς τινος αἱ ἀρχαὶ πρὸ πάντων στενοχωροῦσι τὰ παιδία, ἄλλην παιδιάν. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ κάλλος καὶ ἡ χάρις αὐξάνουσι τὰ θέλγητρα τῆς διδασκαλίας αὐτῆς. Ὅθεν τὸ σχολεῖον δὲν εἶναι πλέον φυλακὴ ζοφερὰ, τόπος τιμωρίας καὶ ἀηδίας, τὸν ὁποῖον ἀποστρέφεται τὸ παιδίον· ἐξ ἐναντίας φαίνεται ὡς παράρτημα τοῦ πατρικοῦ οἴκου, ὅπου βασιλεύει μὲν ἡ οἰκογενειακὴ ἀγαθότης, χρησιμεύει δὲ ἀντὶ διδασκάλου ἡ πρωτότοκος ἀδελφή. Ἰδοὺ δὲ καὶ τρίτον πλεονέκτημα, τὰ μέγιστα συντελοῦν εἰς τὴν κοινωνικὴν τάξιν· πᾶσαι αἱ διδασκάλισσαι εἰσὶ σχεδὸν νέαι, αἵτινες μετὰ πέντε ἢ ἐξ ἐτῶν τὸ πολὺ διδασκαλίαν παραιτοῦνται καὶ ὑπανδρεύονται. Αἱ ἕξεις δὲ τῆς τάξεως καὶ τῆς διοικήσεως, αἱ καθαραὶ ἰδέαι καὶ ἡ εὐκολία τῆς ἑρμηνείας αὐτῶν, ἡ παιδεία τὴν ὁποίαν ἀπέκτησαν προπαρασκευάζουσι θαυμασίως αὐτὰς εἰς τὸ ἔργον τῆς οἰκοδεσποίνης καὶ τῆς μητρός. Ἀνατρέφουσαι τὰ τέκνα ἄλλων μανθάνουσι νὰ ἀναθρέψωσι τὰ ἴδια αὐτῶν. Εὔκολον ἄρα νὰ ἐννοήσωμεν ὁπόσον ἐπενεργεῖ εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ λαοῦ ἡ αὐστηρὰ αὕτη δοκιμασία τῶν νέων παρθένων· βέβαιον δὲ ὅτι ὅπου εἰσεχώρησεν ἡ ἐπιῤῥοὴ τῶν πρώην τούτων διδασκαλισσῶν, ἐκεῖθεν ἀπεδιώχθη τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας.

Αἱ ἐντυπώσεις τοῦ σχολείου ἐπαυξάνουσι καὶ στερεοῦσι τὸ βαθὺ σέβας τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται πρὸς τὰς γυναῖκας ἐν Ἀμερικῇ, σέβας προκαλοῦν τὸν θαυμασμὸν τῶν ξένων. Οἱ μὲν νέοι ἀποκτῶσι τὴν συνήθειαν νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὰς διδασκούσας αὐτοὺς, αὗται δὲ νὰ ἐπιβάλλωσιν ὑποταγήν. Ἕνεκα τούτου ἐκεῖνοι μὲν τηροῦσι τὸ αἴσθημα τοῦ σεβασμοῦ, αἱ δὲ γυναῖκες ἔχουσι πεποίθησιν εἰς ἑαυτὰς, ἢ μᾶλλον βεβαιότητα προστατεύουσαν τὴν ἀθωότητα. Συνήθως αἱ γυναῖκες εἰσὶ καὶ τῶν ἀνδρῶν πλέον πεπαιδευμέναι, διότι οὗτοι ἐπιδίδονται νεώτατοι εἰς ἀναζήτησιν τύχης, ἐνῷ ἐκεῖναι οὐδεμίαν τοιαύτην φροντίδα ἔχουσαι καταγίνονται εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ νοὸς αὐτῶν. Ἐν Εὐρώπῃ σχολεῖον ἀῤῥένων διευθυνόμενον ὑπὸ γυναικὸς δὲν τιμᾶται, οἱ δὲ πατέρες δὲν στέλλουσιν εἰς αὐτὸ τὰ ἴδια τέκνα. Ἀλλ' ἴσως δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ καταβληθῇ ἡ πρόληψις αὕτη, καθόσον μάλιστα μανθάνομεν ἐξ ἐπισήμου ἐκθέσεως ὅτι ἐπέτυχεν ἡ δοκιμὴ ἐν Μεδιολάνοις, ὅπου παρετηρήθη ὅτι ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν γυναικῶν οἱ μαθηταὶ προώδευσαν ταχύτερον. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἄλλη ὠφέλεια· οἱ δῆμοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δίδουσι μικροὺς μισθοὺς πρὸς τοὺς δημοδιδασκάλους, καὶ διὰ τοῦτο σπανίως εὑρίσκονται μεταξὺ τούτων ἀληθῶς ἱκανοί· διὰ τοῦ αὐτοῦ ὅμως μισθοῦ διδάσκουσι γυναῖκες ἱκανώτεραι.

Ἰδοὺ δὲ καὶ ἄλλο τι περιεργότατον· ὁ διδάσκαλος ἢ ἡ διδασκάλισσα διορίζονται ἐν Ἀμερικῇ εἰς μὲν τὰς πόλεις δι' ἓν ἔτος, εἰς δὲ τὰ χωρία δι' ἓξ μῆνας. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἀνανεοῦται μετὰ τὴν προθεσμίαν ὁλόκληρον τὸ προσωπικόν· καὶ ἐπειδὴ οἱ παρὰ τῶν πόλεων διδόμενοι μισθοὶ εἶναι ἄξιοι λόγου (1), ἐξακολουθοῦσι πολλάκις τὸ στάδιον αὐτῶν· εἰς τὰ χωρία ὅμως ἡ ἀνανέωσις εἶναι μεγίστη. Τὸ θέρος τοῦ 1861 εἶχεν ἡ Μασασουσέτη 472 διδασκάλους καὶ 3,856 διδασκαλίσσας· τὸν δὲ χειμῶνα 1,508 διδασκάλους καὶ 3,886 διδασκαλίσσας. Ἄρα τῶν μὲν πρώτων ὁ ἀριθμὸς ηὔξησε κατὰ 1036, τῶν δὲ δευτέρων ἠλαττώθη κατὰ 970. Τὸ ἔαρ, ὅτε φοιτῶσιν εἰς τὸ σχολεῖον μικρὰ παιδία καὶ κόραι, λαμβάνουσι διδασκαλίσσας· τὸν δὲ χειμῶνα, ὅτε ἔρχονται καὶ νέοι δώδεκα ἢ δεκαὲξ ἐτῶν προσλαμβάνουσι πλείονας διδασκάλους. Ὀλίγον χρόνον μετέρχονται οἱ διδάσκαλοι τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα· διότι δὲν ἐναγκαλίζονται αὐτὸ ὡς ἰσόβιον, ὅπως ἐν Εὐρώπῃ, ἀλλ' ὡς ὁρμητήριον ὅθεν πρόκειται δοκιμαζόμενοι νὰ μεταβῶσιν εἰς βίον ἐνεργητικώτερον, ὡς τρόπον ἀναπτύσσοντα ὅ,τι ἔμαθον διὰ τῆς παραδόσεως τούτου εἰς ἄλλους. Οἱ υἱοὶ τῶν γεωργῶν, ἐντὸς δύο, τριῶν, τεσσάρων ἢ καὶ πέντε ἐτῶν, λαμβάνοντες ὅ,τι ᾠκονόμησαν, ἀπέρχονται εἰς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας καὶ ἀγοράζουσι γαῖας τὰς ὁποίας καλλιεργοῦσιν. Ἀνεκδιήγητος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν ὅσοι ἐδίδαξαν δημοσίᾳ· ἀναγινώσκοντες τοὺς βίους τῶν διαπρεψάντων κατὰ τὰς Ὁμοσπόνδους Πολιτείας, βλέπομεν ὅτι οἱ πλεῖστοι ὑπῆρξαν διδάσκαλοι· μεταξὺ δὲ τῆς ἀνωτάτης κοινωνίας τῶν μεγάλων πόλεων εὑρίσκεις ἀδιακόπως γυναῖκας πρώην διδασκαλίσσας. Γνωρίζονται δὲ ἐκ τῆς περὶ τὸ λέγειν ἀκριβείας καὶ τῆς περὶ τὴν ἔκφρασιν τῶν ἰδεῶν καθαρότητος. Τεράστειος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν καταταχθέντων εἰς τὸν στρατὸν διδασκάλων· μόνον εἰς τὸ Ὄϊον ἐκ 10,459 διδασκάλων (1861) κατετάχθησαν τὸ 1862 εἰς τὸν στρα-

(1) Ὁ δημοδιδάσκαλος τῶν πόλεων λαμβάνει περὶ τὰς ἓξ τοὐλάχιστον χιλιάδας δραχμῶν κατ' ἔτος. Εἰς τὸν ἐν Νεοεβοράκῳ δίδονται περίπου 9,000, εἰς δὲ τὸν ὑποδιδάσκαλον 6,000. Ἐν Μασασουσέτῃ, οἱ μὲν διδάσκαλοι τῶν χωρίων λαμβάνουσι περὶ τὰς 300 δρ. κατὰ μῆνα, αἱ δὲ διδασκάλισσαι 130. Καὶ κατὰ τὰς ἄλλας δὲ Πολιτείας ὁ μισθὸς τῶν διδασκαλισσῶν εἶναι ὡς ἔγγιστα ὁ αὐτός· ὁ δὲ τῶν διδασκάλων κατώτερος, πλὴν ἐν Καλλιφορνίᾳ, ὅπου λαμβάνουσι 600 δρ. τὸν μῆνα.

τὸν 4,617, ἤτοι ὁ ἥμισυς σχεδὸν ἀριθμὸς (1). Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους πολλοὶ μὲν εἶχον πέσει εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ εἶχον ἀναβῆ εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα· τέσσαρες ἦσαν στρατηγοὶ καὶ ἐννέα συνταγματάρχαι.

Πρὸς μόρφωσιν τῶν ἀναριθμήτων τούτων διδασκάλων ἀμφοτέρων τῶν γενῶν, ἱδρύθησαν ὑπὸ τῶν Πολιτειῶν πρότυπα σχολεῖα, ὅπου διδάσκουσιν ἔξοχοι καθηγηταὶ ἁδρῶς μισθούμενοι. Τὰ δὲ διδασκόμενα διαφέρουσι τῶν ἐν Εὐρώπῃ· διδάσκεται δὲ ἡ ἄλγεβρα, ἡ γεωμετρία, ἡ χημεία, ἡ ἀστρονομία, ἡ φυσικὴ ἱστορία, ἡ ψυχολογία, ἡ ἠθικὴ φιλοσοφία, τὰ στοιχεῖα τῆς φιλοσοφίας ἐφηρμοσμένα εἰς τὴν μελέτην τῆς φύσεως, ἡ θεωρία καὶ ἡ ἱστορία τοῦ πολιτεύματος καὶ ἡ παιδαγωγικὴ τέχνη. Κοινῶς δοξάζουσιν ἐν Ἀμερικῇ ὅτι τὴν ψυχὴν οὐδὲν ἀνυψοῖ πρὸς τὸν θεὸν ὅσον ἡ γνῶσις τῶν νόμων τῶν κυβερνώντων τὸν κόσμον, ὅτι ἡ χημεία εἶναι ὠφέλιμος εἰς πάσας τὰς τέχνας καὶ μάλιστα εἰς τὴν οἰκοδέσποιναν, ὅτι ὅπως ἀναθρέψῃ τις παιδία πρέπει νὰ μελετήσῃ τὴν ψυχὴν, καὶ ὅτι ἡ σπουδὴ τῶν μαθηματικῶν εἶναι ἀναπόφευκτος πρὸς ῥύθμισιν τοῦ νοὸς καὶ τακτοποίησιν τῶν ἰδεῶν. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἐν Εὐρώπῃ θεωρεῖται καταλληλότερον εἰς πολυτεχνικὸν σχολεῖον ἢ εἰς νέας δεκαεπταετεῖς, συνδιδασκομένας ἀναμὶξ μετ' ἀῤῥένων. Ἐξ ὥρας τὴν ἡμέραν μένουσιν ἐν τῷ σχολείῳ οἱ μαθηταί· τὸ δὲ ἐπίλοιπον τοῦ χρόνου μελετῶσι κατ' οἶκον, μεταξὺ οἰκογενειῶν, αἵτινες παρέχουσιν αὐτοῖς τροφὴν καὶ κατάλυμα λαμβάνουσαι 600 δρ. ἀμοιβὴν κατ' ἔτος· Πολλάκις παρευρίσκονται καὶ εἰς δημόσια ἀναγνώσματα (lectures) ἢ καὶ ὑποχρεοῦνται καὶ αὐτοὶ νὰ παραδίδωσι τοιαῦτα (sub-lecturing). Πλησίον ἑκάστου προτύπου σχολείου ὑπάρχει καὶ ἓν δημοτικὸν, ὅπως γυμνάζωνται οἱ μαθηταὶ διδάσκοντες. Μετὰ τὰ μαθήματα, συνέρχονται πάντες ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἑνὸς διδασκάλου, καὶ συζητοῦσι ζητήματα, ἅτινα εἰσάγει τις ἐξ αὐτῶν. Ἀξιοσημείωτον δὲ ὅτι καὶ ἐν τοῖς προτύποις διδάσκουσι πλείονες γυναῖκες ἢ ἄνδρες. Πολλοὶ ὑποψήφιοι διδάσκαλοι καταρτίζονται μένοντες πολὺν χρόνον εἰς τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα καὶ ἐπιδιδόμενοι εἰς ἄλλας μελέτας. Διὰ τούτους ὑπάρχει περίεργός τις θεσμὸς, φέρων τὴν σφραγῖδα τῶν ἀμερικανικῶν ἠθῶν· εἶναι δὲ ὁ τῶν συνελεύσεων τῶν διδασκάλων (teachers' conventions). Διαρκουσῶν τῶν διακοπῶν, οἱ νέοι διδάσκαλοι καὶ αἱ διδασκάλισσαι συνέρχονται ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἐγκρίτου τινός. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν φοιτῶσιν εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἀναγνωσμάτων, εἰς παραδόσεις μαθημάτων καὶ εἰς ἄλλα πρακτικὰ γυμνάσια, τὸ δ' ἑσπέρας συνέρχονται εἰς meeting χάριν συζητήσεως. Ἕκαστος, εἴτε διδάσκαλος εἴτε διδασκάλισσα, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλήσῃ ἐκ περιτροπῆς ἐπὶ τοῦ ὡρισμένου ζητήματος, κατὰ τὰ εἰθισμένα ἐν ταῖς βουλαῖς τῶν συνταγματικῶν ἐπικρατειῶν. Πολλάκις οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, ὅπου συγκροτεῖται ἡ συνέλευσις, φιλοξενοῦσι τοὺς συνερχομένους ἀμφοτέρων τῶν γενῶν, τὸ δὲ δημόσιον ἀποτίει μέρος τῶν ἐξόδων τῆς μεταβάσεως. Καὶ ἐπειδὴ πάντες ἐννοοῦσιν ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ εἶναι τὸ ἀνώτατον συμφέρον τοῦ ἔθνους, χαίρουσι συντελοῦντες εἰς τὴν πρόοδον αὐτῆς.

Ἡ μέθοδος δι' ἧς μορφοῦνται ἐν Ἀμερικῇ οἱ δημοδιδάσκαλοι εἶναι παράδοξος, ἀλλὰ σύμφωνος πρὸς τὰ ἤθη καὶ τοὺς νόμους αὐτῆς. Δίδουσιν εἰς αὐτοὺς τὰς ἀρετὰς, τῶν ὁποίων ἀξιοῦσι τὴν διάδοσιν εἰς τὸ ἔθνος, ἤτοι πεποίθησιν εἰς ἑαυτὸν, ἰδιοβουλίαν καὶ ἕξιν περὶ τὸ λέγειν. Ὅπως τῶν δεσποτικῶν κυβερνήσεων κρηπὶς εἶναι ἡ ἰσχὺς, οὕτω τῶν ἐλευθέρων πολιτειῶν θεμέλιον εἶναι ὁ λόγος. Συζήτησις καὶ ψῆφος, ἰδοὺ ὁ μηχανισμὸς δι' οὗ ἐκφράζεται ἡ ἐθνικὴ θέλησις. Ὅπου ἄρα μετέχουσι πάντες τῶν δημοσίων, πρέπει νὰ ἔχῃ ἕκκαστος τὴν ἱκανότητα νὰ ἐκφράζῃ τί σκέπτεται καὶ ν' ἀποδεικνύῃ ὅ,τι λέγει. Ὁ ξένος θαυμάζει βλέπων ἐν Ἀμερικῇ ὅτι πάντες εἰσὶ ῥήτορες, καλοὶ ἢ κακοὶ, καὶ ἀκούων χειρώνακτας ἑρμηνεύοντας τὰς ἰδέας αὐτῶν μετὰ μεγίστης σαφηνείας. Ὅπου βλέπεις τὸν ἥμισυν ἀριθμὸν τῶν διδασκάλων δαψιλεύοντα τὸ ἴδιον αἷμα ὑπὲρ τῆς ἑνότητος τῆς πατρίδος, ἐννοεῖς ὅτι ἡ ἀνατροφὴ ἔπλασεν αὐτοὺς ἀληθεῖς ἀνθρώπους καὶ ὅτι ἐγένοντο ἱκανοὶ νὰ πλάσωσιν ἄλλους. Τὴν ἔλλειψιν τῆς πείρας ἀναπληροῖ ἡ δραστηριότης, ἡ ἐνέργεια, καὶ ἡ ἰδιάζουσα εἰς τὴν νέαν ἡλικίαν ἐπιθυμία τοῦ καλοῦ. Ἡ δὲ ἀπονάρκοῦσα ἐπενέργεια τῆς τριβῆς ἀποσκορακίζεται, καὶ νέα ζωὴ εἰσάγεται εἰς τὸ σῶμα τῶν διδασκόντων, σύμφωνος πρὸς τὴν ἀκμὴν τοῦ νέου καὶ ἀνδρικοῦ ἔθνους παρ' ᾧ πάντα μεταβάλλονται καὶ κινοῦνται ἀδιακόπως.

Τί δὲ διδάσκεται εἰς τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα; Πρῶτον ἀνάγνωσις, γραφὴ καὶ ἀρίθμησις· δεύτερον, γεωγραφία μετὰ πολλῆς ἀναπτύξεως, διότι οὐδεὶς ἴσως ἄλλος λαὸς ἀπαιτεῖται νὰ γνωρίζῃ αὐτὴν κατὰ βάθος ὅσον ὁ ἀμερικανικὸς, ὡς ἐξουσιάζων ὁλόκληρον ἤπειρον, ὡς ἔχων δύο ὠκεανοὺς ἀντὶ ὁρίων, ὡς κείμενος μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, καὶ ὡς ἀνταλλάσσων ἐμπορεύματα μετὰ πάσης τῆς οἰκουμένης· τρίτον, γεωμετρία καὶ ἰχνογραφία ἐφηρμοσμένη εἰς τὴν καταμέτρησιν τῆς γῆς καὶ τὰς οἰκοδομάς· τέταρτον, εἰδήσεις τινὲς γεωργικῆς καὶ βιομηχανικῆς χημείας, ἀστρονομίας, φυσιολογίας, καὶ συνταγματικοῦ δικαίου καὶ ἐπὶ τέλους μουσική. Ἡ δὲ διδασκαλία τῆς γλώσσης γίνεται ἐπιμελέστερον ἢ παρ' ἡμῖν· καὶ ὁ λόγος εἶναι ἁπλούστατος. Εἰς τὰ κοινὰ σχολεῖα (common school) φοιτῶσι πάσης τάξεως παιδία· πλούσιοι καὶ πτωχοὶ κάθηνται πολλὰ ἔτη πλησίον ἀλλήλων, μέχρι τῆς ἡλικίας δεκαπέντε καὶ δεκαεξ ἐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν ταύτην μόνον τὴν ἐκπαίδευσιν λαμβάνουσιν, ἀνάγκη πᾶσα νὰ διδάσκωνται εἰς τὰ παιδία γνώσεις ἀναπόφευκτοι εἰς τόπον, ὅπου ἐπικρατεῖ μὲν ἡ γενικὴ ψηφοφορία, ἀναβαίνουσι δὲ εἰς τὰ ὕπατα ἀξιώματα καὶ χειρώνακτες, οἷοι ὁ Λίγκολν καὶ ὁ Ζόνσων.

Δὲν ἀρκεῖ νὰ διδαχθῇ μόνον τὴν γλῶσσαν τὸ παιδίον, πρέπει νὰ μάθῃ καὶ νὰ μεταχειρίζεται αὐτήν· καὶ πρὸς τοῦτο οὐδὲν παραμελεῖται. Ἐπιμελοῦνται τὴν φρασεολογίαν, δίδουσι πρὸς ἀπαγγελίαν στίχους καὶ πεζὰ, καὶ πρὸ πάντων τοὺς λόγους τῶν ἱδρυτῶν τῆς ἀνεξαρτησίας, ὡς ἀποπνέοντας φιλοπατρίας πῦρ καὶ ἔρωτα ἐλευθερίας. Ὁ μαθητὴς ἐκθέτει τὰς ἰδέας αὐτοῦ, ἀναπτύσσει καὶ ὑποστηρίζει αὐτὰς διὰ τακτικῆς συζητήσεως, θέμα ἐνίοτε ἔχων ἐκ τῶν τῆς συγχρόνου πολιτικῆς· τὸ παιδίον ἀντὶ ν' ἀποκριθῇ διά τινων λέξεων, ὑποχρεοῦται νὰ εἴπῃ πᾶν ὅ,τι γινώσκει, νὰ διηγηθῇ τὴν βιογραφίαν ἐνδόξου τινὸς ἀνδρός. Ἐπιθυμοῦσι πρὸ πάντων νὰ συνειθίσωσι τὸν μαθητὴν εἰς τὸ νὰ συναρμολογῇ τὰς ἰδέας αὐτοῦ, νὰ γινώσκῃ τί γινώσκει, καὶ νὰ ἐκθέτῃ αὐτὰς σαφῶς καὶ τακτικῶς. Προσπαθοῦσι δὲ νὰ γυμνάζωσι μᾶλλον τὴν κρίσιν ἢ τὴν μνήμην καὶ νὰ μορφῶσι πολίτας ἀξίους ἐλευθέρου κράτους.

Ἀλλ' οὐδὲ τῶν φυσικῶν δυνάμεων τὴν ἀνάπτυξιν παραμελοῦσιν, εἰ καὶ δὲν διδάσκουσι τὴν γυμναστικήν· ἀντὶ δὲ ταύτης ἐπιδίδονται εἰς ἰδιαιτέρας τινὰς ἀσκήσεις, τὰς λεγομένας καλλισθενεῖς (calisthenics) μετεχούσας τῆς τε γυμναστικῆς καὶ τῆς ὀρχήσεως Τὰ παιδία συνέρχονται εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν (reception room), ἡ δὲ διδασκάλισσα παίζει ἐπὶ τοῦ κυμβάλου ἐμβατήριον ἦχον, τὸν ῥυθμὸν ἔχοντα ἔντονον. Καὶ εὐθὺς νέοι καὶ νέαι, λαμβάνουσι τὰς χεῖρας ἀλλήλων, σχηματίζουσιν ἀλύσεις, κύκλους καὶ παντὸς εἴδους σχήματα ἀνακαλοῦντα εἰς τὴν μνήμην τοὺς ἑλιγμοὺς τοῦ ἀρχαίου χοροῦ. Τὰ ἔρρυθμα αὐτὰ γυμνάσια ζωοποιοῦσι τὰ μέλη καὶ δίδουσιν εἰς τὰς κινήσεις τοῦ σώματος εὐστροφίαν, χάριν καὶ ἀκρίβειαν· ἀπὸ δὲ τοῦ τελευταίου πολέμου γυμνάζονται τὰ ἄῤῥενα καὶ περὶ τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων καὶ τὰς στρατιωτικὰς ἀσκήσεις. Ψάλλοντα δὲ ἀπὸ κοινοῦ καὶ παίζοντα κύμβαλον διακόπτουσι τὴν μονοτονίαν τῶν μαθημάτων καὶ ἀγαπῶσι τὸ σχολεῖον ὡς τόπον παιδιᾶς. Δὲν προσβάλλεται δὲ ἐκ τούτου ἡ πειθαρχία· διὸ καὶ πολλάκις παρετηρήθη ὅτι οἱ βόρειοι Ἀμερικανοὶ, οἱ συνήθως τόσον φιλοτάραχοι κατὰ τὸν καθημερινὸν βίον, ὑποτάσσονται ἀδιστάκτως εἰς τὸν νόμον. Οὕτω καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, εἰ καὶ ζῶσιν ἐλεύθερα τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ὑποκύπτουσιν ἀγογγύστως καὶ παραδειγματικῶς εἰς τοὺς κανόνας τῆς τάξεως τῶν σχολείων.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

(1) Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῶν ἀρκτικῶν ἐπαρχιῶν δὲν ἐμάχοντο μόνον ὑπομίσθιοι ξένοι, ὡς τινες εἶπον· ἐξ ἐναντίας ἡ θερμότης τῆς φιλοπατρίας πάντων ἦτο ἀπερίγραπτος. Ἰδοὺ τί γράφει τις τῶν ἐπιθεωρητῶν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως τοῦ Νεεσβράκου· « Ἅμα μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ φρουρίου Σούμτερ, ἡ ἔναστρος σημαία ἀνεπετάσθη εἰς πάντα τὰ σχολεῖα τῆς πόλεως, καὶ αἱ ἑκατὸν χιλιάδες τῶν μαθητῶν ἔψαλον ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος τὸν ἐθνικὸν ὕμνον. Χωρὶς δὲ νὰ παραμελήσωσι τὰ συνήθη μαθήματα, ἐνησχολήθησαν δραστηρίως κατὰ πάντα τὰ καταστήματα πρὸς χορηγίαν βοηθημάτων πρὸς τοὺς στρατιώτας. Πολλοὶ διδάσκαλοι κατετάχθησαν εἰς τὸν στρατὸν, καὶ μέγας ἀριθμὸς διδασκαλισσῶν προσεκολλήθησαν εἰς τὰ νοσοκομεῖα. Πάντες, διδάσκαλοί τε καὶ μαθηταὶ, κατέθαλον καὶ κόπους καὶ θυσίας πρὸς ὑπερασπισιν τοῦ μεγάλου ἀγῶνος ἐναντίον τῶν προδοτῶν. » Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον πόσον ὁ ἐθνικὸς βίος ἐνισχύει καὶ ἀνυψοῖ τὴν προκαταρκτικὴν διδασκαλίαν.

ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος.—Ἴδε φυλλ. 376.)

Β'.

Τὰ περὶ ἐκπαιδεύσεως ζητήματα, κυρίως δὲ τὸ τῆς *τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως*, ἀπασχολοῦσι σήμερον ὑπέρ ποτε τὴν Εὐρώπην ἅπασαν. Ἐν Γαλλίᾳ ἰδίως, ἀπὸ τῆς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰσόδου τοῦ **K. Duruy**, γίνονται πλεῖστα πρὸς τελειοποίησιν τῶν διδακτικῶν μέσων καὶ συστημάτων.

Ἔχομεν ἀνὰ χεῖρας δύο ὀγκώδη συγγράμματα· τὸ μὲν τοῦ **K. Baudoin**, ἐπιγραφόμενον **Rapport sur l' état actuel de l' enseignement spécial et de l'enseignement primaire en Belgique, en Allemagne et en Suisse** (1), περιέχει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν παρατηρήσεων αὐτοῦ κατὰ τὴν εἰς τὰς χώρας ἐκείνας ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας ἀποστολήν του. Τὸ δεύτερον ἐπιγράφεται **Enquête sur l'enseignement professionnel** (2), καὶ διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν περιέχει τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς ἐπὶ τούτῳ διορισθείσης ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν δημοσίων ἔργων ἐπιτροπῆς, τὸ δὲ τὰς ἐκθέσεις δύο εἰδικῶν ἐπιτροπῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐξαρτωμένων καὶ ἀποσταλεισῶν εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γερμανίαν πρὸς σπουδὴν τοῦ ἐν ταῖς χώραις ταύταις ὀργανισμοῦ τῆς εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως. Οἱ τρεῖς οὗτοι τόμοι περιέχουσι τήν τε γενικὴν εἰκόνα καὶ τὰς λεπτομερείας τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ ὁποίου πραγματευόμεθα· ἐκ ταύτης λοιπὸν τῆς ἀξιοπίστου καὶ ἀνεξαντλήτου πηγῆς θέλομεν ἀρυσθῆ ἀφειδῶς τὰ γεγονότα καὶ τὰ παραδείγματα.

(1) 1 vol. in 4o Paris 1863. Imprimerie Impériale.

(2) 2 vol. in 4o Paris. Imp. Impériale.

Ἐκ τῶν καταστημάτων τῆς μέσης τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως, τινὰ μὲν εἰσὶ προωρισμένα ὅπως παρασκευάζωσι τὴν νεολαίαν πρὸς ἄλλας ἀνωτέρας σπουδάς, καὶ τότε ἡ ἐν αὐτοῖς ἐκπαίδευσις, εἰς ἐπιστημονικὰς γενικότητας περιστρεφομένη, δὲν προετοιμάζει τὸν μαθητὴν εἰς ἓν ἰδίως ἐπάγγελμα, ἀλλ' εἰς πάντα ἐν γένει τὰ τοῦ πρακτικοῦ βίου· εἰς ἄλλα τοὐναντίον, ἐντελῶς εἰδικά, διδάσκεται ὡρισμένη τέχνη ἢ ἐπιστήμη, ἀπαραλλάκτως ὅπως εἰς τὰ τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως καταστήματα. Ἀμφότερα τὰ εἴδη τῶν σχολῶν τούτων θέλομεν ἐξετάσει ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν πρώτων.

Ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ὑπῆρχον σποράδην σχολεῖά τινα δευτεροβάθμια, τὰ ὁποῖα ἐχρημάτισαν ἡ κοιτὶς τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως· τὸ κυριώτερον δὲ αὐτῶν εἶναι τὸ ἐν Βρουνσβίκῳ (Braunschweig) ὑπὸ τοῦ Ἀββᾶ Ἱερουσαλὴμ συστηθὲν, κατὰ τὸ 1745, ὑπὸ τὸ ὄνομα Collegium Carolinum, τὸ ὁποῖον σήμερον, μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1862 γενομένην ἀνάπλασιν αὐτοῦ, εἶναι εἰδικὸν σχολεῖον μηχανικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς Γερμανίας. Τὴν ἰδέαν τῆς ἐκπαιδεύσεως ταύτης βλέπομεν ἐπεκτεινομένην κατὰ τὸ 1816 μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν πολέμων τῆς Γαλλικῆς αὐτοκρατορίας, ὅτε εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Γερμανίας συνιστῶνται ὑπὸ τὸ ὄνομα Realschulen (1) καταστήματα μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἀναλογοῦντα πρὸς τὰ γυμνάσια καὶ λύκεια, διαφέροντα ὅμως κατὰ τὴν διδασκαλίαν· καθότι ἡ σπουδὴ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν ἦτο μᾶλλον περιωρισμένη, ἀντικαθιστᾶτο δὲ διὰ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν καὶ τῶν μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν σπουδῶν. Κατὰ τὸ 1830, νέον βασίλειον ἱδρύεται ἐν Εὐρώπῃ τὸ Βέλγιον· κατὰ τὸν ὀργανισμὸν τῶν γυμνασίων αὐτοῦ (athénées royaux) εἰσάγεται εἰς τὸ σύστημα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως τμῆμα τεχνικὸν (section professionnelle), ἐν δὲ τῇ Γερμανίᾳ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τελειοποιεῖται καὶ ἐπεκτείνεται τὸ σύστημα τῶν Realschulen.

Ὅπως τὰ γυμνάσια καὶ τὰ λύκεια προπαρασκευάζουσι τὸν μέλλοντα δικηγόρον ἢ φιλολόγον εἰς τὰς εἰδικὰς αὐτὰς σπουδάς, οὕτω καὶ ἡ Realschule σκοπὸν ἔχει τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μελλόντων νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν ἰατρικὴν, τὰς ἐπιστήμας καὶ ἐν γένει εἰς τὸ ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν στάδιον τὸ τὴν σήμερον τοσοῦτον εὐρύ. Ἐκ τοῦ τελικοῦ σκοποῦ ἑκατέρου τῶν σχολείων τούτων προέρχεται καὶ ἡ διαφορὰ τῆς διδασκαλίας. Ἐν τῷ γυμνασίῳ κατατρίβεται ὁ πλεῖστος χρόνος τοῦ μαθητοῦ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν δύο κλασικῶν γλωσσῶν, τῆς ἑλληνικῆς δηλαδὴ καὶ τῆς λατινικῆς, αἱ δὲ μαθηματικαὶ, φυσικαὶ ἔτι δὲ καὶ αἱ ἱστορικαὶ μελέται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον παραμελοῦνται θεωρούμεναι ὡς δευτερεύουσαι. Ἀπ' ἐναντίας ἐν τῇ Realschule, ἡ μὲν ἑλληνικὴ ἐξοβελίζεται ἐντελῶς, ἡ δὲ λατινικὴ ἐν Πρωσσίᾳ μόνον διδάσκεται, δίδεται δὲ πολλὴ ἔκτασις εἰς τὴν σπουδὴν τῆς μητρικῆς γλώσσης καί τινων νεωτέρων γλωσσῶν, ἤτοι τῆς γαλλικῆς, ἀγγλικῆς καὶ ἰταλικῆς· τὰ μαθηματικὰ, αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι (φυσικὴ, μηχανικὴ, χημεία καὶ φυσικὴ ἱστορία), ἡ ἱστορία καὶ ἡ πολιτικὴ οἰκονομία, εἰσὶ τὰ μαθήματα τὰ ἀποτελοῦντα ἰδίως τὸν κύκλον τῶν σπουδῶν ἐκ τοῖς νέοις αὐτοῖς σχολείοις. Ἐκ τούτου εὐκόλως ἐννοεῖ ἕκαστος ὅτι ἡ Realschule εἶναι φυτώριον ἀνθρώπων πρακτικῶν, δυναμένων εἴτε νὰ εἰσέλθωσιν ἀμέσως εἰς τὸν πραγματικὸν βίον, εἴτε νὰ ἀκολουθήσωσιν ἀνωτέραν σειρὰν εἰδικῶν σπουδῶν, καὶ τοῦτο λίαν ἐπωφελῶς ὡς ἐκ τῆς ἐπὶ τούτῳ προπαρασκευῆς.

Ἡ ἐκ τῶν σχολείων τούτων πρακτικὴ ὠφέλεια ὑπῆρξε μεγίστη· σήμερον δὲ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι ἴσος πρὸς τὸν τῶν γυμνασίων, εἴς τινα δὲ κράτη (Βαυαρίαν, Βυτεμβέργην καὶ δουκάτον τοῦ Βάδεν) καὶ ἀνώτερος.

Ἐν Βελγίῳ τὰ εἰδικὰ τμήματα τῶν *ἀθηναίων* (γυμνασίων) παρήγαγον ἀρίστους καρποὺς, καὶ συνετέλεσαν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν κολοσσιαίαν ἀνάπτυξιν, εἰς ἣν ἔφθασεν ἡ βιομηχανία τοῦ μικροῦ μὲν ἀλλὰ πλουσιωτάτου αὐτοῦ κράτους.

Ἡ Γαλλία, ἡ πρώτη συστήσασα ἀνώτερα ἐπιστημονικὰ παιδευτήρια, τὰ ἄριστα τῆς Εὐρώπης, δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ μετάσχῃ τῆς κινήσεως ταύτης (1). Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος Γ', τοῦ τοσαῦτα πράξαντος πρὸς ἐσωτερικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κράτους, εἰσήχθη ἐν τοῖς λυκείοις τὸ σύστημα τῆς διαιρέσεως τῶν σπουδῶν εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις (bifurcation des études). Μετά τινων ὅμως ἐτῶν πεῖραν, ἀπεδείχθη ὅτι ὀλιγίστους παρήγαγε καρποὺς τὸ σύστημα τοῦτο, ἐπειδὴ ἡ διαίρεσις τῶν σπουδῶν δὲν ἤρχετο ἀπὸ τῶν μικρῶν τάξεων ὡς ἐν Γερμανίᾳ καὶ Βελγίῳ, ὥστε ἀμφοτέρων τῶν τμημάτων, τοῦ τε φιλολογικοῦ καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ (section des lettres, section des sciences), οἱ μαθηταὶ καὶ ὀλίγα ἐμάνθανον, καὶ τὰς ἰδέας εἶχον συγκεχυμένας. Τὴν κατάστασιν ταύτην βλέπων ὁ νῦν ὑπουργὸς τῆς παιδείας Κ. Duruy, οὐδόλως ἐδίστασε νὰ ἀποκαλύψῃ τὰς ἐλλείψεις, ἐξ ἐναντίας δὲ προεκάλεσε τὴν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς

(1) Κυρίως πραγματικὰ σχολεῖα, διότι, κατὰ τοὺς Γερμανοὺς, τοὺς τοσοῦτον περὶ τὰς λέξεις ἀκριβολογοῦντας, ἐν αὐτοῖς λαμβάνει ὁ μαθητὴς γνώσεις περὶ τῶν πραγμάτων (res), καὶ τῶν πραγματικῶν ἀντικειμένων (realitas).

(1) Καὶ μετέσχεν, ὡς μαρτυροῦσι τοῦτο πλεῖστα ἰδιωτικὰ σχολεῖα, καὶ τὰ ὑπὸ τὰς ἐπωνυμίας Ecole Turgot καὶ Collège Chaptal ὑπὸ τῆς πόλεως τῶν Παρισίων διατηρούμενα.

εἰδικῆς ἢ τεχνικῆς ὡς καὶ ἐπὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως συζήτησιν, ἔπεμψεν εἰδικοὺς ἀνθρώπους ὅπως ἐκ τοῦ πλησίον σπουδάσωσι τὸν ὀργανισμὸν αὐτῶν εἰς ἄλλα κράτη, καὶ πρόκειται ἤδη νὰ ἀναπλάσῃ τὰ πάντα.

Παρὰ τὰς ἐνεργείας τοῦ Κ. Duruy, ὁ ὑπουργὸς τῶν δημοσίων ἔργων Κ. Armand Béhic, ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου εὑρίσκονται ἰδίως τὰ τεχνικὰ σχολεῖα (écoles des arts et métiers, école centrale, κτλ). διώρισεν ἐπιτροπὴν εἰδικῶν ἀνδρῶν, ὑπ' αὐτοῦ προεδρευομένην καὶ, προσκαλέσας ἐνώπιον αὐτῆς διαφόρους βιομηχάνους καὶ διευθυντὰς ἰδιαιτέρων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, ἐζήτησε τὰς γνωμοδοτήσεις αὐτῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐν τῇ ἐπιτροπῇ συζητήσεως καὶ τῶν καταθέσεων αὐτῶν ἐδημοσιεύθησαν, ὥστε σήμερον ἐν Γαλλίᾳ παρεσκευάσθη ἡ ὕλη, ἀναμένεται δ' ἡ προσεχὴς ἔναρξις τῆς ἐφαρμογῆς.

Καὶ τοιαῦτα ἐν ὀλίγοις τὰ καταστήματα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως τοῦ πρώτου εἴδους, τὰ ὁποῖα, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, περιορίζονται εἰς ἐπιστημονικὰς γενικότητας καὶ προπαρασκευάζουσι τὸν μαθητὴν εἰς ἄλλας ἀνωτέρας σπουδάς. Ἐξετάσωμεν ἤδη τὰ ἰδίως τεχνικὰ σχολεῖα, ἐκεῖνα δηλαδὴ ἐν οἷς διδάσκεται τέχνη τις ἢ ἐπιστῆμαι ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς.

Σχολεῖα ἐν οἷς ἡ διδασκαλία ἔχει χαρακτῆρα μᾶλλον πρακτικὸν εἶναι τὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *σχολεῖα τῶν τεχνῶν* γνωστὰ, (Ecoles des arts et métiers Gewerbeschulen). Ἡ ἐν αὐτοῖς διδασκαλία περιλαμβάνει γενικά τινα μαθήματα, οἷον τὴν μητρικὴν γλῶσσαν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἄλλας τινὰς ἐκ τῶν νεωτέρων, μαθηματικῶν, φυσικὰς πιστήμας, μηχανικὴν, βιομηχανικὴν οἰκονομίαν καὶ πρὸ πάντων ἰχνογραφίαν· καὶ ταῦτα μὲν ἀποτελοῦσι τὸ θεωρητικὸν καὶ φιλολογικὸν μέρος τῆς διδασκαλίας· τὸ δὲ πρακτικὸν συνίσταται εἰς τὴν ἐν τῷ σχολείῳ ἐφαρμογὴν τῶν ἐπιστημονικῶν θεωριῶν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς βιομηχανίας· ἡ διδασκαλία αὕτη γίνεται ἐντὸς ἰδιαιτέρων ἐργοστασίων, ἐν τῷ καταστήματι τοῦ σχολείου εὑρισκομένων καὶ ἐφωδιασμένων διὰ τῶν ἀναγκαίων ἐργαλείων, μηχανῶν καὶ συλλογῆς προτύπων. Τὰ μὲν μαθήματα τῆς πρώτης κατηγορίας διδάσκονται ὑπὸ καθηγητῶν, τὰ δὲ πρακτικὰ ὑπὸ ἐπιτηδείων ἀρχιτεχνιτῶν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν καὶ διεύθυνσιν ἑνὸς μηχανικοῦ. Σκοπὸν δ' ἔχουσι τὰ σχολεῖα ταῦτα τὴν μόρφωσιν ἀξίων ἐργοστασιαρχῶν τῶν βαναύσων τεχνῶν, καὶ πρὸ πάντων ἀρχιτεχνιτῶν (contre-maîtres). Ἐν Γαλλίᾳ, εἰς τὰ τῆς Κυβερνήσεως σχολεῖα τῶν τεχνῶν (ἐν Angers, Aix καὶ Châlons), ἡ πρακτικὴ διδασκαλία εἶναι πολὺ σημαντικωτέρα τῆς θεωρητικῆς, διότι εἰς ταύτην κατατρίβονται ἑπτὰ ὧραι καθ' ἑκάστην, ἐν ᾧ πέντε μόνον ἀφιεροῦνται εἰς τὰς γλώσσας καὶ τὴν θεωρίαν τῶν ἐπιστημῶν· παρετηρήθη ὅμως ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι σφαλερὰ, καὶ ὅτι τὰ τοῦ αὐτοῦ εἴδους σχολεῖα τὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἢ δήμων συσταθέντα (ὡς ἐν Charleville, Mulhouse, Lyon κτλ), ἐν οἷς ἡ μὲν θεωρία τὸν πολὺν καταναλίσκει χρόνον, ἡ δ' ἐργασία τὸν ὀλίγον, ἀποφέρουσι πολλῷ καλλιτέρους καρπούς· διότι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐρεύνης (enquête) τοῦ ὑπουργείου τῶν δημοσίων ἔργων, ἐνῷ εἷς σιδηρουργὸς, μαθητὴς τῆς σχολῆς τοῦ Châlons, δεν εὑρίσκει ἐξερχόμενος τοῦ σχολείου ἢ 2 1/2 φρ: ἡμερήσιον μισθὸν, οἱ μαθηταὶ τῶν ἰδιωτικῶν σχολῶν εὑρίσκουσιν ἀμέσως τεσσάρων καὶ ἓξ φράγκων ἀντιμισθίαν, ὡς μᾶλλον ἐξησκημένοι εἰς τὴν ἰχνογραφίαν, καίτοι ὀλιγωτέραν πεῖραν τῆς σφύρας ἔχοντες. Τὸ αὐτὸ ἐλάττωμα ἔχουσι καὶ τὰ ἐν Γερμανίᾳ ὅμοια καταστήματα· προέρχεται δὲ τοῦτο, τὸ μὲν ἐκ συγχύσεώς τινος ἰδεῶν ὡς πρὸς τὸν προορισμὸν τῶν τοιούτων σχολείων, τὸ δὲ ἐκ τῆς διδασκαλίας.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ σχολεῖα τῶν τεχνῶν ἐθεωρήθησαν ἐργαστήρια (ateliers) ἐν οἷς μορφοῦνται οἱ τεχνῖται· ἀλλ' ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη· οὐδέποτε ὁ μαθητὴς τοῦ τοιούτου σχολείου θέλει ἐκμάθει ἐν αὐτῷ τὸ πρακτικὸν μέρος τῆς τέχνης ὅπως ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ· ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας, λαμβάνων ἀνατροφὴν τινα ἐντελεστέραν καὶ διδασκόμενος τὴν τέχνην αὐτοῦ μεθοδικῶς καὶ ὑπὸ ὄψιν ἐπιστημονικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν, γινώσκων δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὰς καλλιτέρας μεθόδους καὶ τὴν πρόοδον αὐτῆς, δύναται νὰ διευθύνῃ εἴτε εἰδικήν τινα ἐργασίαν ἔν τινι καταστήματι, εἴτε καὶ τὸ ἐργοστάσιον ὁλόκληρον, βοηθούμενος πρὸς τοῦτο ἐκ τῆς πρακτικῆς διδασκαλίας ἣν ἔλαβεν ἐν τῷ σχολείῳ· τοῦτο δὲ οὐδέποτε ἢ σπανιώτατα θέλει κατορθώσει ἐπιτυχῶς ὁ ἐν τῷ ἐργοστασίῳ μορφωθεὶς ἐργάτης.

Ὅθεν πρόδηλον ὅτι ἄλλος ὁ προορισμὸς τῆς ἐν τῷ ἐργοστασίῳ μορφώσεως τοῦ τεχνίτου καὶ ἄλλος ὁ τῆς ἐν τῷ σχολείῳ ἐκπαιδεύσεως. Ἡ μὲν, σκοπὸν ἔχει τὴν μόρφωσιν ἐπιτηδείων τεχνιτῶν δυναμένων νὰ μάθωσί τι φοιτῶντες εἰς τὰς ἑσπερινὰς παραδόσεις, ὁποῖαι ὑπάρχουσιν εἰς τὰς πλείστας πόλεις τῆς Εὐρώπης. Τῶν σχολείων δὲ τῶν τεχνῶν σκοπὸς πρέπει νὰ ᾖναι ἡ διάδοσις τῶν καλῶν μεθόδων καὶ τελειοποιήσεων, καὶ ἡ μόρφωσις ἐργοστασιαρχῶν καὶ ἀρχιτεχνιτῶν καλῶς συγκεκροτημένων.

Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν τάσσομεν καὶ τὰ πλεῖστα τῶν γεωργικῶν σχολείων, διότι ἡ διδασκαλία τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας, τῆς χημείας καὶ μηχανικῆς, ἄνευ ἐφαρμογῆς, εἶναι παντελῶς ἄχρηστος. Ἄλλα δευτεροβάθμια εἰδικὰ καταστήματα εἶναι τὰ ἐμπορικὰ σχολεῖα. Ἐνταῦθα θέλομεν ἀναφέρει ἓν μό-

νον, τὸ τῆς Ἀμβέρσης, τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἤδη μνεία. Ἐν τῷ σχολείῳ τούτῳ διδάσκονται ἡ γαλλική, ἀγγλική, γερμανική, ἰταλική καὶ ἱσπανική, ἐντελῶς· γυμνάζονται δὲ οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν ἐμπορικὴν ἀλληλογραφίαν εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς γλώσσας. Ἐκ δὲ τῶν ἐπιστημῶν, διδάσκονται τὴν φυσικήν, τὴν χημείαν, τὴν μηχανικήν, τὴν φυσικὴν ἱστορίαν, τὴν ὀρυκτολογίαν καὶ τὰ μαθηματικά· ἐκ τῶν ἰδίως ἐμπορικῶν μαθημάτων, ἐμπορικὴν ἀλληλογραφίαν, διπλογραφίαν (tenue des livres), ἐμπορικὸν δίκαιον, ἐμπορικὴν γεωγραφίαν, γνῶσιν τῶν ἐμπορευσίμων προϊόντων καὶ πολιτικὴν οἰκονομίαν.

Τὸ κατάστημα τοῦτο περιέχει πλουσιώτατον ἐμπορικὸν μουσεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ μαθητής, ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως μανθάνει νὰ γνωρίζῃ τὰ διάφορα φυσικὰ καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα τῶν διαφόρων τόπων. Λίαν ἐπιτυχῶς εἶναι ὠργανισμένη ἐν αὐτῷ ἡ γύμνασις περὶ τὴν ἐμπορικὴν ἀλληλογραφίαν· πρὸς τοῦτο διαιροῦνται οἱ μαθηταὶ εἰς ὁμάδας ἀντιπροσωπευούσας καθ' ὑπόθεσιν ἐμπορικοὺς οἴκους διαφόρων πόλεων οἷον Λονδίνου, Ἀμβέρσης, Μεξικοῦ κτλ. Ὑποτίθεται λοιπὸν ὅτι ὁ οἶκος τῆς Ἀμβέρσης ἔχει, λόγου χάριν, ἀνάγκην προμηθείας τινὸς κακάου, ζητηθείσης αὐτῷ παρὰ τοῦ οἴκου τοῦ Λονδίνου· ἄρχεται ἡ μεταξὺ τῶν οἴκων τούτων ἀλληλογραφία, τοῦ μὲν ἀγγλικοῦ ἀγγλιστί, τοῦ δὲ βελγικοῦ γαλλιστί· μετὰ ταῦτα ἀποτείνεται ὁ τῆς Ἀμβέρσης εἰς τὸν τοῦ Μεξικοῦ, ὅστις ἀπαντᾷ εἰς ἱσπανικὴν διάλεκτον, καὶ ἡ ὑπόθεσις διατρέχει ὅλον τὸ στάδιον τῆς ἐμπορικῆς ἐργασίας, ἀπὸ τῆς αἰτήσεως μέχρι τῆς παραλαβῆς καὶ πληρωμῆς (συμφωνίας, ἀγοράν, φόρτωσιν, ἀσφάλισιν, ἀποστολήν, ἀβαρίας κτλ).

Ὑπολείπεται ἡμῖν ἤδη ἡ ἀνωτέρα τεχνικὴ ἐκπαίδευσις.

Ὅπως ἐν τοῖς πανεπιστημίοις διδάσκονται καὶ μορροῦνται οἱ δικασταί, οἱ ἰατροὶ κτλ, οὕτω καὶ ἐν τοῖς εἰδικοῖς σχολείοις διδάσκονται τὰ τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν οἱ εἰς τὰς καθαρὰς ἢ ἐφηρμοσμένας ἐπιστήμας προοριζόμενοι. Ἐνταῦθα θέλομεν ὁμιλήσει μόνον περὶ τῆς Γαλλίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ μέρος τοῦτο τῆς διδασκαλίας εἶναι ἄριστα ὠργανισμένον, καὶ τῆς ὁποίας τὰ τοιαῦτα σχολεῖα εἶναι τὰ ἐντελέστατα καὶ περιφημότατα.

Πρῶτον πάντων εὑρίσκομεν τὸ *Πολυτεχνικὸν σχολεῖον*· τὸ πασίγνωστον τοῦτο κατάστημα συνεστήθη κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν, πρῶτοι δὲ διοργανωταὶ καὶ διδάσκαλοι αὐτοῦ ὑπῆρξαν ἄνδρες οἷοι ὁ **Monge**, ὁ **Fourcroy** καὶ ἄλλοι ἐκ τῆς θαυμασίας ἐκείνης πλειάδος τῶν σοφῶν, τῆς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος λαμψάσης. Τὰς παραδόσεις τῶν ἱδρυτῶν διετήρησε τὸ σχολεῖον μετὰ σεβασμοῦ, ἡ δὲ ὑπόληψις αὐτοῦ εἶναι τοιαύτη, ὥστε οἱ πλέον διακεκριμένοι σοφοὶ μεθ' ὑπερηφανείας παρετιθέασιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτῶν, ὡς πρώτιστον καὶ μέγιστον τίτλον, τὸν τοῦ *ἀρχαίου μαθητοῦ τοῦ Πολυτεχνικοῦ σχολείου*.

Τὸ σχολεῖον τοῦτο συνεστήθη πρὸς διδασκαλίαν τῶν καθαρῶν ἰδίως ἐπιστημῶν, οἱ δὲ μαθηταί, τὴν διετῆ περίοδον τῶν σπουδῶν διελθόντες, εἰσέρχονται, πρὸς ἐκμάθησιν τῶν ἐφαρμογῶν, εἰς ἄλλα εἰδικὰ σχολεῖα, οἷα τὸ τῆς Γεφυροδοποιΐας (**Ecole des Ponts et Chaussées**), τὸ τῶν Μεταλλείων (**Ecole des Mines**), ἢ τὸ ἐν Μὲτζ σχολεῖον τῆς ἐφαρμογῆς (**Ecole d' application de l'artillerie et du Génie**).

Εἴπωμέν τινα περὶ τῶν σχολείων τῆς γεφυροδοποιΐας καὶ τῶν μεταλλείων· ἐν μὲν τῷ σχολείῳ τῆς γεφυροδοποιΐας διδάσκεται ἡ κατασκευὴ τῶν ὁδῶν, γεφυρῶν, σιδηροδρόμων, οἰκοδομῶν, διωρύγων καὶ λιμένων· ἡ διδασκαλία αὕτη διαρκεῖ τρία ἔτη, οἱ δὲ μαθηταί, ἐκεῖθεν ἐξερχόμενοι, λαμβάνουσι τὸν τίτλον μηχανικῶν τῆς γεφυροδοποιΐας (**ingénieurs des ponts et chaussées**) καὶ ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ φερωνύμου σώματος. Ἐν δὲ τῷ σχολείῳ τῶν μεταλλείων διδάσκονται ἡ γεωλογία, ὀρυκτολογία, μεταλλουργία, μεταλλωρυχία, καὶ ἐν γένει πάντα τὰ ἀφορῶντα τὸν σημαντικώτατον τοῦτον κλάδον· καὶ ἐν τούτῳ ἐπίσης τριετὴς ἡ διδασκαλία, οἱ δ' ἐξ αὐτοῦ ἐξελθόντες εἰσάγονται εἰς τὸ σῶμα τῶν μηχανικῶν τῶν μεταλλείων (**ingénieurs des mines.**)

Τὰ σχολεῖα ταῦτα ἐπήρκουν μέχρι τινὸς εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκας, ἀλλ' ἡ ἐπέκτασις τῆς χρήσεως τῶν μηχανῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐφαρμογῶν τῆς ἐπιστήμης ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ηὔξησε πολὺ τὴν ζήτησιν τῶν μηχανικῶν· ὑπῆρχε δὲ ἀνάγκη καὶ ἄλλων εἰδικῶν ἀνδρῶν πρὸς χρῆσιν ἰδίως τῆς ἐν τοῖς ἐργοστασίοις βιομηχανίας. Πρὸς θεραπείαν τῆς ἀνάγκης ταύτης τρεῖς ἐπίσημοι ἐπιστήμονες οἱ Κ. Κ. **Dumas, Péclet** καὶ **Ollivier**, νέοι ἔτι, ἀπεφάσισαν κατὰ τὸ 1829 νὰ ὀργανίσωσιν εἰδικὸν διδακτικὸν κατάστημα ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κεντρικὸν σχολεῖον τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας* (**Ecole Centrale des Arts et Manufactures**). Ἡ ἐν τῷ σχολείῳ τούτῳ διδασκαλία, τρία ἔτη διαρκοῦσα, περιελάμβανεν ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῶν εἰς μηχανικοὺς καὶ διευθυντὰς μεγάλων ἐργοστασίων ἀναγκαιουσῶν σπουδῶν, ἤτοι μαθηματικά, φυσικήν, χημείαν ἐφηρμοσμένην, μηχανικήν, κατασκευὴν μηχανῶν, σιδηροδρόμους, μεταλλουργίαν, οἰκοδομικήν, γεωργίαν, τεχνολογίαν. Τὰ ἐξ αὐτοῦ προελθόντα καλὰ ὑπῆρξαν τοιαῦτα, ὥστε ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἀνεγνώρισε τὴν σχολὴν ταύτην ὡς κατάστημα αὐτοκρατορικόν, πανταχοῦ δὲ ἐγένοντο ἀπομιμήσεις αὐτῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιτυχεῖς. Ἡ μεγάλη διαφορὰ τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου ἀπὸ τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι παρόμοια εἶναι, ὅτι ἐν αὐτοῖς οἱ μαθηταὶ λαμβάνουσιν εἰδικότητά τινα, ἐνῷ οἱ τοῦ Κεντρικοῦ σχολείου ἅπαντα τὰ μαθήματα ὑποχρεωτικῶς ἀκολουθοῦσι, καὶ ἐν τούτῳ κεῖται μάλιστα ἡ ὑπεροχὴ αὐτοῦ. « Τὰ τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου μαθήματα, λέγει ὁ διευθυντὴς αὐτοῦ Κ. **Perdonnet**, εἰσὶν ἓν καὶ μόνον μάθημα, τὸ τῆς βιομηχανίας, οὐδεμίαν ἐπιδεχόμενον κολόβωσιν ἄνευ μεγίστης βλάβης. »

Γ'

Τοιαῦτα ἐν ὀλίγοις τὰ καταστήματα τῆς τεχνικῆς ἢ εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐξ αὐτῶν ἀποτελεῖται σύστημα ὁλόκληρον διδασκαλίας, παραλαμβάνον τὸν μαθητὴν ἀπὸ τῆς ἐξόδου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἀλληλοδιδακτικοῦ, καὶ διδάσκον αὐτὸν μέχρις ἐντελοῦς μορφώσεως ἁρμόζει δὲ εἰς πάσας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας ὡς καὶ εἰς πᾶσαν ἡλικίαν.

Εἰς τοῦτο δὲ πρὸ πάντων τὸ ζήτημα εἶναι ἀνάγκη ὅπως *ἄρχεταί τις ἐκ τῆς ἀρχῆς*, πρᾶγμα δυσκολώτερον ἢ ὅσον φαίνεται.

Ἀπαιτεῖται πρῶτον ἡ σύστασις σχολείων τεχνικῶν, ἀναλόγων πρὸς τὰ ἑλληνικὰ λεγόμενα σχολεῖα· τύπος αὐτῶν εἶναι τὸ ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὸ ὄνομα **école Turgot** ὑπάρχον· παραλλήλως δὲ πρὸς ταῦτα, διὰ τοὺς ἤδη ἐργάτας, τοὺς εἰς ἀνδρικὴν ἡλικίαν, πρέπει νὰ ὑπάρχωσι δημόσιαι ἀκροάσεις ἑσπεριναὶ (**cours d' adultes, cours d' ouvriers**). Ἀφοῦ γίνωσι ταῦτα, καὶ τότε μόνον πρέπει νὰ ὀργανισθῶσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ σχολεῖα τῶν τεχνῶν, διὰ τοὺς μέλλοντας ἀρχιτεχνίτας, ἀφ' ἑτέρου δὲ σχολεῖα ἀνάλογα πρὸς τὰς γερμανικὰς **Realschulen** διὰ τοὺς σκοπεύοντας νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὸ ἐμπόριον ἢ τὴν βιομηχανίαν.

Τελευταία πάντων ἔρχεται ἡ σύστασις εἰδικῶν σχολείων ἐμπορίου, γεωργίας καὶ μηχανικῶν (οἷον τὸ Κεντρικὸν σχολεῖον). Ἐὰν μὴ τηρηθῇ ἡ λογικὴ αὕτη σειρά, μεμονωμένα καταστήματα μέσης τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως δὲν θέλουσι παραγάγει ὄφελος.

Ἡ Ἑλλάς, ἅμα καταστᾶσα ἐλεύθερον κράτος διωργάνωσε σύστημα ὁλόκληρον δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἀπὸ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου μέχρι τοῦ πανεπιστημίου. Παρὰ τὰ σχολεῖα ταῦτα συνέστησε καί τινα καταστήματα τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἤτοι· τὸ σχολεῖον τῶν τεχνῶν, τὸ Γεωργικὸν σχολεῖον καὶ τὰ ἐμπορικὰ τμήματα τῶν γυμνασίων Ἑρμουπόλεως καὶ Πατρῶν. Ὁποῖοι οἱ καρποὶ τῶν καταστημάτων τούτων; ὅλοι γινώσκουσι δυστυχῶς ὅτι οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον καρπὸν παρήγαγον. Διατί; Τὸ εἴπομεν ἀνωτέρω· ἄνευ μεθόδου καὶ ἄνευ συστήματος πλήρους ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις, πρὸ πάντων δὲ ὅταν ὑπάρχῃ καὶ σύγχυσις ἰδεῶν· διότι ἐρωτῶμεν, τί εἶναι σήμερον τὸ λεγόμενον σχολεῖον τῶν τεχνῶν; Εἶναι ἐξάμβλωμα, καὶ τοιοῦτον ἔσεται ἐν ὅσῳ δὲν γίνῃ διάκρισις μεταξὺ τῶν δύω ἐν αὐτῷ διδομένων διδασκαλιῶν, τῆς τεχνικῆς δηλαδὴ καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς· καὶ δεύτερον ἐν ὅσῳ δὲν ὑπάρξῃ προπαρασκευαστικὸν σχολεῖον διὰ τὰ τεχνικὰ μαθήματα. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, πρὸς δὲ καὶ διὰ τὸ ἐλλειπὲς τῆς διδασκαλίας, ἀπέτυχον ἐντελῶς τό τε γεωργικὸν σχολεῖον καὶ τὰ ἐμπορικὰ τῶν γυμνασίων τμήματα.

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων τί ποιητέον; ἡ ἀνάγκη τῶν πρακτικῶν ἀνθρώπων καθ' ἑκάστην ἐπαισθητοτέρα καθίσταται παρ' ἡμῖν· δέον λοιπὸν ὅπως ληφθῶσι μέτρα τινὰ καὶ μέτρα δραστήρια. Ἰδοὺ τί προτείνομεν, καὶ νομίζομεν ὅτι ἡ πρότασις ἡμῶν δύναται νὰ δώσῃ νύξεις τινὰς ὡς πρὸς τὴν λύσιν τοῦ λίαν σημαντικοῦ τούτου ζητήματος.

Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν περιέχει δύο ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ δύο γυμνάσια· τρίτον σχολεῖον καὶ τρίτον γυμνάσιον ἔχει καὶ ὁ Πειραιεύς, καὶ ταῦτα πάντα ἐπὶ πληθυσμοῦ κατωτέρου ἐν ὅλῳ τῶν ἑξήκοντα χιλιάδων (1). Ἐὰν μεταβληθῇ τὸ ἓν τῶν ἐν Ἀθήναις ἑλληνικῶν σχολείων, εἰς σχολεῖον τοῦ εἴδους τῆς **école Turgot**, τὸ δ' ἕτερον τῶν γυμνασίων γίνῃ **Realschule**, νομίζομεν ὅτι τὸ κέρδος ἔσεται μέγα διὰ τὸν τόπον, τὰ δὲ ἔξοδα θέλουσιν αὐξήσει τὸ πολὺ κατὰ δέκα πέντε ἢ εἴκοσι χιλιάδας δραχμῶν. Δύο ἢ τρία ἄλλα ἑλληνικὰ σχολεῖα ἐὰν μεταβάλωμεν ἀκόμη εἰς **écoles Turgot**, ἐν Πάτραις λ. χ. ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἐν Ἑρμουπόλει, νομίζομεν ὅτι τὸ ζήτημα λύεται εὐκολώτατα. Συμπλήρωσις τοῦ συστήματος τούτου ἔσεται ἡ ἐκ βάθρων ἀνάπλασις τοῦ σχολείου τῶν τεχνῶν, διὰ τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς καλλιτεχνικῆς διδασκαλίας, καὶ διὰ τῆς προσθήκης τῶν ἀναγκαίων μαθημάτων, τὰ ὁποῖα οἱ μαθηταί, παρεσκευασμένοι ἤδη ἐν τοῖς μεταβεβλημένοις ἑλληνικοῖς σχολείοις, θέλουσιν εἴσθαι εἰς κατάστασιν νὰ ἐννοῶσιν. Ἐπίσης ἀναγκαιοτάτην νομίζομεν τὴν ἐν Ἑρμουπόλει σύστασιν τελείου ἐμπορικοῦ σχολείου, ὡς καὶ τὴν ὀργάνωσιν πρακτικοῦ γεωργικοῦ σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ μαθηταὶ νὰ εἰσέρχωνται ἀφοῦ προηγουμένως διέλθωσι τὸ ἀναδιοργανωθὲν ἑλληνικὸν σχολεῖον. Εἰς ταῦτα νομίζομεν ὅτι πρέπει πρὸς τὸ παρὸν νὰ ἀρκεσθῶμεν, ἐὰν δὲ μετὰ ταῦτα αἱ ἀνάγκαι αὐξήσωσιν, ὁ καιρὸς ὁδηγός.

Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις ἡ γνώμη τὴν ὁποίαν ἐσχηματίσαμεν περὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ τόπου. Ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων ἀποτυχιῶν καὶ τῆς τῶν ἄλλων πείρας ὁδηγούμενοι, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν προτεινομένην θεραπείαν. Αὕτη εἶναι εὐκολος καὶ δὲν ἀπαιτεῖ μεγάλας δαπάνας· νομίζομεν λοιπὸν ὅτι δὲν εἶναι πάντη

(1) Ἡ πόλις τῶν Παρισίων, περὶ τὰ 2 ἑκατομμύρια κατοίκων ἔχουσα, ἑπτὰ λύκεια περιέχει, τὸ δὲ Λυὼν ἓν καὶ μόνον.

ἀναξίκ μελέτης, καὶ ὡς τοιαύτην μόνην ἐξεθέσαμεν αὐτήν.

Ἐκ τῆς μελέτης καὶ τῆς ἐρεύνης γεννᾶται ἡ ἀλήθεια· ἂς μελετηθῇ λοιπὸν τὸ ζήτημα, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἐκ τῶν τυχαίων· πρόκειται περὶ ἐκπαιδεύσεως, ἐκ δὲ τῆς ἐκπαιδεύσεως κρίνεται τὴν σήμερον ἡ κατάστασις τῶν λαῶν. « Le peuple qui a les meilleures écoles, λέγει σοφὸς ἀνὴρ (1), est le premier peuple ; s' il ne l'est pas aujourd' hui, il le sera demain.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Α. ΣΟΥΤΖΟΣ.

«Διατρίβει σήμερον εἰς τὴν Ἀμερικὴν Γάλλος τις ἀκροβάμων, Βλονδὲν τὸ ὄνομα, εἰς ἄκρον τολμηρός. Δὶς διέβη ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τὸν περιώνυμον καταῤῥάκτην Νιαγάραν, πρῶτον μὲν ἐπὶ σύρματος σιδηροῦ, δακτύλου πάχος ἔχοντος, δεύτερον δὲ ἐπὶ σχοινίου. Τῆς δευτέρας ταύτης διαβάσεως τὴν περιεργοτάτην περιγραφὴν ἐρανιζόμενοι ἐξ ἀμερικανικῆς ἐφημερίδος παραθέτομεν ἐνταῦθα.

« Ἡ διάβασις ἔμελλε νὰ γείνῃ τὴν 5 ὥραν τῆς ἑσπέρας· καὶ ὅμως ἀμφότεραι αἱ ὄχθαι τοῦ Νιαγάρα, μεταξὺ τοῦ καταῤῥάκτου καὶ τῆς κρεμαστῆς

Νιαγάρας.

ΝΙΑΓΑΡΑΣ.

Δημοσιεύοντες εἰκόνα τοῦ Νιαγάρα, τοῦ μεγίστου τῶν γνωστῶν καταῤῥακτῶν, περὶ οὗ ἐγένετο καὶ ἄλλοτε λόγος ἐν τῇ *Πανδώρᾳ*, ἐπαναλαμβάνομεν καὶ ὅσα περὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ φαινομένου σχοινοβάτου ἐγράψαμεν πρό τινων ἐτῶν ἐν τῷ Ι' τόμῳ (σελ. 288).

(2) Jules Simon. L' école. Paris 1865. Τοῦ βιβλίου τούτου τὴν ἀνάγνωσιν πολὺ συνιστῶμεν εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἡμῶν ἄνδρας.

γεφύρας κατεκλύσθησαν ἐνωρὶς ὑπὸ χιλιάδων θεατῶν, τῶν πλείστων ἐλθόντων ἵνα ἴδωσι τὸν ἀκροβάμονα κατακρημνιζόμενον εἰς τὸ βάραθρον ἐφ' οὗ ἠξίου νὰ διαβῇ. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἐνόμιζον ὅτι τὸ σχοινίον δὲν εἶχεν ἱκανὴν δύναμιν ἵνα βαστάσῃ εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ ἄνθρωπον βάρος ἔχοντα 142 λιτρῶν. Ναὶ μὲν δὲν ἦτο πολλὰ λεπτὸν, διότι εἶχε πάχος τριῶν δακτύλων καὶ 1/4, ἀλλ' ἴσια ἴσια ἐξ αὐτοῦ τοῦ πάχους προήρχετο ὁ κίνδυνος· διότι πῶς ἦτο

δυνατὸν νὰ μένῃ εὐθὺ ἐκ 1300 ποδῶν συγκειμένου τοῦ μήκους; Ὅθεν ἐπιστεύετο κοινῶς ὅτι εἰς τὸ μέσον θὰ ἐσχηματίζετο καμπύλη ἐκ 50 ποδῶν. Ἂν καὶ ἐτέντωσαν τὸ σχοινίον μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις, πάλιν ἡ καμπύλη ἦτο ποδῶν 60. Πάντες λοιπὸν οἱ θεαταὶ περὶ τὰς 12 περίπου χιλιάδας, ἠπόρουν πῶς θὰ διέβαινε τὴν καμπύλην αὐτήν.

» Αἱ ὄχθαι εἰς τὰς ὁποίας ἐδέθησαν αἱ δύο ἄκραι τοῦ σχοινίου ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων 1100 πόδας, εἶναι ὅλως ἀπόκρημνοι πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ἔχουσιν ἐνταῦθα μὲν ὕψος 160, ἀντικρὺ δὲ 170 ποδῶν. Εἰς τὸ βάθος τοῦ τρομεροῦ τούτου ἀποστήματος ὁ Νιαγάρας φαίνεται γαληνιάζων μετὰ τοὺς φοβεροὺς μυκηθμοὺς καὶ τὰ ἄπειρα ἅλματά του· καὶ ὅμως τοιαύτη εἶναι ἐκεῖ ἡ ὁρμὴ τοῦ ῥεύματος, ὥστε οἱ ἐπιστήμονες δὲν κατώρθωσαν ἔτι νὰ εὕρωσι τὸν πυθμένα τοῦ ποταμοῦ· διότι τὸ ὕδωρ παρασύρει καὶ τοὺς βαρυτέρους καταπειρατῆρας ὡς ἄλλους φελλούς.

» Ταύτην λοιπὸν τὴν ἄβυσσον, τὴν ὁποίαν καὶ μόνον παρατηρῶν τις καταπλήττεται τὰς ὄψεις, ἦλθε νὰ διαβῇ ὁ ἀκροβάμων, φορῶν κίτρινα ὑποδήματα, χιτῶνα μεταξωτὸν ἐπίσης κίτρινον καὶ κατάστικτον διὰ χρυσῶν ποικιλμάτων. Τὴν 4 καὶ 1/2 ὥραν εἶπε πρὸς τοὺς κατὰ τὴν ἀμερικανικὴν ὄχθην θεατὰς ταῦτα· « Ἐάν τις ἐξ ὑμῶν, κύριοι, ἐπιθυμῇ νὰ διαβῇ ἀπέναντι, τὸν σηκόνω εἰς τὴν ῥάχιν μου.» Ἀλλ' οὐδεὶς ἐδέχθη τὴν εὐγενῆ ταύτην πρόσκλησιν.

» Τότε ἐπάτησε γενναίως εἰς τὸ σχοινίον, ἐβάδισε στερεῶς καὶ ταχέως, ὑψωμένον ἔχων τὸ μέτωπον, γυμνὴν τὴν κεφαλὴν καὶ μὴ κρατῶν βάρος ἀνὰ χεῖρας. Καὶ οἱ πλέον ἀτρόμητοι ἰδόντες αὐτὸν οὕτω πως κρεμάμενον ἐπὶ τῆς ἀβύσσου ἀνέφριξαν· πᾶσα συνομιλία κατέπαυσεν, οὔτε ἀναπνοὴ ἠκούετο, καὶ μεταξὺ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐκείνης σκηνῆς ἐνόμιζες ὅτι μόνος ζῶν ὑπῆρχεν ὁ Βλονδὲν καὶ ὁ καταῤῥάκτης αὐτός, οὗ τινος οἱ βροντώδεις μυκηθμοὶ συνήχουν μὲ τὸν χορὸν τοῦ ἀκροβάμονος· διότι ἐχόρευε, ποτὲ μὲν πηδῶν, ποτὲ δὲ στηριζόμενος ἐφ' ἑνὸς ποδὸς καὶ ἄλλοτε ἐξαπλούμενος ὕπτιος, στρεφόμενος, περιστρεφόμενος ἢ καὶ καθήμενος ὡς ἱππεύς. Τοιαῦτα πράττων ἔφθασε μέχρι τοῦ μέσου τοῦ σχοινίου.

» Ἐνταῦθα δὲ ἐστάθη ὄρθιος, ἔκυψεν ὀλίγον ἐπὶ τῆς ἀβύσσου ὡς ἂν προέκυπτεν ἀπὸ παραθύρου ἵνα ὁμιλήσῃ πρὸς διαβάτην, καὶ ἐξετύλιξεν ἡσύχως μακρὸν καὶ λεπτὸν σχοινίον, οὗ τινος τὴν ἄκραν λαβὼν ὁ πλοίαρχος μικροῦ ἀτμοπλοίου, ἔδεσεν εἰς αὐτὴν φιάλην οἴνου τὴν ὁποίαν ἀνέσυρεν ὁ ἀκροβάμων. Οὗτος δὲ χαιρετίσας τοὺς πολυαρίθμους θεατὰς προέπιεν ὑπὲρ αὐτῶν, ἔῤῥιψε τὴν φιάλην εἰς τὸν ποταμὸν καὶ διευθύνθη πρὸς τὴν Καναδικὴν, ὅπου ἔφθασεν ἐντὸς 19 λεπτῶν τῆς ὥρας μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἀμερικανικῆς ὄχθης ἀναχώρησιν.

» Διατρίψας ἐνταῦθα ἡμίσειαν ὥραν ἀνέβη καὶ πάλιν εἰς τὸ σχοινίον, καὶ ἐντὸς ὀκτὼ λεπτῶν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἑτέραν ὄχθην, πλαγιάσας μάλιστα καὶ δύο λεπτὰ ἐπὶ τοῦ σχοινίου.

» Αἱ χειροκροτήσεις, αἱ ἐπευφημίαι καὶ αἱ κραυγαὶ ὑπῆρξαν τοιαῦται, ὥστε καὶ τοῦ καταῤῥάκτου αὐτοῦ ἡ βοὴ δὲν ἠκούετο. Οἱ δὲ μᾶλλον ἐνθουσιασθέντες ἁρπάσαντες αὐτὸν τὸν ἐκάθισαν εἰς τοὺς ὤμους των καὶ τὸν περιέφεραν. Ἔπειτα τὸν ἐπεβίβασαν εἰς ὄχημα καὶ θριαμβεύοντα τὸν μετέφεραν εἰς τὸ χωρίον, συνοδευόμενον καὶ παρ' ἄλλων θεατῶν. »

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΞΑΓΩΓΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΤΕΛΕΙΩΝ ΤΩΝ ΠΡΕΣΒΕΩΝ.

Ἡ ἐσχάτως γενομένη κατάσχεσις ἀρχαίων ἀναγλύφων ἀποστελλομένων ὑπό τινος Πρέσβεως εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν, συνδέεται στενῶς πρὸς τὰ περὶ προνομίων τῶν Πρέσβεων παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς εἰθισμένα, περὶ τῶν ὁποίων, ὡς καὶ περὶ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἐξαγωγῆς ἀρχαιοτήτων, σημειοῦμεν ὀλίγα τινὰ χάριν τῶν πολλῶν. Οἱ Πρέσβεις ξένων δυνάμεων, ἀπολαύουσι προνομίων, σκοπὸν ἐχόντων ὅπως ἀσφαλίσωσιν αὐτοὺς κατὰ πάσης πιέσεως, δυναμένης νὰ ἐμβάλῃ πρόσκομμα εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν προνομίων τούτων πρέπει ἆρά γε νὰ καταριθμήσωμεν καὶ τὴν τελωνικὴν ἀτέλειαν; Νομίζομεν, ὄχι. Ἡ ἀτέλεια αὕτη καθιερώθη μᾶλλον ἐξ ἀβροφροσύνης ἢ ἐκ πολιτικῆς ἀνάγκης, ὅθεν καὶ βλέπομεν αὐτὴν καθ' ἑκάστην περιοριζομένην· αἴτιοι δὲ τοῦ περιορισμοῦ εἰσὶν αὐτοὶ οἱ πρέσβεις, καταχρώμενοι δικαιώματος (ὅπερ ἀπονέμεται αὐτοῖς καὶ μόνοις), ὅπως ἢ παρέχωσι καὶ εἰς ἄλλους τὰ ἐκ τούτου ὠφελήματα, ἢ εἰσάγωσι πράγματα ἀπηγορευμένα, ἢ καὶ *ἐμπορεύωνται* αὐτοὶ λάθρα. Τὰ περὶ τούτου ἐν τοῖς διαφόροις κράτεσιν ἰσχύοντα ἔθιμα ἢ διατάξεις διαφέρουσιν ἀλλήλων. Εἰς τὰ πλεῖστα μικρὰ κράτη τῆς Γερμανίας ἡ ὑπὲρ τῶν πρέσβεων ἀτέλεια ὑπάρχει ἀνεγνωρισμένη. Τοῦτο ἰσχύει καὶ ἐν Σουηδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1825. Ἐν Πρωσσίᾳ ὑπάρχει ὡρισμένος ἀνώτατος ὅρος τῆς ἀξίας τῶν ἐπ' ἀτελείᾳ εἰσαγομένων ὑπὸ τῶν πρέσβεων, ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τῆς ἀφίξεως αὐτῶν, πραγμάτων· ἐξαιροῦνται δὲ ῥητῶς (κανονισμὸς τοῦ 1797) τὰ ἐμπορεύματα ὧν ἡ εἰσαγωγὴ ἐστὶν ἀπηγορευμένη. Καὶ ἐν Ἱσπανίᾳ δὲ ὑπάρχει ἀνώτατον ὅριον χρόνου (ἓξ μῆνες). Ἐν Ῥωσσίᾳ ὡρίσθη διάστημα δέκα μηνῶν, μεθ' οὓς, ἂν ὁ πρέσβυς θελήσῃ νὰ εἰσαγάγῃ πράγματα ἀπηγορευμένα,

ὀφείλει νὰ ζητήσῃ εἰδικὴν ἄδειαν παρὰ τῆς ῥωσσικῆς κυβερνήσεως· ὁρίζεται δὲ καὶ ἀνώτατος ὅρος ἀξίας (διακοίνωσις τῆς ῥωσσικῆς κυβερν., τῆς 11 Φεβρουαρίου 1817). Τὰ παραδείγματα ταῦτα ἐνομίσαμεν ἀναγκαῖα ὅπως ἀποδείξωμεν ὅτι ἡ ὑπὲρ τῶν πρέσβεων τελωνικὴ ἀτέλεια ἐξ οὐδεμιᾶς πηγάζει διεθνοῦς ὑποχρεώσεως, ἀλλ᾽ ὅτι ἐκ τοὐναντίου ἀναγνωρίζεται εἰς ἕκαστον κράτος τὸ δικαίωμα τοῦ διατάττειν κατὰ βούλησιν τὰ περὶ αὐτῆς. Ἐξάγεται δὲ καὶ ἄλλο τι ἐκ τῶν διατάξεων τούτων, ὅτι δηλαδή, τὰ τελωνεῖα τῶν κρατῶν, ὅπου αὗται ἰσχύουσιν, ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἀνοίγωσι τὰ πρὸς πρέσβων ἀποστελλόμενα κιβώτια, καὶ πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ χρονικοῦ διαστήματος, διότι πῶς ἄλλως θέλουσι βεβαιωθῆ ἂν τὰ περιεχόμενα ὦσιν ἐκ τῶν μὴ ἀπηγορευμένων ἢ ἂν ἡ ἀξία αὐτῶν ὑπερβαίνῃ τὴν ὡρισμένην, καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρονικοῦ διαστήματος, διότι, μετ᾽ αὐτὴν, τὸ κοινὸν δίκαιον ἰσχύει. Ἐννοεῖται δ᾽ ὅτι πρέπει νὰ ἀνοίγωνται τὰ κιβώτια μετὰ τῆς προσηκούσης περισκέψεως καὶ, εἰ δυνατὸν, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ πρέσβεως ἤ τινος τῶν ἀκολούθων αὐτοῦ· πρὸ πάντων δὲ ὀφείλουσι τὰ τελωνεῖα νὰ σέβωνται τὸ ἀπόῤῥητον τῶν φερόντων τὴν ἐπίσημον σφραγῖδα τῆς κυβερνήσεως τοῦ πρέσβεως φακέλλων.

Ὁ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύων νόμος τῆς 19/31 Μαρτίου 1843, περὶ ὀργανισμοῦ τῶν τελωνείων τοῦ κράτους, διατάττει (ἄρθ. 115) ὅτι « ἡ ὑποχρέωσις πρὸς πληρωμὴν τελωνίου εἶναι γενικὴ, ἑπομένως καὶ τὰ πρὸς χρῆσιν δημοσίας ὑπηρεσίας ἀρχῆς τινος εἰσαγόμενα ἐμπορεύματα ὑπόκεινται εἰς αὐτήν. Ἐξαίρεσις γίνεται μόνον δυνάμει εἰδικοῦ βασιλικοῦ διατάγματος. » Τὸ δὲ ἀπὸ 4 Ἀπριλίου 1834 Β. διάταγμα (περὶ ἀτελείας τῶν εἰς τοὺς ἀπὸ ξένην ἐπικράτειαν ἐρχομένους ἀνηκόντων πραγμάτων), ἐν τῷ ἄρθρῳ 2, λέγει· « Ὡς πρὸς διπλωματικοὺς ἀπεσταλμένους ἢ πράκτορας τῶν ξένων Δυνάμεων, διατηροῦνται αἱ ἐπὶ τούτῳ δοθεῖσαι ἰδιαίτεραι ὁδηγίαι, στηριγμέναι ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀμοιβαιότητος. »

Ἀλλὰ ὅσον εὑρεῖαι καὶ ἂν ὦσιν αἱ ὁδηγίαι αὗται, προέρχονται πάντοτε ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ἐξ ἁβροφροσύνης πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται εἰς τοὺς ξένους Πρέσβεις νὰ εἰσάγωσιν ἀφικνούμενοι καὶ διαμένοντες ἐνταῦθα ἢ νὰ ἐξάγωσιν ἀπερχόμενοι τὰ ἀναγκαιοῦντα εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτῶν (ἔπιπλα, ἐνδύματα, ἁμάξας), ἄνευ πληρωμῆς τελωνικοῦ δικαιώματος, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ εἰσάγωσιν ἢ νὰ ἐξάγωσι πράγματα τῶν ὁποίων ἡ εἰσαγωγὴ ἢ ἐξαγωγὴ ἐστὶν ἐντελῶς ἀπηγορευμένη. Ὅταν πρόκηται περὶ εἰσπράξεως τέλους δυνάμεθα νὰ φανῶμεν γενναῖοι, οὐχὶ δὲ καὶ ὅταν πρόκηται περὶ ῥητῆς ἀπαγορεύσεως εἰσαγωγῆς καὶ μάλιστα ἐξαγωγῆς. Ὁ Πρέσβυς ὀφείλει μᾶλλον παντὸς ἄλλου νὰ σέβηται τοὺς νόμους τοῦ κράτους ὅπου διατρίβει, διότι ἡ παράβασις, ἂν ᾖναι σοβαρὰ, δύναται νὰ παραγάγῃ καὶ περιπλοκάς. Ὅπως δὲ ὁ δοῦλος-ὁ ἀνήκων εἰς πρέσβυν κράτους παρ᾽ ᾧ ἡ δουλεία ἐστὶν ἀνεγνωρισμένη, καὶ ἀκολουθήσας αὐτὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἐλεύθερος ἅμα πατήσας τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος, κατὰ τὸ 13 ἄρθρον τοῦ Συντάγματος, οὕτω καὶ ἡ εἰσαγωγὴ ἢ ἐξαγωγὴ πραγμάτων ἀπηγορευμένων δὲν ἐπιτρέπεται εἰς πρέσβεις.

Ὁ νόμος τῆς 10 Μαΐου 1834 (περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνολογικῶν συλλογῶν, περὶ ἀνακακαλύψεως καὶ διατηρήσεως τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν) θεωρεῖ τὰς ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος ἀρχαιότητας « ὡς κτῆμα ἐθνικὸν ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει, » (ἄρθ. 61) καὶ διὰ τοῦτο ὁρίζει ὅτι, αἱ ἐπὶ ἰδιωτικῶν κτημάτων μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ νόμου ἀνακαλυπτόμεναι ἀνήκουσιν ἐξ ἡμισείας εἰς τὸ κράτος (ἄρθ. 64) ἔχον, ἂν ὁ ἰδιώτης θελήσῃ νὰ ἐκποιήσῃ αὐτὰς, δικαίωμα ἀγορᾶς κατὰ προτίμησιν, ἤ, ἄλλως, νὰ λάβῃ τὸ ἥμισυ τῆς τιμῆς πρὸς ὄφελος τοῦ Μουσείου, ἐκτὸς ἂν κρίνῃ τὸ ἀντικείμενον λίαν ἀσήμαντον (ἄρθρον. 80). Ἐντὸς λοιπὸν τοῦ βασιλείου συγχωρεῖται τὸ ἐμπόριον τῶν ἀρχαιοτήτων ὑπὸ τοὺς ἐν τῷ νόμῳ τεθειμένους ὅρους (ἄρθ. 78)· ἀπαγορεύεται ὅμως ἡ ἐξαγωγὴ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 76 ἔχοντος ὡς ἑξῆς· « Ἀρχαιότητες, ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος ἀνευρεθεῖσαι,, δὲν δύνανται χωρὶς ἀδείας τῆς Κυβερνήσεως ἐπ᾽ οὐδεμιᾷ προφάσει, νὰ ἐξαχθῶσιν ἐκτὸς τῆς ἐπικρατείας, ἐπὶ τῇ εἰς τὸ ἄρθρον 702 τοῦ Ποινικοῦ Νόμου ἐπιβαλλομένῃ ποινῇ ». Ἀνάγκη λοιπὸν, πρὸς ἐξαγωγὴν ἀρχαιοτήτων, εἰδικῆς ἑκάστοτε ἀδείας διδομένης κατὰ τὸ ἄρθρον 77 τοῦ νόμου. Τοιοῦτος ὁ νόμος, ἀνώτερος καθ᾽ ἡμᾶς τῶν εἰθισμένων περὶ τῆς *ἐξ ἁβροφροσύνης* εἰς τοὺς ξένους πρέσβεις χορηγουμένης ἀτελείας.

Ἀλλ᾽ ἴσως ὁ νόμος τῆς 10 Μαΐου 1834 δεῖται, τροποποιήσεως, διότι λίαν αὐστηρὸς ὤν, *προκαλεῖ*, οὕτως εἰπεῖν, τὴν παράβασιν· νομίζομεν φέρ᾽ εἰπεῖν προτιμότερον ἂν αἱ περὶ συνιδιοκτησίας καὶ δικαιώματος τοῦ κράτους εἰς προτίμησιν διατάξεις ἔλειπον, καθ᾽ ὅσον μάλιστα, διὰ τὴν ἀνέχειαν τοῦ ταμείου, σπανίως τὸ κράτος προσφέρει ἀνάλογοντῆς ἀξίας τίμημα· ἀπ᾽ ἐναντίας δὲ ἡ περὶ ἀπαγορεύσεως τῆς ἐξαγωγῆς διάταξις διατηρητέα. Ἀλλ᾽ ἀδιάφορον ἂν ὁ νόμος ἔχῃ τι πλημμέλημα ἢ οὔ· καὶ ὁ πολίτης καὶ ὁ ἐν Ἑλλάδι ἀλλοδαπὸς ὀφείλουσι νὰ σέβωνται αὐτὸν ἐν ὅσῳ ἰσχύει, ἀξιέπαινοι δ᾽ αἱ ἀρχαὶ αἱ ἐπαγρυπνοῦσαι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ.

Μ.

ΒΑΝΙΓΚΑ.

(1800—1801)

ΔΙΗΓΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ὑπὸ

ALEXANDRE DUMAS.

(*Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.*)

(Συνέχ. Ἴδε φυλλάδ. 373 — 376 καὶ 378.)

Ἡ Βάνιγκα, ἐκπεπληγμένη, ἠτένισε πρὸς στιγμὴν τὸν πατέρα, ἔπειτα δ᾽ ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν ἐπιστολὴν, ἥτις ἀνήγγελλε τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχε μνηστευθῆ, φονευθέντος εἰς μονομαχίαν.

Ὁ στρατηγὸς παρετήρει τὸ πρόσωπον τῆς θυγατρὸς ὅπως ἐννοήσῃ τὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἐντύπωσιν· ὅσον δὲ κράτος καὶ ἂν εἶχεν ἡ Βάνιγκα ἐφ᾽ ἑαυτῆς, αἱ ποικίλαι σκέψεις, αἱ θλιβεραὶ ἀναμνήσεις, ἡ ῥιγικώδης τύψις τῆς συνειδήσεως αὐτῆς, ἀναλογιζομένης τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας, προὐξένησαν συγκίνησιν ἣν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποκρύψῃ. Ὁ δὲ στρατηγὸς ἀπέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν ἔρωτα, τὸν ὁποῖον πρὸ πολλοῦ ὑπώπτευεν ὅτι ἔτρεφε πρὸς τὸν νέον ὑπασπιστήν.

— Λοιπὸν, εἶπε μειδιῶν, βλέπω ὅτι τὰ πάντα βαίνουσι κατ᾽ εὐχήν.

— Πῶς τοῦτο, πάτερ μου; ἠρώτησεν ἡ Βάνιγκα.

— Βέβαια, ἀπήντησεν ὁ στρατηγός· ὁ Θεόδωρος δὲν ἀνεχώρησε διότι σὲ ἠγάπα;

— Μάλιστα, ἐψιθύρισεν ἡ νέα.

— Αἴ, λοιπὸν τόρα δύναται νὰ ἐπανέλθῃ.

Ἡ Βάνιγκα ἐσιώπησε, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχουσα ἀκινήτους καὶ τὰ χείλη τρέμοντα.

— Νὰ ἐπανέλθῃ! . . . ἀνεφώνησε μετ᾽ ὀλίγον.

— Βέβαια, νὰ ἐπανέλθῃ! Θὰ ᾖναι δυστύχημα, προσέθηκεν ὁ στρατηγὸς μειδιῶν, ἂν κανεὶς ἐκ τῶν τῆς οἰκίας δὲν γνωρίζῃ ποῦ εὑρίσκεται. Φρόντισε νὰ μάθῃς, Βάνιγκα, εἰπέ με τὸν τόπον τῆς ἐξορίας του, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν φροντίζω ἐγώ.

— Κανεὶς δὲν γνωρίζει ποῦ εἶναι ὁ Θεόδωρος, ἐψιθύρισεν ἐκείνη μεθ᾽ ὑποκώφου φωνῆς, κανεὶς, εἰμὴ ὁ Θεὸς . . . κανείς!

— Πῶς! ἀνέκραξεν ὁ στρατηγὸς, δὲν ἔγραψεν ἀφ᾽ ὅτου ἀνεχώρησεν;

Ἡ Βάνιγκα ἀνένευσε, διότι ἡ συγκίνησις αὐτῆς ἦτο τοσαύτη, ὥστε ἠδυνάτει νὰ ὁμιλήσῃ,

Ὁ δὲ στρατηγὸς, σκυθρωπάσας καὶ αὐτός·

— Μήπως φοβῆσαι, ἠρώτησε, κανὲν δυστύχημα;

— Φοβοῦμαι ὅτι δὲν ὑπάρχει πλέον εὐτυχία δι᾽ ἐμὲ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνέκραξεν ἡ Βάνιγκα καταβαλλομένη ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῆς λύπης. — ἀμέσως δὲ προσέθηκεν·

— Ἄφες με ν᾽ ἀπέλθω, πάτερ μου· ἐντρέπομαι δι᾽ ὅ,τι εἶπα.

Ὁ στρατηγὸς, νομίσας ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι ἐδήλουν τὴν λύπην τῆς Βανίγκας διὰ τὴν ἀκουσίαν ἐξομολόγησιν τοῦ πάθους αὐτῆς, ἠσπάσατο τὸ μέτωπον αὐτῆς καὶ ἐπέτρεψε ν᾽ ἀπέλθῃ, ἐλπίζων, καὶ μεθ᾽ ὅσα εἶπεν ἡ νέα, ὅτι ἤθελε δυνηθῆ ν᾽ ἀνεύρῃ τὸν Θεόδωρον.

Καὶ τῷ ὄντι, παρουσιασθεὶς αὐθημερὸν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, διηγήθη τὸν ἔρωτα τοῦ Θεοδώρου πρὸς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ καὶ ἐζητήσατο, ἀφ᾽ οὗ ὁ θάνατος εἶχε λύσει τὸν πρῶτον ἀῤῥαβῶνα, τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ συζεύξῃ αὐτούς. Συναινέσαντος δὲ τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ στρατηγὸς ἐζήτησε καὶ νέαν χάριν, ἣν ὁ Παῦλος, εὐδιάθετος τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὤν, παρεχώρησεν ἀμέσως· εἶπε δηλαδὴ αὐτῷ ὁ στρατηγὸς ὅτι πρὸ δύο μηνῶν ὁ Θεόδωρος εἶχεν ἀναχωρήσει καὶ ὅτι πάντες, καὶ αὐτὴ ἡ Βάνιγκα, ἠγνόουν ποῦ εὑρίσκετο· διὸ παρεκάλεσε νὰ γίνωσιν ἔρευναι. Ὁ αὐτοκράτωρ, καλέσας ἀμέσως τὸν διευθυντὴν τῆς ἀστυνομίας, ἔδωκε τὰς ἀναγκαίας προσταγάς.

Ἐξ ἑβδομάδες παρῆλθον ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἡ Βάνιγκα, ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς λήψεως τῆς ἐπιστολῆς, ἦτο πλέον ἢ ἄλλοτε περίλυπος καὶ σκυθρωπὴ, μάτην δὲ ὁ στρατηγὸς προσεπάθει ἐνίοτε νὰ ἐμπνεύσῃ αὐτῇ ἐλπίδας· αὐτὴ ἐκίνει τότε τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπεχώρει. Ὥστε ὁ στρατηγὸς ἔπαυσε πλέον νὰ ἀναφέρῃ τὸν Θεόδωρον.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνέβαινε καὶ μεταξὺ τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπηρετῶν καὶ δούλων, οἵτινες, ἐξαιρουμένου τοῦ Γρηγορίου, ἠγάπων τὸν Θεόδωρον· ἀφ᾽ ὅτου δ᾽ ἔμαθον ὅτι δὲν εἶχε ἀποσταλῆ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ἀλλ᾽ ὅτι εἶχεν ἀπέλθει εἰς μέρος ἄγνωστον, ἡ φυγὴ αὕτη ἦτο τὸ σύνηθες ἀντικείμενον τῶν συνομιλιῶν των ἐν τοῖς ἀντιθαλάμοις, ἐν τῷ μαγειρείῳ καὶ τοῖς ἱπποστασίοις.

Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ, εἰς τὸ *Κόκκινον Καπηλεῖον*, ἠσχολοῦντο περὶ αὐτῆς.

Ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἔμαθε τὴν μυστηριώδη ἀναχώρησιν, ὁ Γρηγόριος συνέλαβε νέας ὑποψίας· ἦτο βέβαιος ὅτι εἶχεν ἰδεῖ τὸν Θεόδωρον εἰσερχόμενον εἰς τῆς Βανίγκας, καὶ, ἐκτὸς ἂν εἶχεν ἐξέλθει ἐν ᾧ αὐτὸς κατέβη ὅπως εἰδοποιήσῃ τὸν στρατηγὸν, δὲν ἐνόει πῶς οὗτος δὲν εὗρε τὸν ἀξιωματικὸν ἐν τῷ δωματίῳ τῆς νέας κόρης. Καὶ ἕτερον δέ τι, συμπίπτον μετὰ τοῦ γεγονότος ἐκείνου, ἀπησχόλει αὐτὸν, αἱ δαπάναι δηλαδὴ εἰς ἃς ἐπεδίδετο ὁ Ἰβὰν ἀπ᾽ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, δαπάναι ἀσυνήθεις εἰς δοῦλον· ἀλλ᾽ ὁ δοῦλος οὗτος ἦτο ἀδελφὸς τῆς ἀγαπητῆς καὶ ὁμογαλάκτου ἀδελφῆς τῆς Βανίγκας, ὥστε, εἰ καὶ

οὐδεμίαν εἶχε περὶ τοῦ πράγματος βεβαιότητα, ὑπώπτευε τὴν πηγὴν τοῦ ἀργυρίου. Ἐπεβεβαίου δὲ τὰς ὑποψίας αὐτοῦ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ Ἰβὰν, ὅστις ἦτο πάντοτε οὐ μόνον ὁ πιστότατος αὐτοῦ φίλος ἀλλὰ καὶ εἷς τῶν καλλίστων πελατῶν, οὐδέποτε ὡμίλει περὶ τοῦ Θεοδώρου, ἐσιώπα ὁσάκις ἐγίνετο λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ, ἂν ἠρωτᾶτο, ἀπήντα λακωνικῶς· «ἃς ὁμιλήσωμεν δι' ἄλλο πρᾶγμα.»

Ἐν τούτοις ἔφθασεν ἡ ἑορτὴ τῶν Φώτων, ἑορτὴ ἐπίσημος ἐν Πετρουπόλει, διότι ἐκείνην τὴν ἡμέραν εὐλογοῦνται τὰ ὕδατα. Ἐπειδὴ δ' ἡ Βάνιγκα, παρασταθεῖσα εἰς τὴν τελετὴν καὶ μείνασα ὀρθία δύο ὥρας ἐπὶ τῆς Νεύας κατεπονήθη ὑπὸ τοῦ κόπου, ὁ στρατηγὸς δὲν ἐξῆλθε τὸ ἑσπέρας· ὁ δὲ Ἰβὰν, μείνας ἐλεύθερος, ἀπῆλθεν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ *Κοκκίνου Καπηλείου*.

Οἱ ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Γρηγορίου εὑρισκόμενοι ὑπεδέχθησαν περιχαρῶς τὸν Ἰβὰν, ὡς καλῶς γινώσκοντες ὅτι τὰ θυλάκια αὐτοῦ ἦσαν συνήθως πλήρη· καὶ τῷ ὄντι αἱ ἐλπίδες αὐτῶν δὲν ἀπέβησαν κεναὶ, διότι, μόλις ἐλθὼν ἐκεῖνος, ἐπέδειξε τὰ *σορὸκ-κοπέκια*, πρὸς μέγιστον φθόνον τῶν ἄλλων. Εἰς τὸν σημαντικὸν τοῦ ἀργυρίου ἦχον ὁ Γρηγόριος ἀπήντησε προσαγαγὼν, μετὰ προθυμίας μεγίστης, δύο φιάλας ῥακίου, καθ' ὅσον ἐγίνωσκε καλῶς ὅτι, ὅταν ὁ Ἰβὰν *ἐκέρα*, αὐτὸς, ὁ Γρηγόριος, ὠφελεῖτο διττῶς, καὶ ὡς ἔμπορος καὶ ὡς συμπότης Ὁ Ἰβὰν ἐδικαίωσε τὴν διπλῆν ταύτην ἐλπίδα προσκαλέσας τὸν Γρηγόριον νὰ μετάσχῃ τοῦ πότου.

Ἡ ὁμιλία περιῆλθεν εἰς τὰ περὶ δουλείας καί τινες τῶν δυστυχῶν ἐκείνων, οἵτινες μόλις εἶχον τέσσαρας ἡμέρας κατ' ἔτος ὅπως ἀναπαύωνται ἐκ τῶν ἀεννάων αὐτῶν κόπων, ἐμακάρισαν ἐνθουσιωδῶς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Γρηγορίου ἀπολαύσαντος τὴν ἐλευθερίαν.

— Μπᾶ! ἀνέκραξεν ὁ Ἰβὰν, ὃν τὸ ῥακίον ἤρξατο νὰ ἐξάπτῃ· ὑπάρχουν δοῦλοι πλέον ἐλεύθεροι καὶ ἀπὸ τοὺς κυρίους των.

— Τί ἐννοεῖς; ἠρώτησεν ὁ Γρηγόριος πληρῶν τὸ ποτήριον αὐτοῦ ῥακίου.

— Ἤθελα νὰ εἴπω πλέον εὐτυχεῖς, ἐπανέλαβε μετὰ σπουδῆς ὁ Ἰβάν.

— Τοῦτο φαίνεται δύσκολον, εἶπεν ὁ Γρηγόριος μετ' ἤθους ἀμφιβολίας.

— Καὶ διατί; οἱ κύριοι μας... μόλις γεννηθοῦν πίπτουν εἰς τὰ χέρια δύο τριῶν σχολαστικῶν, ἑνὸς Γάλλου, ἑνὸς Γερμανοῦ καὶ ἑνὸς Ἄγγλου. Εἴτε τὸν ἀγαπᾷ εἴτε μὴ, πρέπει νὰ μείνῃ μαζῆ του ἕως εἰς τὰ δέκα ἑπτὰ χρόνια, καὶ νὰ μάθῃ, εἴτε θέλῃ εἴτε δὲν θέλῃ, τρεῖς γλώσσας βαρβάρους ἀντὶ τῆς ὡραίας μας ῥωσσικῆς, τὴν ὁποίαν ἐνίοτε λησμονεῖ ἀφοῦ μάθῃ τὰς ἄλλας. Τότε, ἂν θέλῃ νὰ γίνῃ κάτι τι, πρέπει νὰ γίνῃ στρατιώτης· ἂν ᾖναι ἀνθυπολοχαγὸς, εἶναι δοῦλος τοῦ ὑπολοχαγοῦ· ἂν ᾖναι ὑπολοχαγὸς, δοῦλος τοῦ λοχαγοῦ· ἂν ᾖναι λοχαγὸς, δοῦλος τοῦ ταγματάρχου, καὶ καθεξῆς ἕως τὸν αὐτοκράτορα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι δοῦλος κανενὸς, ἀλλὰ τὸν ὁποῖον, κάμμίαν ἡμέραν, τὸν φαρμακεύουν, τὸν μαχαιρόνουν ἢ τὸν πνίγουν εἰς τὸ τραπέζι, εἰς τὸν περίπατον ἢ εἰς τὸ κρεββάτι του. Ἂν δὲν ἐμβῇ εἰς τὸν στρατὸν, ἄλλη πάλιν ἱστορία· ὑπανδρεύεται μίαν γυναῖκα, τὴν ὁποίαν δὲν ἀγαπᾷ· ἀποκτᾷ παιδιὰ, χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ διὰ τί, καὶ χρεωστεῖ νὰ τὰ ἀνατρέφῃ· πρέπει νὰ πολεμῇ αἰωνίως, ἂν ᾖναι πτωχὸς, διὰ νὰ τρέφῃ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ ἂν ᾖναι πλούσιος, διὰ νὰ μὴ τὸν κλέπτῃ ὁ ἐπιστάτης του καὶ οἱ ἐνοικιασταί. Εἶναι ζωὴ αὐτή; Ἐνῷ ἡμεῖς, μὰ τὸν θεόν! γεννώμεθα, καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ μόνον βάσανον ὅπου ὑποφέρουν αἱ μητέρες μας, διὰ τὰ λοιπὰ φροντίζει ὁ κύριός μας. Αὐτὸς μᾶς τρέφει· αὐτὸς μᾶς ἐκλέγει ἐν ἐπάγγελμα, τὸ ὁποῖον εἶναι εὔκολον νὰ μάθῃ τις, ἐκτὸς ἂν ᾖναι ὅλως διόλου ζῶον. Τυχαίνει καὶ ἀῤῥωστοῦμεν; ὁ ἰατρὸς μᾶς περιποιεῖται χάρισμα, διότι ὁ θάνατός μας εἶναι ζημία διὰ τὸν κύριον. Ὅταν εἴμεθα ὑγιεῖς ἔχομεν φαγὶ τέσσαρας φορὰς τὴν ἡμέραν καὶ κρεββάτι ζεστὸν τὴν νύκτα. Ἀγαπῶμεν κάμμίαν; δὲν εἶναι ἄλλο ἐμπόδιον εἰς τὸν γάμον μας, ἐκτὸς ἂν αὐτὴ δὲν μᾶς ἀγαπᾷ· ἂν ὅμως μᾶς ἀγαπᾷ, ὁ ἴδιος ὁ κύριός μας μᾶς παρακινεῖ νὰ τὴν πάρωμεν γρήγορα, διότι ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποκτήσωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα παιδιὰ, καὶ διὰ τὰ παιδιά μας κάμνει ὅ,τι ἔκαμε δι' ἡμᾶς. Εὑρῆτέ με πολλοὺς μεγάλους τόσον εὐτυχεῖς ὅσον οἱ δοῦλοι των.

— Καλὰ, καλὰ, ἐψιθύρισεν ὁ Γρηγόριος πληρῶν ἐκ νέου τὸ ποτήριον τοῦ Ἰβὰν· καὶ ὅμως δὲν εἶσαι ἐλεύθερος.

— Ἐλεύθερος νὰ κάμω τί; ἠρώτησεν ὁ Ἰβάν.

— Ἐλεύθερος νὰ πηγαίνῃς ὅπου θέλῃς καὶ ὅταν θέλῃς.

— Ἐγώ; εἶμαι ἐλεύθερος ὡσὰν τὸν ἀέρα, πήντησεν ὁ Ἰβάν.

— Παραμύθια! ἀνέκραξεν ὁ Γρηγόριος.

— Ἐλεύθερος ὡσὰν τὸν ἀέρα! σὲ λέγω, διότι ἔχω καλοὺς κυρίους, καὶ μάλιστα μίαν καλὴν κυρίαν ἐξηκολούθησεν ὁ Ἰβὰν μετὰ παραδόξου μειδιάματος· δὲν ἔχω παρὰ νὰ ζητήσω ὅ,τι θέλω καὶ ἀμέσως γίνεται!

— Πῶς! ἂν, ἀφοῦ μεθύσῃς σήμερον ἐδῶ, ζητήσῃς νὰ ἔλθῃς καὶ αὔριον, ἐπανέλαβεν ὁ Γρηγόριος, ὅστις, καὶ προκαλῶν τὸν Ἰβὰν, δὲν ἐλησμόνει τὰ συμφέροντα αὐτοῦ, ἂν ζητήσῃς τοῦτο....

— Θὰ μὲ συγχωρηθῇ, εἶπεν ὁ Ἰβάν.

— Θὰ ἤρχεσο καὶ αὔριον; ἐπανέλαβεν ὁ Γρηγόριος.

— Καὶ αὔριον, καὶ μεθαύριον, καὶ καθ' ἡμέραν, ἂν θέλω.

— Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Ἰβὰν εἶναι ὁ εὐνοούμενος τῆς κυρίας, εἶπεν ἕτερος δοῦλος τοῦ κόμητος παρὼν ἐκεῖ καὶ ὠφελούμενος ἐκ τῆς γενναιοδωρίας τοῦ συναδέλφου του Ἰβάν.

— Ἀδιάφορον, ὑπέλαβεν ὁ Γρηγόριος· καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι θὰ σὲ ἔδιδαν τόσην ἐλευθερίαν, δὲν θὰ εἶχες χρήματα διὰ πολὺν καιρόν.

— Διὰ πάντοτε! ἀνέκραξεν ὁ Ἰβὰν ῥοφῶν καὶ ἕτερον ποτήριον ῥακίου· ὁ Ἰβὰν δὲν θὰ μείνῃ ποτὲ χωρὶς χρήματα, ἐν ὅσῳ ὑπάρχει ἓν *κοπέκι* εἰς τὸ σακκοῦλι τῆς κυρίας.

— Δὲν ἤξευρα ὅτι εἶναι τόσον γενναιόδωρος, εἶπεν ὁ Γρηγόριος.

— Ὦ! δὲν ἔχεις μνημονικὸν, φίλε μου, διότι ἠξεύρεις καλὰ ὅτι δὲν λογαριάζει μὲ τοὺς φίλους της, ἀπόδειξις τὸ *κνούτ*...

— Δὲν ἐνοοῦσα αὐτὸ, ὑπέλαβεν ὁ Γρηγόριος διὰ τὸ ξύλον, ἠξεύρω ὅτι δὲν λογαριάζει· διὰ τὰ χρήματά της ὅμως, ἄλλο πρᾶγμα, διότι ποτέ μου δὲν εἶδα τὸ χρῶμά των.

— Αἴ! λοιπὸν θέλεις νὰ ἰδῇς τὸ χρῶμα τῶν ἰδικῶν μου; εἶπεν ὁ Ἰβὰν οὗτινος ἡ μέθη ηὔξανεν ὁλονέν· ἰδοὺ *κοπέκια*, ἰδοὺ *σορὸκ-κοπέκια*, ἰδοὺ τραπεζογραμμάτια γαλάζια πέντε *ρουβλίων*, ἰδοὺ καὶ ἄλλα τριανταφυλλιὰ τῶν εἴκοσι πέντε· καὶ αὔριον, ἂν θέλετε, σᾶς δείχνω καὶ ἄσπρα τῶν πενῆντα. Εἰς ὑγείαν τῆς κυρίας!

Εἶπε καὶ ἔτεινε τὸ ποτήριον πρὸς τὸν Γρηγόριον, ὅστις ἐγέμισεν αὐτὸ μέχρι στεφάνης.

— Ἀλλὰ τὰ χρήματα, ἀνέκραξεν ὁ Γρηγόριος παροτρύνων ἔτι μᾶλλον τὸν Ἰβὰν, τὰ χρήματα δὲν ἐμποδίζουν τὴν περιφρόνησιν.

— Τὴν περιφρόνησιν! ἀνέκραξεν ὁ Ἰβὰν, τὴν περιφρόνησιν! καὶ ποῖος μὲ περιφρονεῖ; ἆρά γε σὺ, διότι εἶσαι ἐλεύθερος; Ὡραία ἐλευθερία! προτιμῶ νὰ εἶμαι δοῦλος καὶ καλοθρεμμένος, παρὰ ἐλεύθερος καὶ νὰ ψοφῶ τῆς πείνας.

— Ἐννοῶ τὴν περιφρόνησιν τῶν κυρίων, εἶπεν ὁ Γρηγόριος.

— Τὴν περιφρόνησιν τῶν κυρίων! ἐρώτησε τὸν Ἀλέξιον, ἐρώτησε τὸν Δανιὴλ ἂν ἡ κυρία μὲ περιφρονῇ.

— Τὸ βέβαιον εἶναι, εἶπον οἱ δύο δοῦλοι τοῦ στρατηγοῦ, ὅτι ὁ Ἰβὰν πρέπει νὰ ἔχῃ μάγια, διότι πάντοτε τὸν μεταχειρίζονται ὡσὰν αὐθέντην.

— Διότι εἶναι ἀδελφὸς τῆς Ἀννούσκας, εἶπεν ὁ Γρηγόριος, καὶ ἡ κυρία ἀγαπᾷ τὴν Ἀννούσκαν.

— Πιθανὸν, εἶπον οἱ δύο δοῦλοι.

— Δι' αὐτὸ ἢ δι' ἄλλο, εἶπεν ὁ Ἰβὰν, αὐτὴ ὅμως εἶναι ἡ ἀλήθεια.

— Ναί· ἀλλ' ἂν ἡ ἀδελφή σου ἀπέθνησκεν... εἶπεν ὁ Γρηγόριος, ἄ!..

— Ἂν ἡ ἀδελφή μου ἀπέθνησκεν, ἀπήντησεν ὁ Ἰβὰν, θὰ ἦτο κρῖμα, διότι εἶναι καλὴ κόρη. Εἰς ὑγείαν τῆς ἀδελφῆς μου! ἀλλ' ἂν ἀπέθνησκε, τὰ πράγματα δὲν θὰ ἤλλαζαν· μὲ σέβονται δι' ἐμὲ, καὶ μὲ σέβονται διότι μὲ φοβοῦνται.

— Φοβοῦνται τὸν κύριον Ἰβὰν! εἶπεν ὁ Γρηγόριος ἀνακαγχάζων. Λοιπὸν, ἂν ὁ κύριος Ἰβὰν ἐβαρύνετο νὰ ὑπακούσῃ, καὶ ἐπροτίμα νὰ δίδῃ διαταγὰς, θὰ τὸν ὑπήκουον.

— Ἴσως! εἶπεν ὁ Ἰβάν.

— Εἶπεν· ἴσως! ἐπανέλαβεν ὁ Γρηγόριος γελῶν πάντοτε, εἶπεν· ἴσως! τὸ ἠκούσατε σεῖς, αὐτοῦ;

— Ναὶ, ἀπεκρίθησαν οἱ δοῦλοι, οἵτινες εἶχον πίει τοσοῦτον ὥστε δὲν ἠδύναντο ν' ἀπαντῶσιν ἢ διὰ μονοσυλλάβων.

— Λοιπόν! δὲν λέγω πλέον· ἴσως· τώρα λέγω· βεβαίως.

— Ἄ! ἤθελα νὰ τὸ ἰδῶ, εἶπεν ὁ Γρηγόριος, κάτι ἔδιδα διὰ νὰ τὸ ἰδῶ.

— Δίωξε λοιπὸν αὐτοὺς τοὺς ἀνοήτους ὅπου μεθοῦν ὡσὰν γουρούνια, καὶ θὰ τὸ ἰδῇς διὰ τίποτε.

— Διὰ τίποτε! εἶπεν ὁ Γρηγόριος, χωρατεύεις! Νομίζεις ὅτι πίνουν χάρισμα;

— Καλά! πόσον ῥακὶ ἠμποροῦν νὰ πιοῦν ἕως εἰς τὰ μεσάνυκτα ὅπου εἶσαι ἀναγκασμένος νὰ κλείσῃς.

— Εἴκοσι ρουβλίων, ἐπάνω κάτω.

— Ἰδοὺ, τριάντα· δίωξέ τους, διὰ νὰ μείνωμεν μόνοι.

— Ἀδέλφια, εἶπεν ὁ Γρηγόριος, βλέπων δῆθεν τὸ ὡρολόγιόν του, πλησιάζουν μεσάνυκτα, γνωρίζετε τὰς διαταγὰς τοῦ διοικητοῦ· πηγαίνετε λοιπόν.

Οἱ Ῥῶσσοι, συνειθισμένοι εἰς παθητικὴν ὑπακοὴν, ἀπῆλθον ἀμέσως, ὁ δὲ Γρηγόριος ἔμεινε μόνος μετὰ τοῦ Ἰβὰν καὶ τῶν δύο ἄλλων δούλων τοῦ στρατηγοῦ.

— Λοιπὸν εἴμεθα μόνοι, εἶπεν ὁ Γρηγόριος· τί θὰ κάμῃς;

— Τί θὰ ἔλεγες, ἠρώτησεν ὁ Ἰβὰν, ἂν, αὐτὴν τὴν ὥραν, μὲ αὐτὴν τὴν ψύχραν, καὶ ἐν ᾧ εἴμεθα δοῦλοι, ἡ κυρία Βάνιγκα ἄφνε τὴν οἰκίαν τοῦ πατρός της καὶ ἤρχετο νὰ πίῃ εἰς ὑγείαν μας;

— Λέγω ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ὠφεληθῇς ἀπὸ τὴν εὐκαιρίαν, ἀπήντησεν ὁ Γρηγόριος ὑψῶν τοὺς ὤμους, διὰ νὰ τὴν εἰπῇς νὰ φέρῃ καὶ ὀλίγον ῥακί· τὸ ῥακὶ τοῦ στρατηγοῦ, ὑποθέτω, θὰ ᾖναι καλλίτερον ἀπὸ τὸ ἰδικόν μας.

— Βεβαίως, εἶπεν ὁ Ἰβὰν ὡς εἰ ἦτο ἐν γνώσει, καὶ ἡ κυρία θὰ φέρῃ μαζῆ της.

— Ἐτρελλάθηκες! εἶπεν ὁ Γρηγόριος.

— Ἐτρελλάθηκεν! ἐπανέλαβον οἱ δύο ἕτεροι δοῦλοι.

— Ἄ! ἐτρελλάθηκα! εἶπεν ὁ Ἰβάν· λοιπὸν, στοιχηματίζεις;

— Τί;

— Διακόσια ῥούβλια, ἢ νὰ πίνω ἕνα χρόνον χάρισμα ἐδώ.

— Συμφωνῶ, εἶπεν ὁ Γρηγόριος.

— Τὰ ἀδέλφια θὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὸ στοίχημα; ἠρώτησαν οἱ δύο *μουζίκοι*.

— Βέβαια, ἀπήντησεν ὁ Ἰβάν, καὶ δι' αὐτὸ ἐλαττόνομεν τὴν προθεσμίαν εἰς ἓξ μῆνας. Σὲ συμφέρει;

— Ναὶ, εἶπεν ὁ Γρηγόριος.

Οἱ δύο στοιχηματισταὶ ἔλαβον τὰς χεῖρας ἀλλήλων καὶ τὸ πρᾶγμα συνεφωνήθη. Ω.

(*Ἕπεται τὸ τέλος.*)

ΝΑΥΑΓΙΟΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΦΑΓΟΙ.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1858 ἔτους ἑπτὰ ναυαγοὶ Γάλλοι, σωθέντες ὑπὸ ἀγγλικοῦ πλοίου μετεκομίσθησαν εἰς τὸ ἐν Νέᾳ Καλλιδονίᾳ Port-de-France ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῶν δυστυχῶν τούτων, ὁ πλοίαρχος Π., ἐμφανισθεὶς ἐνώπιον τῶν ἀρχῶν, κατέθετο τὰ ἑξῆς·

Εἶχεν ἀναχωρήσει τὸν παρελθόντα Ἰούλιον ἀπὸ Χὸγγ-Κὸγγ (Κίνα), διοικῶν τὸ τρικάταρτον *Ἅγιος Παῦλος*, πλήρωμα ἔχον εἴκοσι ναύτας καὶ 317 ἐπιβάτας Κινέζους, ἀπερχομένους εἰς τὴν Αὐστραλίαν χάριν ἐξορύξεως χρυσοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπεκράτησεν ἐπὶ πολὺ γαλήνη καὶ ἐφοβήθη ἔλλειψιν τροφῶν, ἀπεφάσισε νὰ διατρέξῃ ἄλλην ὁδὸν ὅπως φθάσῃ ταχύτερον εἰς Σίδνεϋ, τὸν πρὸς ὃν ὅρον αὐτοῦ, διαβαίνων μεταξὺ τῶν νήσων Σολομῶντος καὶ τοῦ ἀρχιπελάγους τῆς Λουϊσιάδης. Καὶ δὲν ἠγνόει μὲν ὅτι ἡ διεύθυνσις αὕτη ἦτο ἐπικίνδυνος, ἀλλὰ τίς δύναται ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν ἀνάγκην; Δυστυχῶς ὅμως τὴν διαρκῆ γαλήνην διεδέχθησαν διαρκεῖς τρικυμίαι καὶ πυκνὴ ὀμίχλη· διὸ καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας μὴ βλέποντες ἥλιον ἠγνόουν ποῦ εὑρίσκοντο· ἠναγκασμένοι λοιπὸν νὰ πλέωσι καθ' ὑπολογισμὸν, παρεξετράπησαν, καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν ἐξώκειλαν εἰς τὴν ξηράν· ἀλλὰ ποία ἦτο ἡ ξηρὰ ἐκείνη; οὐδεὶς ἐγίνωσκε· τοῦτο μόνον ἦτο βέβαιον ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν Μελανησίαν.

Ὅτε προσήραξε τὸ πλοῖον ἦτο ἔτι νύξ· ἀνατείλαντος δὲ τοῦ ἡλίου παρετήρησαν ὅτι ἐκάθηντο ἐπὶ τῆς ἄκρας μακροῦ καὶ ἀπεράντου πέτρας κοραλλίνης, κειμένης ὡς ἄλλη ταινία ὀλίγα μέτρα μακρὰν ὀρεινῆς γῆς συμφύτου καὶ πιθανώτατα κατῳκημένης.

Τὸ τρικάταρτον, ὠθούμενον ἀδιακόπως ὑπὸ τῶν κυμάτων κατὰ τῶν βράχων, ταχέως συνετρίβη, οἱ δὲ ἐπ' αὐτοῦ ἀπέβησαν, οἱ μὲν διὰ τῶν λέμβων, οἱ δὲ βαδίζοντες, διότι τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦτο ῥηχὸν, εἰς νησίδιον, κείμενον μεταξὺ τῆς πέτρας καὶ τῆς ξηρᾶς, ἥτις ἦτο ἐπίσης νῆσος. Ἐσκόπουν δὲ νὰ μείνωσιν εἰς τὸ νησίδιον αὐτὸ, ἕως οὗ βεβαιωθῶσιν ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ εὕρωσιν ἀλλαχοῦ τὰ πρὸς τροφὴν ἀναγκαῖα, διότι τὰ διασωθέντα ἦσαν ὀλίγιστα καὶ βεβρεγμένα. Ἔπασχον δὲ καὶ παντελῆ ἔλλειψιν ποσίμου ὕδατος.

Ὁ πλοίαρχος, παραλαβὼν καί τινας ἐκ τῶν τοῦ πληρώματος καὶ τῶν ἐπιβατῶν, ἀπέβη εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐξελέξατο πρὸς κατάλυμα θέσιν πλησίον ῥύακος, οὐ μακρὰν τῆς ἀκτῆς καὶ ἀπέναντι τοῦ νησιδίου, τὸ ὁποῖον θέλομεν ὀνομάζει τοῦ λοιποῦ « Ἄσυλον. » Ἀπήντησε δὲ κατοίκους μαύρους, γυμνοὺς, ἀγρίους καὶ ἀσχήμους, ἐνταυτῷ δὲ καὶ δειλούς· ἡ ἰδιότης αὕτη εἶναι πολύτιμος εἰς παρομοίας περιστάσεις. Κατώρθωσαν δὲ νὰ προμηθευθῶσι καί τινα *κοκό*. Ἐνῷ δὲ παρεσκευάζοντο ὅπως μετακομίσωσιν ἐκεῖ καὶ πάντας τοὺς λοιποὺς ναυαγοὺς, προσεβλήθησαν αἴφνης ὑπὸ στίφους ἀγρίων φερόντων λόγχας καὶ ῥόπαλα.

Οἱ ἄγριοι εἶχον γίνει τολμηρότεροι, ἰδόντες μάλιστα ὅτι ἦσαν πολυαριθμότεροι τῶν ξένων, οἵτινες ἦσαν μὲν ἑτερόχροες, ὡμοίαζον ὅμως πρὸς αὐτούς. Ὑπέθεσαν λοιπὸν ὅτι εὐκόλως θὰ κατέβαλλον καὶ θὰ ἔτρωγον αὐτοὺς, ἐὰν μάλιστα ἐπέπιπτον κατ' αὐτῶν ἀπροσδόκητοι· ἡ μάχη δὲν ὑπῆρξε μακρὰ, διότι τινὲς μὲν τῶν ναυαγῶν ἐσφάγησαν αἴφνης, τινὲς δὲ πεσόντες εἰς τὴν θάλασσαν ἔφθασαν εἰς τὸ νησίδιον. Ὀκτὼ ναῦται καί τινες Κινέζοι ἔλειπον· εἶχον ἄρά γε φονευθῆ, ἢ εἶχον φύγει ὅπως σωθῶσι; Καὶ ἔπρεπεν οἱ ἐπιζῶντες νὰ τρέξωσιν εἰς βοήθειαν αὐτῶν; ἀλλὰ ποῦ ἀριθμὸς λεμβῶν ἱκανῶν νὰ μεταφέρῃ τόσους ἀνθρώπους; καὶ ποῦ ὅπλα; διότι μόνον πέντε ἢ ἓξ τουφέκια καί τινας πελέκεις εἶχον. Σημειωτέον ὅμως ὅτι καὶ οἱ Κινέζοι ἦσαν πάντες ἄνανδροι καὶ δειλοί. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ μείνωσιν εἰς τὸ νησίδιον προσδοκῶντες τὰ βελτίον.

Οἱ ἄγριοι ἠθέλησαν νὰ μεταβῶσι καὶ εἰς τὸ νησίδιον· ἀλλ' ὀλίγοι τουφεκισμοὶ ἤρκεσαν ν' ἀποδιώξωσιν αὐτούς. Δυστυχῶς ὅμως δὲν εἶχον ἐνάυσματα, καὶ ἠναγκάζοντο νὰ καταγίνωνται δύο ἄνθρωποι εἰς μίαν ἐκπυρσοκρότησιν· ὁ εἷς ἐσημάδευε, καὶ ὁ ἕτερος ἔβαλλε πῦρ διὰ δαυλοῦ.

Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς μάχης, λίαν πρωΐ, ὁ πλοίαρχος ἀπέβη εἰς τὴν νῆσον, ἐνῷ ἐκοιμῶντο οἱ ἄγριοι, ὅπως προμηθευθῇ τινα ἀναγκαῖα· ἀλλ' οὐδὲν εὗρεν. Ἐπανελθὼν τότε ἐξέθετο πρὸς τοὺς Κινέζους τὸ δεινὸν τῆς θέσεως, καὶ ἠρώτησεν ἐὰν ἐνόμιζον καὶ αὐτοὶ καλὸν νὰ μεταβῇ μετὰ τῶν μεινάντων ἕνδεκα

ναυτῶν εἴς τι ἀγγλικὸν παράλιον τῆς Αὐστραλίας, ὅπως ναυλώσῃ πλοῖον καὶ ἐλθὼν παραλάβῃ αὐτούς. Συναινεσάντων τῶν Κινέζων ἀπεφασίσθη οὗτοι μὲν νὰ κρατήσωσι πάσας τὰς σωθείσας τροφὰς, αἵτινες ἐδύναντο φρονίμως διαχειριζόμεναι νὰ θρέψωσιν αὐτοὺς μίαν ἑβδομάδα, οἱ δὲ ναῦται νὰ παραλάβωσι δωδεκάδα κυτίων πεπηγμένου ζωμοῦ καὶ ποσότητά τινα ὕδατος. Ἀλλὰ καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὰ πολεμεφόδια παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς Κινέζους.

Ἡ λέμβος, ἥτις ἔμελλε νὰ φέρῃ τὸν πλοίαρχον καὶ τοὺς ἕνδεκα ναύτας, ἦτο μικρά· καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ διατρέξῃ τριακοσίας λεύγας. Μετὰ δωδεκαήμερον πλοῦν, καθ' ὃν πολλὰ ἔπαθον φυσικὰ καὶ ἠθικὰ παθήματα οἱ ταλαίπωροι ναυαγοὶ, πιόντες καὶ θαλάσσιον ὕδωρ, ἔφθασαν εἰς ξηρὰν ἀπέναντι τοῦ ἀκρωτηρίου Flattery ἐπὶ τῆς Αὐστραλίας· εὗρον δὲ ἀγρίους τινὰς καρποὺς καὶ ὄστρεα, καὶ τὸ πολυτιμότατον πάντων, ὕδωρ πόσιμον.

Πολλὰς ἡμέρας ἔπλεον ὅπως φθάσωσιν εἰς ἀγγλικήν τινα ἀποικίαν· καθ' ἑκάστην δὲ ἑσπέραν ἀπέβαινον εἰς τὴν ξηρὰν ὅπως φάγωσι, πίωσι καὶ κοιμηθῶσιν· ἀπέβαινον δὲ πάντοτε εἰς ἓν τῶν ἐκεῖ πολυαρίθμων νησιδίων. Καὶ τροφὴν μὲν, καλὴν ἢ κακὴν ἀδιάφορον, εὕρισκον, ἀλλ' ὕδωρ οὐχὶ πάντοτε. Μίαν δὲ τῶν ἡμερῶν τοσοῦτον ἐκάησαν ὑπὸ τῆς δίψης, ὥστε καταφρονοῦντες τοὺς ἀγρίους ἀπέβησαν εἰς τὴν μεγάλην ξηρὰν καὶ ἔτρεξαν ἕκαστος χωριστὰ εἰς ἀναζήτησιν ὕδατος· ἀλλὰ τὸ ἑσπέρας ἔλειπεν εἷς. Μάτην ἐζήτησαν αὐτὸν τὴν νύκτα. Τὴν ἐπιοῦσαν ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναχωρήσωσι· καθ' ὁδὸν δὲ ἀπέθανέ τις ναύτης ἐξ ἀπελπισίας καὶ ἀσθενείας.

Τὴν 3 Ὀκτωβρίου 1858, μετὰ πολυήμερον πάλην πρὸς ἐναντίους ἀνέμους, ἐβιάσθησαν νὰ στραφῶσιν ἀπὸ τοῦ νότου πρὸς βορρᾶν, ὅπως φθάσωσιν εἰς τὸ στενὸν τοῦ Torrès, πρὸς ὃ ὤθει αὐτοὺς ὁ ἄνεμος. Τὸ στενὸν τοῦτο χωρίζει τὴν ἀρκτικὴν ἄκραν τῆς Αὐστραλίας ἀπὸ τῆς Νέας Γουϊνέας. Ὁ διαβαίνων τὸ στενὸν τοῦτο, πρῶτον Εὐρωπαϊκὸν λιμένα ἀπαντᾷ τὸν Τιμόρ· καὶ πρὸς αὐτὸν ἔσπευδον οἱ ἡμέτεροι πλάνητες. Εὗρον ὅμως καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Torrès ἀπροσδοκήτους τινὰς βοηθείας. Ἐπὶ τῆς νήσου Booby ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις θέτει ζωοτροφίας καὶ ταχυδρομικὸν κιβώτιον διὰ τοὺς ναυαγούς· ἡ ἀγγλικὴ σημαία, κυμαινομένη ἐπὶ ὑψηλοῦ ἱστοῦ, καλεῖ τὴν προσοχὴν τῶν πλεόντων καὶ τῶν ναυαγησάντων· ὑπὸ δὲ τὸν ἱστὸν κεῖται πίθος ἐφ' οὗ ἐχαράχθη ἡ λέξις *ταχυδρομεῖον* «Post office.» Ἐντὸς δὲ αὐτοῦ εὑρίσκεις μελάνην, κονδύλια, χάρτην, βιβλία καὶ σάκκον ἐν ᾧ ἀποθέτονται ὅσα ἤθελέ τις νομίσει ὠφέλιμον νὰ γράψῃ. Εὑρίσκονται δὲ ἐντὸς τοῦ πίθου καὶ σίγαρα καὶ σάκχαρ καὶ τέϊον καὶ ἅλας καὶ καπνός. Ὑπὸ τὸν ἱστὸν εὑρίσκεται καὶ σπήλαιον ἐν ᾧ ὑπάρχωσι ζωοτροφίαι, οἷον κρέας παστὸν, δίπυρα, ῥούμιον καὶ πόσιμον ὕδωρ. Πλησίον δὲ ἐκεῖ κεῖται κατάστιχον ταύτην ἔχον τὴν ἐπιγραφήν· « Κατάστιχον τοῦ ἀσύλου τῶν ναυαγῶν. » Ἐν αὐτῷ προσκαλοῦνται οἱ ναυτικοὶ πάντων τῶν ἐθνῶν νὰ ἐγγράφωσιν ὅσας γινώσκουσιν εἰδήσεις περὶ τοῦ ὠκεανοῦ, οἱ δὲ πλοίαρχοι παρακαλοῦνται νὰ προσθέτωσι τροφὰς εἰς τὸ ἄσυλον. Φυτεύουσι δὲ καὶ κρόμμυα, καὶ γεώμηλα καὶ κολοκύνθας. Ἐντὸς ἄλλου κατωγαίου ἀποθέτουσι μεγίστην ποσότητα ἐνδυμάτων, ὀλίγον δὲ πορρωτέρω κατεσκευάσθησαν καὶ ῥέκτα περιέχοντα ὕδωρ πόσιμον.

Τὴν 5 Ὀκτωβρίου πρὸς τὸ ἑσπέρας οἱ πλανώμενοι ναῦται ἀνείλκυσαν τὴν λέμβον αὐτῶν εἰς μικρὰν νῆσον ὅπου ἐσκόπουν νὰ διανυκτερεύσωσιν· ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν ποῦ λέμβος; οὔτε εἰς τὴν ξηρὰν, οὔτε εἰς τὴν θάλασσαν ἐφαίνετο. Ὁποία ἀπελπισία! ἄγριοι ἐλθόντες ἐκ τῆς ἀντικρὺ παραλίας ἔκλεψαν τὴν λέμβον, ἠχμαλώτισαν τοὺς ναύτας καὶ μετεκόμισαν αὐτοὺς εἰς τὴν μεγάλην ξηράν. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπέθανέ τις τῶν ναυτῶν. Τῶν δὲ λοιπῶν ἀφῃρέθησαν πάντα τὰ ἐνδύματα, καὶ οὕτω γυμνοὶ ἔζησαν μέχρι τῆς 11 Ὀκτωβρίου ὡς ἄγριοι, χειρότεροι μάλιστα, διότι ἐστεροῦντο τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν.

Ἡ φυλὴ ἥτις ἠχμαλώτισε τοὺς ναύτας συνέκειτο ἐξ ὀγδοήκοντα περίπου ἀνθρώπων, κατοικούντων εἰς καλύβας κατεσκευασμένας ὑπὸ κλώνων καὶ φύλλων δένδρων καὶ τρεφομένων δι' ἰχθύων, χελωνῶν, ὀστράκων, ἀγρίων καρπῶν καὶ ῥιζῶν. Ἡ γεωργία εἶναι ἄγνωστος· διότι τὸ σακχαροκάλαμον, οὗ τινος τρώγουσι τοὺς κορμοὺς, φύεται αὐτόματον. Οἱ ἄγριοι αὐτοὶ δὲν ἐφάνησαν σκληροὶ πρὸς τοὺς ναύτας· ναὶ μὲν μετεχειρίζοντο αὐτοὺς ἐνίοτε κακῶς καὶ μάλιστα εἷς, θελήσας νὰ δραπετεύσῃ, συνελήφθη καὶ τοσοῦτον ἐδάρη, ὥστε ἀπέθανεν· ἀλλὰ τοὐλάχιστον δὲν ἦσαν ἀνθρωποφάγοι, καὶ διὰ τοῦτο ἐδύναντο νὰ ὀνομασθῶσι φιλόξενοι καὶ φιλάνθρωποι παραβαλλόμενοι πρὸς τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Ῥόσσελ.

Τὴν 11 Ὀκτωβρίου, φανείσης ἐκεῖ πλησίον γολέττας φερούσης ἀγγλικὴν σημαίαν, οἱ ναῦται ἐκάλεσαν τὴν προσοχὴν αὐτῆς διὰ σημάτων. Ἐλθὼν δὲ ὁ πλοίαρχος Μάκφερλαν ἐξηγόρασε καὶ αὐτοὺς καὶ τὴν λέμβον αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ κατεγίνετο εἰς ἁλιείαν χελωνῶν χάριν τοῦ κελύφους αὐτῶν, μόλις μετέφερε τοὺς ἡμετέρους ναυαγοὺς εἰς τὸ Port-de-France τὴν 25 Δεκεμβρίου 1858. Ἐν τοσούτῳ οἱ ταλαίπωροι Κινέζοι περιέμενον εἰς τὸ νησίδιον!

Πλοῖον πολεμικὸν ἀναχωρῆσαν ἀμέσως, τὴν 27 Δεκεμβρίου, ἐκ τῆς νέας Καλλιδονίας ἵνα ὑπάγῃ εἰς διάσωσιν τῶν Κινέζων, ἔφθασε τὴν 5 Ἰανουαρ. 1859 ἀπέναντι νησιδίου κοραλίνου, δασυτάτου μὲν ἀλλ' ἄνευ κατοίκων· ἐπειδὴ δὲ ὁ πλοίαρχος τοῦ *Ἁγίου*

Παύλου ἦτο ἐν τῷ πολεμικῷ πλοίῳ, ὡδήγησεν αὐτὸ πρὸς τὴν νῆσον Ῥόσσελ, ὅπου εἶδον καὶ τὰ λείψανα τοῦ ναυαγήσαντος πλοίου. Ἐπὶ τοῦ νησιδίου ὅμως Ἀσύλου οὐδὲ ψυχὴ γεννητὴ ἐφαίνετο! Ἀξιωματικός τις ἀποβὰς εἰς αὐτὸ εὗρε σκηνὴν ἐσχισμένην, δύο πτώματα τεθαμμένα ὑπὸ σωρὸν πετραδίων, μέγαν ἀριθμὸν ὀστράκων ἐψημένων καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὴν ἐπιοῦσαν τὸ πλοῖον ἔρριψε τὴν ἄγκυραν εἰς μέρος ἀσφαλές· αἱ δὲ λέμβοι ὁπλισθεῖσαι ὡς ἐν ὥρᾳ πολέμου ἀπεστάλησαν εἰς ἀναζήτησιν τῶν ναυαγῶν· δὲν παρῆλθε δὲ πολλὴ ὥρα καὶ εἶδον δύο μονόξυλα ὁδηγούμενα ὑπὸ ἓξ ἀγρίων. Μάτην προσεκάλεσαν αὐτοὺς διὰ φιλικῶν σημείων· ἔφευγον ὅσον τάχιστα ὠθοῦντες τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης διὰ κάμακος. Ἐνῷ δὲ ἐπλησίαζον πρὸς αὐτούς, ἀφῆκαν τὰ μονόξυλα καὶ ἐγένοντο ἄφαντοι μεταξὺ τῶν παρὰ τὴν ἀκτὴν πυκνοτάτων δένδρων.

Ἐπειδὴ ἐπεθύμουν οἱ Γάλλοι νὰ συνάψωσι σχέσεις φιλικὰς μετὰ τῶν ἀγρίων, ὅπως κατορθώσωσι νὰ σώσωσι τοὺς ναυαγούς, δὲν κατέστρεψαν τὰ μονόξυλα· ἀλλ' ἐξακολουθήσαντες τὸν δρόμον παρετήρησαν ἐντὸς τῆς θαλάσσης γυμνόν τινα, ὅστις προσεκάλει αὐτοὺς διὰ σημείων χωρὶς οὐδὲ λέξιν νὰ προφέρῃ. Ἀλλ' ἐκ τῆς σιωπῆς ὑπώπτευσαν ὅτι ἦτο φυγὰς ἐκ τῶν ναυαγῶν, ὃ καὶ ἦτο ἀληθινόν· δὲν ἦτο ὅμως καὶ ἐκ τῶν Εὐρωπαίων. Ὁ ταλαίπωρος Κινέζος ἐρρίφθη ἀμέσως εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πλοιάρχου Π., καὶ ἀνέκραξεν ἀγγλιστί· « all dead ! ὅλοι ἀπέθανον» ! » Ἐννοεῖται ὅτι πάντες οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ἔμειναν ἐμβρόντητοι, διότι δὲν ἐδύναντο νὰ φανταστῶσιν ὅτι 317 ἄνδρες ἐγένοντο βορὰ τῶν ἀνάνδρων καὶ ἀόπλων ἀγρίων. Καὶ ὅμως ὁ Κινέζος ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν. Προσέθετο δὲ ὅτι τέσσαρες μόνον ἐπέζων, τρεῖς Κινέζοι καὶ εἷς ἐκ τοῦ πληρώματος, ὅστις ἔκειτο δέσμιος, εἰς οὗ τὴν ῥῖνα εἶχον περάσει τὸ ὀστοῦν, τὸ ὁποῖον πάντες οἱ ἐκεῖ καὶ οἱ περὶξ ἄγριοι θεωροῦσιν ὡς τὸ λαμπρότατον τῶν κοσμημάτων. Ὁ Κινέζος ἔφερε περιδέραιον καὶ βραχιόνια· ἀλλὰ μόλις ἐλθὼν εἰς τὸ πλοῖον ἀπέρριψε μετ' ἀγανακτήσεως τὰ κοσμήματα ταῦτα.

Προχωρήσαντες ὀλίγον ἔτι εἰσῆλθον εἰς λιμενίσκον ὅπου, κατὰ τὸν Κινέζον, ἦτο χωρίον· εὗρον δὲ αὐτὸ καθὼς καὶ περὶ τοὺς τριάκοντα ἀγρίους. Τὰ ὅπλα ἔκειντο εἰς τὸ βάθος τῆς λέμβου, ἵνα μὴ ἰδόντες αὐτὰ οἱ ἐγχώριοι πτοηθῶσιν· ἀλλ' οὗτοι ἵσταντο τοσοῦτον μακράν, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ συνομιλήσωσιν. Ἐπλησίασαν ὅμως ἐπὶ τέλους οἱ τολμηρότεροι φέροντες λόγχας, καὶ διὰ παντὸς τρόπου ἠγωνίσθησαν νὰ δελεάσωσι τὸν Κινέζον· ἀνεμέτρουν τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ ὅσα θὰ ἔδιδον αὐτῷ ἐὰν ἐπέστρεφεν· ἀλλ' αὐτὸς, ὅστις ἐχρησίμευεν ἀντὶ διερμηνέως, ἔμεινεν ἄκαμπτος.

Μετὰ τὸν Κινέζον ἀπετάθησαν πρὸς τοὺς ἄλλους, οἵτινες ἐδείκνυον καὶ ἔρριπτον μάλιστα πρὸς αὐτοὺς κόκκινα ὑφάσματα, καπνὸν καὶ πίπας· ἀλλ' αὐτοὶ οὔτε ἔτεινον πρὸς αὐτὰ τὴν χεῖρα. Τὸν καπνὸν ἠγνόουν ὅλως διόλου, ὡς ζῶντες ἐντελῶς κεχωρισμένοι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἐνῷ γίνεται χρῆσις αὐτοῦ κατὰ τὰς λοιπὰς νήσους τῆς Ὠκεανίας.

Ἐπὶ τέλους ἠθέλησαν νὰ περικυκλώσωσι τοὺς ναύτας, οἵτινες ἰδόντες ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ πείσωσιν αὐτοὺς ἵνα ἀποδώσωσι τοὺς τέσσαρας αἰχμαλώτους, ἀνεχώρησαν ἐπ' ἐλπίδι νὰ εὕρωσιν ἀλλαχοῦ εὐμενεστέραν ὑποδοχήν· ἦλθον δὲ εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶχε καταλύσει μίαν νύκτα ὁ πλοίαρχος Π ...

Τὸ θέαμα ἦτο τρομερόν! Εἶδον σωροὺς ἐνδυμάτων καὶ πλεξίδας Κινέζων. Κορμὸς δένδρου κείμενος ἐκεῖ, εἶχε χρησιμεύσει ἀντὶ στηρίγματος, ἐφ' οὗ ἀπεκεφαλίζοντο οἱ ταλαίπωροι ἐκεῖνοι. Οἱ δήμιοι ἀνέσπων ἐν πρώτοις τὴν πλεξίδα ἑκάστου Κινέζου, ζῶντος ἔτι, ἔπειτα ἔσφαζον αὐτὸν ἐμπήγοντες λόγχας εἰς τὸν λαιμὸν, καὶ διεμοιράζοντο τὰ ἀσπαίροντα μέλη τοῦ φονευθέντος. Ἰδοὺ δὲ τί εἶχε συμβῆ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ πλοιάρχου Π.

Ἐνόσῳ οἱ ταλαίπωροι ναυαγοὶ εἶχον τροφὰς ἀπέρριπτον τὰς προτάσεις τῶν ἀγρίων, οἵτινες ἐρχόμενοι πρὸς τὸ νησίον προσεκάλουν αὐτοὺς εἰς τὴν ξηρὰν ὅπως δώσωσιν αὐτοῖς τροφὰς καὶ ὕδωρ· ἡ ἀνάγκη εἶχε διδάξει τοὺς Κινέζους νὰ κατορθώσωσιν ὕδωρ πόσιμον, μεταχειριζόμενοι ὡς διυλιστῆρας μεγάλας θαλασσίους κόγχας, καὶ τεμάχια δέρματος ἐκ τῶν τοῦ ναυαγήσαντος πλοίου. Εἶχον δὲ κοιλάνει καὶ δύο κορμοὺς τῶν δύο ἀγκωδεστέρων δένδρων, μεταβαλόντες εἰς δεξαμενὰς εἰς ἃς ἔρρεε τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, τὸ πίπτον ἐπὶ τῶν σκηνῶν· ἀλλ' ἀφοῦ ἔραγον πάσας τὰς τροφὰς καὶ πάντα τὰ ὄστρακα ὅσα εὗρον εἰς τὸ νησίδιον, ἤρχισαν νὰ κατατρώγωνται καὶ αὐτοὶ τοσοῦτον ὑπὸ τῆς πείνης, ὥστε δύο ἀπέθανον. Τότε οἱ τολμηρότεροι ἢ οἱ πλέον ἀπηλπισμένοι ἐπέβησαν εἰς τὰ μονόξυλα τῶν ἀγρίων. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατὸν ἢ δὲν ἤθελον οἱ ἄγριοι νὰ παραλάβωσι πάντας διὰ μιᾶς, μετεκόμιζον αὐτοὺς ἀνὰ τρεῖς εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶχε καταλύσει ὁ πλοίαρχος Π. Ἐκεῖ δὲ πολυάριθμοι ἄγριοι ὁρμῶντες ἐθυσίαζον ἀπηνῶς αὐτοὺς, κατασυντρίβοντες τὰ ὀστᾶ αὐτῶν ἐνῷ ἔτι ἔζων τὰ θύματα, ὅπως καταφάγωσιν εὐκολώτερον τὰς σάρκας. Οἱ ἐν τῷ νησιδίῳ, μὴ ἀκούοντες τὰς φωνὰς μήτε βλέποντες τὰ γινόμενα, παρεδίδοντο ἑκάστοτε ἀνὰ τρεῖς, καὶ οὕτω πλὴν τεσσάρων, ὡς ἐρρέθη, τοὺς ὁποίους υἱοθέτησαν οἱ ἀρχηγοὶ, πάντες οἱ λοιποὶ ἐσφάγησαν.

Τὰ ἀπαίσια ταῦτα ἰδόντες οἱ ἀναζητοῦντες τοὺς ναυαγοὺς ἐπανῆλθον εἰς τὸ πλοῖον. Ἰδόντες δὲ καπνὸν ἐντὸς τοῦ παρὰ τὸν στενὸν ποταμὸν δάσους ἀπῆλθον ἐκεῖ, ἐλπίζοντες ὅτι θὰ εὕρωσι κατοικίας. Τοσαύτη δὲ ἡ δασύτης τῶν δένδρων, ὥστε ἐσκοτίζετο ὁ δρόμος καὶ δὲν διεκρίνοντο τὰ πέριξ. Καὶ ὅμως εἷς τῶν ναυτῶν ἐνόμισεν ὅτι εἶδεν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς κορυφῆς δένδρου. Αἴφνης ἠκούσθησαν φρικώδεις ὠρυγμοὶ, καὶ συγχρόνως βροχὴ πετρῶν ἔπεσε κατὰ τῶν ἐν τοῖς λέμβοις, οἵτινες ἀναλαβόντες ἀμέσως τὰ ὅπλα ἐπυροβόλησαν· ἀλλ' οἱ ἄγριοι, ἐφυλάσσοντο κατ' ἀρχὰς ὄπισθεν τῶν δένδρων· μετὰ ταῦτα ὅμως ἔφυγον ὠρυόμενοι ὡς θηρία. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ποταμὸς δὲν ἦτο πλέον πλευστὸς ἠναγκάσθησαν νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν αἱ λέμβοι, διότι τοιαύτην εἶχον διαταγήν.

Δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἠκούοντο κραυγαὶ καὶ ἦχοι σάλπιγγος, τοὺς ὁποίους συνειθίζουσι νὰ ἐκπέμπωσιν οἱ ἄγριοι τρυπῶντες τὰς θαλασσίας κόγχας· ἔλαμπον δὲ πυραὶ πολυάριθμοι. Τὴν ἐπιοῦσαν αἱ λέμβοι ἀπῆλθον ὅπου εἶχεν εὑρεθῆ ὁ Κινέζος· ἀλλὰ προσβληθεῖσαι ἠναγκάσθησαν νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν εἰς τὸ πλοῖον, ἀφοῦ ἐφονεύθησαν τρεῖς ἢ τέσσαρες ἄγριοι ὑπὸ τῶν πυροβόλων· διευθύνθησαν δὲ πρὸς ἄλλο χωρίον. Οἱ ἄγριοι συνελθόντες ἐφάνησαν μὲν ἐχθρικοὶ, δὲν ἐπεχείρησαν ὅμως καὶ ἐχθρικὴν πρᾶξιν. Ἐπειδὴ δὲ ἠρνήθησαν ν' ἀποδώσωσι τοὺς αἰχμαλώτους, ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ χρῆσις βίας. Αἱ λέμβοι ἐπανῆλθον εἰς τὸ πρῶτον χωρίον, ὅπου ἦτο συνηθροισμένοι μέγας ἀριθμὸς ἀγρίων, οἵτινες ἔρριψαν πλῆθος σκληρῶν πετρῶν κατὰ τῶν ξένων· ἀπέφευγον ὅμως τὰς πληγὰς, διότι ἐρρίπτοντο ἄνευ σφενδόνης καὶ εἶχον καιρὸν νὰ βλέπωσιν τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν. Δύο μόνοι ναῦται ἐπληγώθησαν· εἷς δὲ τῶν ναυτῶν, λαβὼν μίαν τῶν πετρῶν ἐξηκόντισεν αὐτὴν κατὰ τοῦ πλησιέστερον εὑρισκομένου ἀγρίου· οὗτος δὲ ἔδειξεν ἀμέσως εὐχαρίστησιν, ὅτι εὑρέθη τέλος πάντων ἐχθρὸς ἔχων τὸ θάρρος ν' ἀντιταχθῇ. Πορρωτέρω ἦσαν καὶ ἄλλοι ἄγριοι κρατοῦντες λόγχας καὶ γυμναζόμενοι· αἱ δὲ γυναῖκες, ὡς ἄλλαι μαινάδες, ἐξῆπτον τὸ θάρρος τῶν ἀνδρῶν, ὠρυόμεναι καὶ μαστίζουσαι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος διὰ μακρῶν ῥάβδων.

Ἐν τοσούτῳ αἱ λέμβοι ἡτοιμάσθησαν πρὸς πόλεμον· πάντες ἀνέλαβον τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ ἀπεκαλύφθη τὸ κανόνιον. Ὅτε δὲ εἶδον αὐτὸ οἱ ἄγριοι, εἰ καὶ ἠγνόουν τί ἦτο, ἀνεχώρησαν. Τότε ἤρξατο τὸ πῦρ· τὸν κρότον ἀκούσαντες ἐκεῖνοι ἔρριξαν οὐρανομήκη φωνὴν τρόμου καὶ ἔφυγον δρομαῖοι. Εἴκοσι περίπου λευκοὶ ἀπέβησαν εἰς τὴν ξηράν, οἱ δὲ λοιποὶ ἔμεινον εἰς φυλακὴν τῶν λέμβων.

Οἱ ἀποβάντες ἔκαυσαν τὸ χωρίον, ἀφοῦ παντα χοῦ ἐρευνήσαντες οὐδὲν ἴχνος εὗρον τῶν τεσσάρων αἰχμαλώτων. Παραλαβόντες δὲ τὰ ἐνδύματα τῶν Κινέζων, ἅτινα οἱ ἄγριοι εἶχον συσσωρεύσει χωρὶς διόλου νὰ μεταχειρισθῶσιν, ἐπανῆλθον εἰς τὸ πλοῖον.

Μετὰ ταῦτα ἀποπλεύσαντες ἔφθασαν εἰς Σίδνεϋ, ὅπου ἀπεβίβασαν τὸν πλοίαρχον Π. καὶ τοὺς ἐπιζήσαντας αὐτοῦ συντρόφους.

ΠΕΡΙ ΛΥΚΟΚΑΝΘΑΡΩΝ.

Τὸ γηραιὸν καὶ σεσηπὸς δένδρον τῆς ἑλληνικῆς πολυθεΐας, ἂν καὶ μένει ἤδη ξηρότατον καὶ ἄνευ καρποῦ, δὲν κατεστράφη ὅμως ὁλοσχερῶς ὑπὸ τοῦ ὀξυτάτου πελέκεως, τοῦ χριστιανισμοῦ· καὶ βεβαίως αἰῶνες πολλοὶ δὲν θέλουσι δυνηθῆ νὰ ἐκριζώσωσιν ἐκ τοῦ λαοῦ τὰς ἐθνικὰς αὐτοῦ δοξασίας. Οὕτως ὁ Χάρων θὰ νομίζεται ὅτι εἶναι ὁ πορθμεὺς τῶν ψυχῶν (1), ἀφ' οὗ μόλις πρό τινων ἐτῶν οἱ ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν Θρᾳκῶν ἔπαυσαν νὰ θέτωσιν ὀβολὸν εἰς τὴν χεῖρα τῶν θανόντων (2), αἱ Νηρηΐδες ὅτι κατοικοῦσιν εἰς τὰ νερά των, αἱ Ἔμπουσαι, Μορμοὶ, Λάμιαι (Στρίγκλες, Λάμιες) ὅτι περιέρχονται τὴν νύκτα κατῳκημένα μέρη, αἱ Μοῖραι ὅτι ἐπισκοποῦσι τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ προσδιορίζουσι τὰ συμβησόμενα αὐτῷ καὶ οἱ Σάτυροι (λυκοκάντζαροι) ὅτι μένουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τῶν Χριστουγέννων μέχρι τῶν Θεοφανείων, χορεύοντες καὶ ἐνεδρεύοντες παρὰ τοὺς μύλους ἵνα ἀπαγάγωσιν ὡραίας.

Περὶ τῆς παραγωγῆς τῆς λέξεως λυκοκάνθαρος ἡ *Ἐφημερὶς τῶν φιλομαθῶν* ἐδημοσίευσε διατριβὴν, ἐν ᾗ ὠνόμαζεν αὐτοὺς καλλικανθάρους, καὶ ἔλεγεν ὅτι ἡ λέξις αὕτη παράγεται ἐκ τοῦ καλὸς κάνθαρος. Ἀλλ' ἴσως τὸ καλλικάνθαρος (κοινῶς καλλι(ια)κάντζαρος προέκυψε κατ' ἀναγραμματισμὸν ἐκ τοῦ λυκοκάνθαρος, ὡς τὸ σφάρδακλος (3) ἐκ τοῦ βάτραχος καὶ τὸ κειλίμιον ἴσως ἐκ τοῦ κειμήλιον. Βεβαίως λέγοντες καλλικάνθαρος δὲν ἐννοοῦμεν καλὸν κάνθαρον, ἀλλὰ τὸν λύκου καὶ κανθάρου μετέχοντα (ἴδε κατωτέρω).

Ὅτι οἱ λυκοκάνθαροι εἶναι οἱ σάτυροι ἢ φαῦνοι τῶν ἀρχαίων οὐδεμία ἀμφιβολία. Ἡ αὐτὴ ἀσέλγεια, ἡ αὐτὴ μορφὴ, καὶ τέλος, ὡς οἱ ἀρχαῖοι περιγράφουσι τοὺς Σατύρους ἢ τὸν Πᾶνα, οὕτω καὶ ἡ τῶν νεωτέρων φαντασία ἔπλασε τοὺς λυκοκανθάρους. Οἱ Σάτυροι ἦσαν χορευταὶ (4)· καὶ οἱ λυκοκάνθαροι, ἀγαπῶντες πολὺ τοὺς χορούς, συνεκρότουν τοιούτους ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου μέχρι τῆς ἑωθινῆς φωνῆς τοῦ ἀλέκτορος, ὅτε διελύοντο. Ὅλοι σχεδὸν οἱ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀναφερόμενοι Σάτυροι δὲν ἔχου-

(1) Βλ. καὶ **Mélanges Néoelleniques** Μαρίνου Π. Βρετοῦ. (2) Βλ. Πανδώρας τόμον ΙΑ'. Περὶ Φιλιππουπόλεως. Δεκεμβρ. 15 καὶ Ἰαν. 1. (3) Ἡ λέξις εὑρίσκεται ἐν Μεσσηνίᾳ (4). Μόσχος. Εἰδύλλιον Δ'. στίχ. 2—3.

. . . ἤρατο δ' Ἀχὼ
σκιρτατᾶ Σατύρῳ, Σάτυρος δ' ἐπεμήνατο Λύδᾳ.

σιν ὄνομα· οὕτω καὶ εἰς τὰς περὶ λυκοκανθάρων διηγήσεις οὐδένα λυκοκάνθαρον ἠκούσαμεν ἔχοντα ὄνομα, ἀλλὰ μόνον διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος λυκοκάνθαρος ἢ καλλικάνθαρος ἀναφέρονται.

Ἡ εἰς τοὺς λυκοκανθάρους διδομένη μορφὴ εἶναι ὁμοία, ὡς προείπομεν, τῇ τῶν Σατύρων ἢ τοῦ Πανός. Πόδες ὄνων ἢ τράγων, ὦτα τράγου καὶ δέρμα δασὺ, δηλ. ὅμοια τῇ τῶν Οὐραγκουτάγκων ἢ πιθήκων εἶναι ἡ μορφὴ τῶν λυκοκανθάρων. Ἢ λοιπὸν τοιαύτην μορφὴν ἔχοντες οὗτοι ἦσαν ὅμοιοι λύκῳ καὶ κανθάρῳ· (καὶ κατὰ μὲν τὸ πρόσωπον λύκῳ, ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος τῆς σιαγόνος καὶ τῆς ῥινὸς τοῦ ζώου τούτου· κατὰ δὲ τὰ ἄλλα κανθάρῳ, διὰ τὸ μέλαν δέρμα των καὶ τοὺς ὄνυχας τῶν τε χειρῶν καὶ ποδῶν, οἵτινες εἶναι ὅμοιοι τοῖς τοῦ κανθάρου)· ἢ λύκῳ μὲν διὰ τὴν ἀγριότητα καὶ θηριωδίαν, κανθάρῳ δὲ διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν των. Ἀλλ' ἕνεκα τοῦ τελευταίου φαίνεται ὅτι ἔλαβον τὴν ὀνομασίαν ταύτην.

Φοβοῦνται δὲ πολὺ τὸν μέλανα ἀλέκτορα· καὶ διὰ τοῦτο τὰ γραΐδια συμβουλεύουσι πάντας νὰ ἔχωσι παρ' αὐτοῖς ἢ τοιοῦτον ἢ ὄρνιθα, ὡς τρομερὸν ἀλεξιτήριον τῶν λυκοκανθάρων· προσέτι καὶ τοὺς ῥαβδισμοὺς τοὺς διὰ ξύλων ἢ κεκαυμένων ἢ ἀκαύστων γενομένους (1), καὶ τὸν ἱερέα τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων ἁγιάζοντα.

Καιρὸς τῆς ἐπὶ τῆς γῆς παρουσίας τούτων εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, ἐν ᾗ οἱ δεισιδαίμονες, ὅπως μὴ ἐνοχληθῶσιν ὑπ' αὐτῶν τὸν καιρὸν τῆς ἐπιγείου διατριβῆς των, κάμνουσι πολλὰ καὶ ποικίλα. Φεύγουσι δὲ μετὰ δώδεκα ἡμέρας, (τὴν 6 Ἰανουαρίου, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων), ὅπως ὑπάγωσιν ὑπὸ τὴν γῆν διὰ νὰ πριονίζωσι τὴν ὑπερμεγέθη στήλην, τὴν ὑποστηρίζουσαν αὐτήν. Διὰ τοῦτο, ὅταν ὁ ἱερεὺς ἁγιάζῃ τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων, τότε οὗτοι φεύγουσι, λέγοντες μετὰ τρόμου ἀλλήλοις ταῦτα·

« *Φεύγατε νὰ φεύγωμεν*
» *Γιατ' ἔρχετ' ὁ Τουρλόπαπας*
» *Μὲ τὴν ἀγιαστήρα του*
» *Καὶ μὲ τὴ πλαστήρα του·*
» *Καὶ θέλει μᾶς ῥαντίσει*
» *Καὶ πλιὰ μᾶς μαγαρίσει.*»

Ὅτε δὲ διατρίβουσιν ἐπὶ τῆς τῆς γῆς, τὰς μὲν ἡμέρας κρύπτονται μετὰ τῶν τέκνων των εἰς ἀφανῆ σπήλαια, τρώγοντες ὄφεις καὶ σαύρας, τὰς δὲ νύκτας μίαν ἢ δύω ὥρας πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἐξέρχονται, ὅπως χορεύσωσιν ἢ ἐνεδρεύσωσι διὰ ν' ἀπαγάγωσι γυναῖκας.

(1) Ξύλα, κούτσουρα, δαυλιὰ καϋμένα, εἶναι ἀπειλή, ἣν εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ περὶ λυκοκανθάρων διηγήματα βλέπουσι προφερομένην ὑπ' ἀνθρώπων καὶ προξενοῦσαν πολὺν τρόμον εἰς τοὺς λυκοκανθάρους.

Πέντε περὶ λυκοκανθάρων διηγήματα ὑπάρχουσιν, ἐξ ὧν ἐμάθομεν τὰς ἀνωτέρω συνηθείας αὐτῶν, τὰ ἑξῆς· 1) Ἡ πανουργία τῆς δάφνης. 2) Ἡ ἀπατηθεῖσα γυνὴ (συνέχεια τοῦ προηγουμένου. 3) Ἡ γραῖα καὶ τὰ δύο τέκνα της. 4) Ἡ μάνα. 5) Αἱ πρὸς ὕδρευσιν πορευόμεναι δύω γραῖαι.

Ἴσως δὲ καὶ ἄλλα ἡ τῶν δεισιδαιμόνων φαντασία ἔπλασεν, ἅτινα ὅμως ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

Τῇ 27 τοῦ μηνὸς τούτου ἡ ἀρχαιολογικὴ ἑταιρία, πορισαμένη ἐκ τῆς γενναιοδωρίας τῶν φιλαρχαίων ἑταίρων της ποσόν τι λόγου ἄξιον χρημάτων, ἐπεχείρησε πάλιν τὴν ἀνασκαφὴν ἐν τῷ διονυσιακῷ θεάτρῳ κατὰ τὸ μετασκήνιον, ἔνθα ὑποθέτομεν ὅτι θὰ εὑρεθῶσιν ἴχνη τῶν στοῶν, οἷα ἐφάνησαν καὶ ἐν τῷ ᾠδείῳ τοῦ Ἡρώδου κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος· χθὲς δὲ πρὸς κοινὴν τῶν φιλαρχαίων χαρὰν εὑρέθη κατὰ τὴν δεξιὰν πλευρὰν τοῦ μετασκηνίου, τὴν δυσμικήν, ἀξιόλογον μνημεῖον τῆς Πρῆς· εἶναι δὲ τοῦτο σφαῖρα μαρμάρου πεντελικοῦ 0,90—91 γαλ. μ. περιφέρειαν ἔχουσα, πλήρης συμβολικῶν παραστάσεων ἀναγλύπτων μετὰ ἐγκεχαραγμένων ἀριθμῶν καὶ λέξεων πολλῶν, ἑλληνικοῖς μὲν γράμμασι γεγραμμένων, ἀκαταλήπτων δ' ἄλλως ἐμοὶ π. χ. ΜΟΥΡΒΗ. ΜΕΡΦΕΡΒΕΡ, τὰ ἑξῆς ἐν κύκλῳ, οὗ ἀρχὴ εὑρετέα· ΥΙΕΥΛΕ ΘΟΥΝΩΜΕΡΧΛΛΙΕ. Ἡ πρώτη ἐντύπωσις τοῦ ἔργου γεννᾷ τὴν ἰδέαν ὅτι ἦνε ἀστρονομικὴ σφαῖρα, ἐξ ἧς πολλά τινα σκοτεινὰ τῆς ἀρχαίας ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης θὰ λυθῶσι· προσεκτικωτέρα ὅμως ἐπισταστία ἀποσοβεῖ τὴν ἰδέαν ταύτην καὶ ἐμβάλλει ἄλλην, συγγενῆ μὲν τῇ ἀρχαίᾳ ἀστρονομίᾳ, ἀλλοίας δὲ φύσεως· ἐγὼ τοὐλάχιστον τοῦτ' ἔπαθον καὶ νομίζω νῦν ὅτι ἡ σφαῖρα αὕτη ἦνε ἀστρολογικὴ ἐκ τῆς εὑρέσεως τῶν Βασιλειδείων γνωστικῶν, οἷον ἐθεώρησα καὶ τὸν ὁμοίας φύσεως μολύβδινον κύκλον τοῦ κυρίου Παπαῤῥηγοπούλου, τὸν ἐκδοθέντα ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι τοῦ 1862 τεύχει Β'. ἁπλῶς εἰπεῖν, θεωρῶ τὴν σφαῖραν ταύτην *ἀβραξασικὴν* καὶ ἐκ τῆς περὶ τῶν ΑΒΡΑΞΑΣ θεωρίας ἐξηγητέαν· σφαῖρα οὐρανία ἀστρονομικὴ βεβαίως δὲν εἶναι· διότι οὔτε ζωδιακὸν κύκλον ἔχει, οὔτε τὰ ζώδια πάντα· ἀλλ' ἐπὶ μέν τινος μέρους, τοῦ κυριωτέρου καὶ οἷον προσώπου τῆς σφαίρας, κάθηται ἐπὶ θρόνου ἀψιδωτοῦ σηκοῦ, ὡς ἐπὶ τῶν νεκρικῶν ἀναγλύφων τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἀνὴρ ἀγένειος γυμνὸν ἔχων τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ σώματος καὶ ἑπτὰ ἀκτῖνας περὶ τὴν κεφαλὴν ὡς στεφάνην,

κρατῶν τῇ ἀριστερᾷ ῥάβδον διακλαδιζομένην ἄνω εἰς τρεῖς ᾗδας, τῇ δὲ δεξιᾷ ὥςπερ μάστιγα (διότι ἦνε ἐῤῥιμμένον τὸ μέρος τοῦτο ὀλίγον), εἴη δ' ἂν οὗτος Ἀπόλλων ἢ Ἥλιος· κάτω δὲ πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ κεῖνται πρὸς αὐτὸν ἀτενίζοντα δύο ζῶα πρὸς ἀριστερὰν μὲν τῷ ὁρῶντι κύων μὲ ἑπτὰ ἀκτῖνας περὶ τὴν κεφαλήν· πρὸς τὴν δεξιὰν δέ, ὡς νομίζω, λέων. Λέων δὲ εὕρηται καὶ ἀλλαχοῦ ἐπὶ τῆς σφαίρας μέγας ὡς κύριον αὐτῆς σύμβολον· τῶν κυριωτέρων συμβόλων τῆς σφαίρας εἶναι καὶ δράκων μέγας ἀλεκτοροκέφαλος, ἐσπειρωμένος πρὸς τῇ οὐρᾷ, ἀγαθοδαιμονικὸν δήπου σύμβολον καὶ τρίγωνον μέγα ἐντὸς κύκλου ἐγγεγραμμένον οὐκ ἀκριβῶς, διότι δὲν θίγει τὴν περιφέρειαν ἡ πρὸς δεξιὰν τῷ ὁρῶντι γωνία, καὶ ἕτερος κύκλος μέγας, ἐνέχων πέντε μικροτέρους κατ' εὐθεῖαν κειμένους καὶ ἐναλλὴλως τεμνομένους. Ταῦτα εἰσὶ τὰ κυριώτερα σύμβολα τῆς σφαίρας, ἱκανὰ νὰ πιστώσωσι τοὺς περὶ τὰ ἀβραξασικὰ ἀσχολουμένους ὅτι εἰς τὸ κράτος τῆς ἐπιστήμης των ἀνήκει τὸ μνημεῖον τοῦτο καὶ ἦνε, ὅσον καὶ ἐγὼ ὀλίγον τὰ τοιαῦτα γνωρίζω, τὸ κυριώτατον πάντων, ἄξιον ἀκριβοῦς ἐκδόσεως καὶ μελέτης.

Καὶ ἡ θέσις δὲ ἐν ᾗ εὑρέθη ἡ σφαῖρα πρὸς τῇ 4 στοᾷ τοῦ θεάτρου ἐν τοῖς κατωτάτοις στρώμασι τῆς ἐῤῥιμμένης γῆς, ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου δηλαδὴ ἐδάφους, κάπως συντελεῖ εἰς ἑρμηνείαν τῆς χρήσεως της· διότι εὐλόγως φαίνεται ὁ τόπος, ὡς συχναζόμενος ὑπὸ τῶν φιλοθεαμόνων καὶ ἀργῶν, εἰς τὴν ἀστρολατρευτικὴν πλάνην, ἡ ὁποία ἤκμαζε κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ τὸν Χριστὸν αἰῶνας τῆς κυριευούσης δεισιδαιμονίας θεοσοφίας. Ταῦτα ἐξ ὑπογυίου χάριν τῶν περιέργων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 39 Ὀκτωβρίου 1865.

ΑΘ. Σ. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ.

(Ἐκ τῆς ἐφημερίδος τῶν Φιλομαθῶν.)

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1, 1866.

Ἡ Βουλὴ ἐτελείωσε τὴν συζήτησιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ σήμερον ἀρχομένου ἔτους, κόψασα, ῥάψασα, ἐμβαλλόσασα ἐνίοτε δὲ καὶ μακρύνασα αὐτόν. Ἐπελήφθη καὶ τῆς τοῦ φορολογικοῦ νόμου συζητήσεως. Ἀπεφασίσθη δὲ καὶ ἡ ἀφομοίωσις τῆς Ἑπτανήσου μετά τινων προσωρινῶν ἐξαιρέσεων.

* * *

Τὸ ὑπουργεῖον ὑπέβαλε νομοσχέδιον περὶ δανείου 15 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Ἀφοῦ τοῦ ἄλλου τοῦ ἐξ ἑκατομ. ἓξ μόλις συνεπληρώθη τὸ ἓν τρίτον, θὰ εὑρεθῶσιν ἄρά γε χρήματα διὰ τὸ ἤδη ζητούμενον;

* * *

Φημίζεται ὅτι τὸ ὑπουργεῖον παρέρχεται μετὰ τῆς Βουλῆς. Ὅτι τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο εἶναι παροδικὸν ἐῤῥέθη ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς συγκροτήσεως· μένει ὅμως νὰ ἴδωμεν ἂν θὰ ἔχῃ ὄρεξιν, μὴ πεσὼν κοινοβουλευτικῶς, νὰ πέσῃ ἑκουσίως.

* * *

Ὁ Κίτσος ἀνεφάνη περὶ Τράχωνας, ἤτοι μίαν ὥραν περίπου μακρὰν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων· συμπλακεὶς δὲ ὀλίγον μετὰ στρατιωτῶν τῆς Κυβερνήσεως ἐγένετο ἄφαντος.

* * *

Τῇ 21 τοῦ λήξαντος ἐκάλυψε τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν ὁμίχλη λευκὴ μὲν, ἀλλὰ πυκνοτάτη, ὁμοία πρὸς τὴν τῶν Παρισίων. Τὰ ἀντικείμενα δὲν διεκρίνοντο ὑπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ εἰ καὶ δὲν ἔκειντο μακράν. Σπανιώτατον τὸ φαινόμενον ὑπὸ τὸν αἴθριον οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος.

* * *

Χρεωκοπίαι τινὲς ἐγένοντο ἐσχάτως ἐν τῇ πρωτευούσῃ, καθ' ὧν ὑπάρχουσιν ὑπόνοιαι ὅτι εἰσὶ δόλιαι· διὰ τοῦτο καὶ ἐφυλακίσθησαν οἱ χρεωκοπήσαντες. Ἐντεῦθεν νέος φόβος κατέλαβε τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν, τὰ χρήματα ἀπεσύρθησαν ἐντελῶς καὶ οἱ ἄνθρωποι δυστυχοῦσιν. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐξακολουθεῖ κατὰ κακὴν μοῖραν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1862. Οἱ μηδενὸς στερηθέντες ἕνεκα αὐτῆς, διότι δὲν εἶχον τίνος νὰ στερηθῶσι, καὶ οἱ κερδήσαντες ἐκ τῆς μεταβολῆς διασαλπίζουσιν ἀδιακόπως ὅτι εὐδαιμονεῖ ἡ Ἑλλάς· ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐρωτηθῶσι καὶ ὅσοι ἐργαζόμενοι πρὶν δὲν ἐργάζονται ἀπὸ τριῶν ἐτῶν, ἂν ἔχωσι σήμερον πῶς νὰ θρέψωσι τὰς οἰκογενείας αὐτῶν. Πρέπει νὰ ἔλθῃ τις εἰς συνάφειαν μετὰ τῶν κατωτέρων τάξεων ἵνα ἴδῃ μέχρι τίνος φθάνουσιν αἱ στερήσεις τῶν φιλοπόνων μὲν, ἀλλὰ μὴ εὑρισκόντων ἐργασίαν ἀνθρώπων. Ὡραία ἀληθὴς ἐλευθερία! Τοὺς καρποὺς αὐτῆς βλέποντες ἀναπολοῦμεν ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Thiers τὴν 11 Ἰανουαρίου τοῦ 1864 ἐν τῇ Βουλῇ τῆς Γαλλίας· «Quand on s'est soumis au gouvernement légal de son pays, il y a deux choses qu' on doit lui demander : l'ordre et la liberté. Sans ordre, la société est dans l' angoisse, elle est troublée, elle ne travaille pas, ou elle travaille peu. Or le riche peut quelque fois ne pas travailler, mais la société est un ouvrier condamné à gagner du matin au soir le pain de ses enfans. Quand l'ordre et le travail manquent ses vœux tendent au despotisme. » Ἤτοι· « Ὁ ὑποτασσό-

μενος εἰς τὴν κατὰ νόμον κυβέρνησιν τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ζητεῖ δικαιωματικῶς παρ' αὐτῆς δύο τινά· τάξιν καὶ ἐλευθερίαν· ἄνευ τάξεως ἡ κοινωνία στενοχωρεῖται, ταράττεται, δὲν ἐργάζεται, ἢ ἐργάζεται ὀλίγον. Καὶ ὁ μὲν πλούσιος δύναται ἐνίοτε νὰ μὴ ἐργάζεται, ἡ κοινωνία ὅμως εἶναι ἄλλος χειρώναξ καταδεδικασμένος νὰ κοπιᾷ ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας ἵνα κερδήσῃ τὸν ἄρτον τῶν τέκνων αὐτοῦ· ὅταν δὲ λείψῃ ἡ τάξις καὶ ἡ ἐργασία, εὔχεται ὑπὲρ τοῦ δεσποτισμοῦ. »

Καταντήσας νὰ πεινᾷ ὁ ἐργατικὸς τῆς Ἑλλάδος λαὸς, καὶ νὰ βλέπῃ λιμώττοντα τὰ τέκνα αὐτοῦ, περιῆλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ εὔχεται ὑπὲρ τοῦ δεσποτισμοῦ, ἀφοῦ ὁ δεσποτισμὸς δίδει τάξιν προστατεύουσαν τὴν ἐργασίαν καὶ τὸ κέρδος. Ἡ γείτων ἐπικράτεια δεσπόζεται· καὶ ὅμως ἐν αὐτῇ καὶ τάξις καὶ ἀσφάλεια καὶ ἐργασία καὶ κέρδος· ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι, ὅπου ἀναπνέομεν ἄφθονον ἀπὸ τριῶν ἐτῶν τὸν ζωοπάροχον ἀέρα τῆς ἐλευθερίας, κινδυνεύομεν νὰ στερηθῶμεν καὶ τοῦ ἐπιουσίου.

Μελετήσατε καλῶς, ὦ νομοθέται καὶ κυβερνῆται τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Thiers τοὺς λόγους, καὶ μὴ λησμονῆτε ὅτι ἐλευθερία λιμοκτονοῦσα τὸν λαὸν φέρει ἀφεύκτως εἰς δεσποτισμόν.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΕΥΦΥΗΣ ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ Ἰάκωβος Β' τῆς Ἀγγλίας ἔλεγέ ποτε πρὸς τοὺς αὐλικοὺς αὐτοῦ· « Δὲν ἐγνώρισα ποτέ μου μετριόφρονα ἄνθρωπον, ὅστις νὰ προχωρήσῃ εἰς τὰς αὐλάς ». — « Καὶ τίνος τὸ σφάλμα ; » ἠρώτησέ τις τῶν παρόντων τὸν βασιλέα.

ΦΑΥΑΡΟΣ ΚΑΙ ΑΔΔΗΦΑΓΟΣ. Ὑπῆρξε ποτέ τις μέγας φλύαρος ἅμα δὲ καὶ μέγας ἀδδηφάγος. Ἰδὼν δέ τις αὐτὸν εἶπεν· « Ὁσάκις ἀνοίξῃ τὸ στόμα ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ἀνοίγει αὐτὸ πρὸς ζημίαν τῶν ἄλλων· διότι ἢ τρώγει κατὰ κόρον εἰς ξένας τραπέζας, ἢ κακολογεῖ ἀδιακρίτως πάντας.

ΑΛΗΘΗΣ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ. Πρὸς τὸν Ῥουτίλιον ἐξορισθέντα ὑπὸ τοῦ Σύλλα μακρὰν τῆς Ῥώμης εἶπέ τις χάριν παραμυθίας, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θέλει ἐκραγεῖ ἐμφύλιος στάσις, ἥτις θέλει ἐπαναφέρει εἰς τὴν Ῥώμην πάντας τοὺς ἐξορίστους. « Ἄπαγε ! ἀνεφώνησεν ἀμέσως ὁ Ῥουτίλιος· προτιμῶ νὰ ἐρυθριάσῃ ἡ πατρίς μου διὰ τὴν ἐξορίαν μου, παρὰ νὰ κλαύσῃ διὰ τὴν ἐπάνοδόν μου. »

Λύσις τοῦ ἐν τῷ 578 φυλλαδίῳ αἰνίγματος καὶ τοῦ γρίφου.

Ἴρις. — Ῥίς.

=

Εἰς τὸ σῶμα ἐνυπάρχει ἄυλος ψυχή.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Φωνὴν καὶ λόγον ἔδωκα ἀλόγοις καὶ ἀφώνοις,
Καὶ ἀναισθήτοις κ' αἰσθητοῖς·
Πλὴν ποταμὸν θὰ μὲ ἰδῇς· διὰ μιᾶς καὶ μόνης
Σ' τὸν τράχηλον, φίλε, τομῆς.

Κ. Π. Υ.

ΓΡΙΦΟΣ.

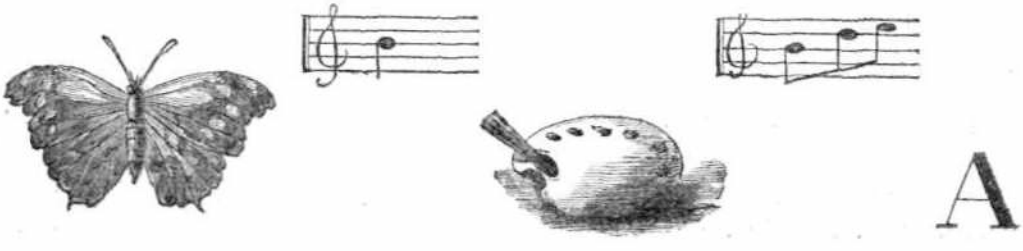

A